Onderzoeksrapport Maatschappelijke diensttijd

Een ontdekkingsreis naar de beste versie van MDT

SIGNIFICANT PUBLIC

Andersson Elffers Felix

ABEL

> *“MDT is voor mij school, werk en privé in één. Het is een soort van leven waarin je je wereldbeeld vergroot, je jezelf kan ontwikkelen, je nieuwe mensen ontmoet en je iets kan bijdragen aan de maatschappij.”* ~ jongere die deelneemt aan MDT.

Datum
18 augustus 2020

Opdrachtgever
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Contact
Evelien Rutgers (e.rutgers@aef.nl)
Nilco van der Steege (nilco.van.der.steege@significant.nl)
Tom Gommans (tom.gommans@rebelgroup.com)

Referentie
GV543/Rapportage

Samenvatting

Sinds de introductie van Maatschappelijke Diensttijd (MDT) zijn verschillende proeftuinen gestart met MDT. Bij deze proeftuinen wordt continu onderzoek gedaan naar wat wel en niet werkt in het kader van MDT. Deze uitkomsten worden gebruikt om het ontwerp MDT aan te scherpen en te groeien naar een landelijk dekkend netwerk. Ook het afgelopen half jaar is onderzoek gedaan naar de lopende proeftuinen. Daarbij is gekeken naar de voortgang van MDT, de werkzame elementen en de wijze waarop de doelstellingen van MDT tot uiting komen. De uitkomsten vindt u in dit rapport. Hieronder hebben we de belangrijkste bevindingen voor u samengevat.

Hoofdstuk 3

MDT groeit

In totaal zijn **87 proeftuinen** gestart met MDT verdeeld over drie subsidierondes (stand: 19 maart 2020). De focus per subsidieronde verschilt. In de tweede ronde ligt een focus op het werven van jongeren in een minder kansrijke positie. In de derde, gemeentelijke subsidieronde is er sprake van een intensiever traject waarbij jongeren zich 6 maanden lang 20-24 uur voor MDT inzetten. Ook ligt de focus op het werven van een diverse groep jongeren en hebben gemeenten de regie.

Het aantal jongeren dat meedoet aan MDT is toegenomen tot circa **14.700 deelnemers**. Na de eerste 9 maanden van MDT stond het aantal deelnemers op circa 5.800. Dit aantal is dus met circa 9.000 toegenomen. Van de geworven jongeren volgt circa 70% (ca. 10.300) een MDT-traject van meer dan 20 uur en circa 40% (ca. 5.900) van meer dan 80 uur. De landelijke dekking van jongeren neemt toe, al blijft de concentratie in grote steden.

Ook het aantal gastorganisaties breidt uit. Bijna de helft van de jongeren gaat aan de slag bij een andere organisatie (een gastorganisatie) dan de proeftuin die hen heeft geworven. Dit netwerk van gastorganisaties is de afgelopen 9 maanden sterk gegroeid van circa 290 naar circa **1.100 gastorganisaties**. Daarbij is ook het aantal sectoren uitgebreid waarin jongeren actief zijn. De toevoeging van de tweede en gemeentelijke subsidieronde heeft met name geleid tot een toename van het aandeel jongeren dat in de wereld van ‘klimaat, duurzaamheid en circulaire economie’ aan de slag gaat.

MDT spreekt een diverse groep jongeren aan

De diversiteit onder de deelnemende jongeren is nog steeds groot. Deze diversiteit vertaalt zich in de verdeling van jongeren over verschillende onderwijsniveaus, achtergronden, leeftijdscategorieën en werkervaring. In het algemeen zien we een relatief sterke vertegenwoordiging van **jongeren in minder kansrijke posities**. Dit geldt bijvoorbeeld voor statushouders, voortijdig schoolverlaters en jongeren met een uitkering. Ook bereikt MDT relatief veel **jongeren zonder ervaring met vrijwilligerswerk** (circa 70% tegen 50% landelijk). MDT boort dus een nieuwe groep jongeren aan die zich vrijwillig wil inzetten. De gemiddelde leeftijd van deelnemers is 20 jaar.

Jongeren zijn gemiddeld genomen positief over hun MDT

Jongeren beoordelen het MDT-traject gemiddeld genomen met een **7,9**. Proeftuinen van minder dan 40 uur worden aanzienlijk minder goed beoordeeld door jongeren (7,2), terwijl proeftuinen tussen 40 en 120 uur het best scoren(8,3). 9% van de jongeren (ca. 1.300) ervaart ‘best wel veel’ tot ‘heel erg veel’ druk in enige vorm als gevolg van MDT. Tijdsdruk wordt daarbij vaker genoemd (6%) dan sociale druk (4%) of prestatiedruk (3%). Opvallend is dat proeftuinen zelf het aandeel ervaren tijdsdruk bij jongeren veel hoger inschatten (41%).

Hoofdstuk 4

Nieuwe ervaringen leiden tot nieuwe inzichten in de jongerenreis van MDT

Nu we meer ervaringen hebben van proeftuinen, hebben we ook meer inzichten gekregen in de invulling en werkende elementen van de jongerenreis. We lichten hieronder de belangrijkste bevindingen toe:

- **Werving** blijft voor veel proeftuinen een uitdaging. Tegelijkertijd lijkt er een aanzuigende werking te ontstaan: jongeren melden zichzelf aan zonder dat proeftuinen hen actief geworven hebben. Belangrijke werkzame elementen voor de werving zijn het hebben van een merkwaarde, het verbinden van rolmodellen aan MDT en de inzet van jongeren.
- Bijna de helft van de deelnemende jongeren voert MDT (deels) uit bij een gastorganisatie. De proeftuinen **matchen** hen met de gastorganisaties. Om jongeren zo goed mogelijk te matchen is het belangrijk dat proeftuinen een breed netwerk opbouwen en gastorganisaties goed voorbereiden op de komst van jongeren.
- **Begeleiding** van jongeren valt uiteen in groepsbegeleiding en individuele coaching. Het kan zowel afkomstig zijn vanuit de proeftuin of de gastorganisatie. Motiverende gespreksvoering en vrijheid in een vast kader helpen bij een goed begeleidingsprogramma.
- Het **belonen** van jongeren vraagt om maatwerk. Jongeren waarderen een combinatie van beloningen het meest. Waardering, erkenning en handvatten voor de toekomst (zoals een referentie of een erkend certificaat) sluiten het meest aan bij de behoeften. Voor sommige jongeren in een minder kansrijke positie is een financiële vergoeding daarnaast essentieel. Voor hen is deze vergoeding geen beloning, maar een randvoorwaarde om MDT mogelijk te maken en een hulpmiddel om hen over de streep te trekken.
- Proeftuinen proberen de impact van MDT te verduurzamen door contact met de jongeren te houden. 90% van de 87 proeftuinen houdt contact met jongeren na afloop van het MDT-traject. Belangrijke vormen van **perspectief bij afronding** zijn het toeleiden naar vrijwilligerswerk, overdragen aan gemeentelijke zorg of het blijvend faciliteren van onderlinge ontmoeting.

Op een aantal plekken wordt geëxperimenteerd met een meer verplichtende variant

Staatssecretaris Blokhuis heef aangekondigd een verkenning uit te laten voeren naar een meer verplichtende variant van MDT voor drie groepen jongeren: voortijdig schoolverlaters tussen 18 en 21 jaar, voortijdig schoolverlaters van 16 en 17 jaar en jongeren in de bijstand (18-27 jaar). We zien dat circa 895 jongeren uit deze drie groepen meedoen aan MDT, waarvan circa **91 jongeren** op basis van een verplichting voortvloeiend uit andere wet- en regelgeving.

Ook zien we andere vormen van “verplichting”. Zo zijn er bijvoorbeeld jongeren die MDT doen in ruil voor studiepunten, als onderdeel of naar aanleiding van een taakstraf en in ruil voor kwijtschelding van schulden.

Hoofdstuk 5

Proeftuinen werken voor MDT samen met verschillende partijen

Proeftuinen werken samen met maatschappelijke organisaties, gemeenten, bedrijven en scholen. Het meest wordt samengewerkt met maatschappelijke organisaties: 89% van de proeftuinen heeft een samenwerking met minimaal één maatschappelijke organisatie. Het laagste aandeel zien we terug bij bedrijven (56%). Het doel van de samenwerking verschilt. Vrijwel alle proeftuinen werken samen om elkaars krachten te benutten voor een sterke jongerenreis, op te schalen en/of voor een goede match.

Cofinanciering is in ontwikkeling

Circa driekwart van de proeftuinen uit alle subsidierondes zijn mogelijkheden aan het verkennen voor de bekostiging van het voortzetten van MDT, anders dan enkel de subsidie van het Rijk. In de tweede subsidieronde was al meer sprake van cofinanciering dan in de eerste subsidieronde, zij het grotendeels in natura. Deze ontwikkeling is in de gemeentelijke subsidieronde doorgezet. Ruim 86% van de MDT-projecten in de eerste subsidieronde geeft

aan dat de beschikbare middelen via subsidie in combinatie met externe gelden op zijn minst toereikend was voor de uitvoering.

De regiefunctie bij gemeenten biedt kansen en uitdagingen
In de gemeentelijke subsidieronde is de regiefunctie expliciet bij de gemeente/gemeentelijke samenwerkingsverbanden belegd. In de praktijk komt het er op neer dat de gemeente met name de voortgang monitort, relevante partners inhuurt en financiële zaken afhandelt. De uitvoering van het MDT-programma is bij één of meerdere uitvoerende partijen belegd. Gemeenten zien MDT als kans om domeinoverstijgend werken te stimuleren. Bij sommige gemeenten lukt dit al, bij anderen vraagt dit meer tijd. Daarnaast zien gemeenten een rol voor zichzelf weggelegd om de verbinding te leggen tussen proeftuinen binnen de gemeente/regio.

Hoofdstuk 6

Elke proeftuin draagt in meer of mindere mate bij aan de drie doelstellingen van MDT
MDT moet leiden tot maatschappelijke impact. Dit overkoepelende doel is uitgesplitst in drie doelstellingen.

1. Jongeren doen iets voor een ander en/of de samenleving. Iets doen voor een ander wordt onder andere ingevuld door het helpen van kwetsbare groepen en het geven van (taal)les. Iets doen voor de samenleving doen jongeren door bijvoorbeeld zich in te zetten voor de natuur en hun buurt. **86% van de jongeren (ca. 12.600)** vindt dat hij/zij daadwerkelijk een ander heeft geholpen tijdens MDT. Ook worden met MDT jongeren geworven voor maatschappelijk werk die dit anders waarschijnlijk niet zouden doen, en kijken jongeren na MDT licht positiever aan tegen vrijwillige inzet.

2. Jongeren ontwikkelen via MDT hun talenten. Talentontwikkeling loopt door het gehele MDT-traject. Het komt het meest expliciet naar voren tijdens training en begeleiding binnen de proeftuin en de gastorganisatie. **58% van de jongeren (ca. 8.500)** geeft aan zelf zijn/haar vaardigheden te hebben ontwikkeld. Jongeren die een MDT van meer dan 80 uur volgen, scoren significant beter op de mate waarin zij zeggen hun vaardigheden te hebben ontwikkeld (5-15%). Ook geeft bijna de helft van de jongeren aan zich persoonlijk te hebben ontwikkeld. Daarbij zien we dat het ontwikkelen van talenten een positief effect heeft op de waardering van MDT door jongeren.

3. Jongeren ontmoeten via MDT andere mensen. Dit wordt vormgegeven binnen de eigen proeftuin en daarbuiten. **68% van de jongeren (ca. 1.000)** geeft aan mensen te hebben leren kennen met een andere achtergrond. Jongeren in proeftuinen van meer dan 80 uur geven vaker aan dat ze nieuwe mensen hebben leren kennen (15-25%). Deelname aan MDT leidt nog niet direct tot een grotere wens om mensen met een andere achtergrond te ontmoeten.

Hoofdstuk 7

We doen een aantal aanbevelingen aan het landelijk programma MDT
Op basis van het onderzoek geven we een aantal adviezen aan het landelijk programma MDT:

- Stimuleer deelnemende partijen de maatschappelijke bijdrage van jongeren en de waarde daarvan te concretiseren. In de praktijk is dit nog moeilijk voor proeftuinen.
- Stimuleer en faciliteer het vormgeven van ontmoetingen binnen en buiten proeftuinen. Dit krijgt nog relatief weinig expliciete aandacht bij proeftuinen.
- Stimuleer een breed aansprekend MDT, inclusief aanbod voor de nu minder belichte groepen jongeren. Momenteel zijn jongeren in het (voorbereidend) wetenschappelijk onderwijs ondervertegenwoordigd.
- Maak MDT onderdeel van zowel lokale, regionale als landelijke structuren. Dit draagt bij aan de versteviging van MDT.
- Sluit aan bij de energie die er momenteel bij proeftuinen is om een MDT-community op te bouwen. Steeds meer proeftuinen en organisaties werken hier samen aan.

Inhoud

1 Inleiding 7

1.1 Aanleiding ... 7
1.2 Het begeleidend onderzoek ... 8
1.3 Onze aanpak ... 8
1.4 Leeswijzer ... 9

2 Maatschappelijke diensttijd uitgelegd 10

2.1 De drie doelstellingen van MDT ... 10
2.2 De praktische invulling van MDT ... 10
2.3 De verschillende motivaties voor MDT ... 11

3 Facts & Figures MDT 13

3.1 De groei van MDT ... 13
3.2 Landelijke dekking ... 15
3.3 Persoonlijke kenmerken van jongeren ... 16
3.4 Hoe waarderen jongeren hun MDT? ... 19
3.5 Hoe ervaren proeftuinen MDT? ... 20

4 De jongerenreis van MDT in de praktijk 21

4.1 Werving ... 21
4.2 Matching ... 29
4.3 Begeleiding en training ... 31
4.4 Beloning ... 36
4.5 Perspectief bij afronding ... 39
4.6 Meer verplichtende variant ... 42

5 Organisatorische factoren van MDT 46

5.1 Samenwerking met partners ... 46
5.2 Cofinanciering MDT ... 51
5.3 Regiefunctie MDT ... 55

6 De drie doelen van MDT in de praktijk 58

6.1 Iets doen voor een ander en/of de samenleving ... 58
6.2 Talentontwikkeling ... 62
6.3 Ontmoeting ... 66

7 Onze reflectie 71

Bijlage: overzicht van de werkzame elementen 75

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Begin 2018 is de ontwikkeling van Maatschappelijke Diensttijd gestart
"*Om jongeren in staat te stellen een bijdrage te leveren aan onze samenleving wordt de mogelijkheid van een maatschappelijke diensttijd ingevoerd",* zo luidt de introductie van maatschappelijke diensttijd (hierna: MDT) in het regeerakkoord van kabinet Rutte III (2017). Inmiddels is deze doelstelling nader uitgewerkt. Staatssecretaris Paul Blokhuis schrijft in zijn Kamerbrief[1] het volgende over MDT:

"*MDT is een ontdekkingsreis voor jongeren naar de beste versie van henzelf. Een kans voor jongeren om hun talenten te ontdekken, van betekenis te zijn, nieuwe mensen te ontmoeten en keuzes te maken voor de toekomst. Hun persoonlijke ontwikkeling en vrijwillige inzet voor anderen maakt onze samenleving sterker."*

In drie fasen moet MDT breed in de samenleving worden ingevoerd
Het Rijk heeft er voor gekozen om MDT in drie fasen uit te rollen. Doel van de eerste fase is om een ontwerp MDT op te stellen. Dit ontwerp wordt gemaakt op basis van onderzoek en de ervaringen van proeftuinen. De tweede fase kenmerkt zich door de officiële start van MDT. In deze fase ligt de focus op de groei naar een landelijk dekkend netwerk, zodat overal in Nederland jongeren kunnen deelnemen. De derde fase richt zich op het financieel en duurzaam inrichten van MDT. Daarbij wordt verkend hoe een alliantie van betrokken partijen vorm kan krijgen die de bestuurlijke en uitvoerende verantwoordelijkheid heeft over MDT. Deze fase zal in 2021 van start gaan.

In maart is de eerste fase afgerond en de tweede van start gegaan
De afgelopen anderhalf jaar is in de eerste fase hard gewerkt aan een ontwerp MDT. Hierbij zijn de ervaringen van 87 proeftuinen meegenomen, verspreid over drie verschillende subsidierondes. In maart 2020 is MDT officieel van start gegaan en de tweede fase ingeluid. Daarbij zijn 26 MDT-projecten gestart vanuit een vierde subsidieronde. De focus van deze projecten ligt op het verbreden van het netwerk en het groeien naar een landelijk dekkend netwerk.

Het ontwerp MDT is ontwikkeld in co-creatie met jongeren die MDT hebben gedaan, de ministeries van OCW, SZW en VWS, Nationale Jeugdraad en haar leden, Vereniging Nederlandse Organisaties Vrijwilligerswerk en haar leden, gemeenten, provincies, proeftuinen en organisaties waar jongeren MDT doen.

[1] Kamerstuk 35 034 nr. 6, 13 september 2019

Tijdens de uitrol van MDT wordt er continu geleerd van de ervaringen met MDT
Om inzicht te krijgen in wat wel en niet werkt bij MDT, wordt geleerd van de ervaringen van de nog lopende proeftuinen en projecten van MDT. Hiervoor wordt periodiek onderzoek gedaan bij proeftuinen en projecten. Daarbij wordt onder andere gekeken naar de inrichting van MDT, de werkende bestanddelen en uitdagingen. Het vorige onderzoek dateert uit juni 2019.[2] De rapportage voor u presenteert de bevindingen van het vervolgonderzoek.

1.2 Het begeleidend onderzoek

We doen vervolgonderzoek naar de ervaringen met MDT
Andersson Elffers Felix (AEF), Significant Public en Rebel zijn gevraagd om vervolgonderzoek te doen naar MDT. In dit vervolgonderzoek staan drie vragen centraal:

1. Welke voortgang hebben proeftuinen gemaakt sinds de vorige rapportage?
2. Wat zijn werkzame elementen en uitdagingen van MDT?
3. Hoe komen de doelstellingen van MDT tot uiting in de praktijk?

De uitkomsten van het onderzoek moeten bijdragen aan het verstevigen van het ontwerp MDT en het groeien naar een landelijk dekkend netwerk. Hiermee sluit het onderzoek aan bij de aanpak van MDT, waarbij wordt gewerkt op basis van een cyclus van vormgeven, uitvoeren, leren en bijstellen.

Scope van het onderzoek zijn de proeftuinen uit de eerste drie subsidierondes
In het onderzoek nemen we de ervaringen mee van alle proeftuinen die vóór maart 2020 zijn gestart. Dit komt neer op de proeftuinen uit de eerste, tweede en derde subsidieronde:

- In de eerste subsidieronde zijn **41 proeftuinen** van start gegaan. Deze ronde startte in september 2018 en heeft een looptijd van maximaal 18 maanden.
- In de tweede subsidieronde zijn **35 proeftuinen** gestart. Verschil met de eerste subsidieronde was dat er bij deze ronde een sterkere focus lag op jongeren in een minder kansrijke positie, het beoogd aantal deelnemers lager lag en het aanbod voor jongeren was verbreed (zoals nieuwe sectoren). Deze ronde startte in maart 2019.
- In de derde ronde zijn **11 proeftuinen** gestart. Dit is een subsidieronde voor gemeenten: anders dan bij de eerste en tweede ronde ligt hier de regie bij gemeenten/gemeentelijke samenwerkingsverbanden in plaats van maatschappelijke organisaties. Ook is dit traject intensiever dan de andere trajecten: jongeren zetten zich 6 maanden lang 20-24uur per week in voor MDT in groepsverband. Deze ronde is gebaseerd op de Belgische variant van MDT: de Belgische Samenlevingsdienst. In oktober 2019 zijn deze proeftuinen officieel van start gegaan.

De MDT-projecten uit de vierde subsidieronde zijn niet meegenomen in dit onderzoek, aangezien deze op het moment van het onderzoek nog niet waren gestart.

1.3 Onze aanpak

Het onderzoek bestaat uit een combinatie van kwalitatief en kwantitatief onderzoek
Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van de ervaringen met MDT gebruiken we kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Via kwantitatief onderzoek wordt de voortgang en ervaring van jongeren en proeftuinen systematisch gevolgd via vragenlijsten, terwijl

[2] *Rapportage bevindingen begeleidend onderzoek MDT* (26 juni 2019). Significant Public, Rebel en Kennisland.

kwalitatief onderzoek helpt om cijfers te duiden en werkzame elementen en uitdagingen te verzamelen.

Het kwantitatieve onderzoek bestaat uit het monitoren van proeftuinen
In het kwantitatieve onderzoek volgen we de proeftuinen en hun deelnemers met vragenlijsten die zij invullen. In totaal hebben er 4.010 jongeren gereageerd op de vragenlijst die is gebruikt voor dit onderzoek (wat overeenkomt met een respons van 39%[3]). Dit percentage is licht gestegen ten opzichte van de vorige rapportage. Met deze responsgraad wordt ruimschoots voldaan aan de benodigde steekproefgrootte voor een foutenmarge van 2% en een betrouwbaarheidsniveau van 95%.

Het kwalitatieve onderzoek bestond uit dialoogsessies met proeftuinen
Om ervaringen uit de praktijk op te halen hebben Significant Groep en AEF in februari en begin maart verschillende dialoogsessies georganiseerd met proeftuinen. Tijdens deze dialoogsessies verdiepten we ons in de manier waarop proeftuinen MDT hebben ingericht en wat daarin wel of niet werkt. We voerden deze gesprekken aan de hand van een aantal thema's:

- De verschillende elementen van de jongerenreis: werven, training/begeleiding, matchen met organisaties, beloning en nazorg.
- De organisatorische en financiële factoren van MDT: samenwerking met partners, regiefunctie van MDT en cofinanciering van MDT.
- De drie doelstellingen van MDT.

In totaal hebben 44 proeftuinen deelgenomen aan één of meerdere bijeenkomsten. Hiervan waren 33 proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde en 11 proeftuinen uit de gemeentelijke subsidieronde.

Naast de dialoogsessies in februari en begin maart, hebben we daarvoor ook al op verschillende manieren input opgehaald voor het onderzoek. Onder andere via projectleidersbijeenkomsten met proeftuinen uit de gemeentelijke subsidieronde, de bouwplaats met proeftuinen uit alle drie de subsidierondes, losse interviews bij proeftuinen en literatuuronderzoek. Daarnaast hebben we 23 jongeren gesproken over hun ervaringen met MDT.

1.4 Leeswijzer

In deze rapportage vindt u de uitkomsten van ons onderzoek. Voordat we deze uitkomsten presenteren, lichten we in het volgende hoofdstuk MDT nader toe. Vervolgens vindt u in hoofdstuk 3 de stand van zaken van MDT in kwantitatieve zin. Hoofdstuk 4 en 5 geven een weergave van de ontwikkelingen van MDT in de praktijk. In hoofdstuk 6 gaan we in op de manier waarop de drie doelstellingen van MDT in de praktijk worden vormgegeven. We eindigen de rapportage in hoofdstuk 7 met een aantal reflecties vanuit onze kant.

[3] Alleen jongeren die een MDT volgen van meer dan 20 uur totaal worden gevraagd de vragenlijst in te vullen

2 *Maatschappelijke diensttijd uitgelegd*

In dit hoofdstuk lichten we MDT nader toe. U vindt hieronder uitleg over de drie doelstellingen van MDT, de kenmerken van een MDT-traject en de verschillende motivaties van jongeren om mee te doen aan MDT.

2.1 De drie doelstellingen van MDT

Het doel van MDT is om maatschappelijke impact te realiseren. Er zijn drie onderliggende doelstellingen geformuleerd die gezamenlijk moeten leiden tot deze maatschappelijke impact. Elk MDT-project moet bijdragen aan deze drie doelstellingen.

1. **Jongeren doen via MDT (op termijn) iets voor een ander en/of de samenleving**. Veelal zullen jongeren zich aansluiten bij maatschappelijke organisaties en bedrijven met een ideële doelstelling, omdat deze partijen al invulling geven aan iets doen voor een ander en/of de samenleving.

2. **Jongeren ontwikkelen via MDT hun talenten**. Ze ontwikkelen hun vaardigheden en vergroten hun toekomstperspectief. Daarnaast zullen zij zich persoonlijk ontwikkelen: ze ervaren wat het is om een bijdrage te leveren, ze stappen uit hun comfortzone en ontwikkelen meer zelfvertrouwen.

3. **Jongeren ontmoeten via MDT andere mensen**. Tijdens MDT vinden er ontmoetingen plaats buiten de eigen omgeving van de jongere met andere groepen in de samenleving. Ook vinden binnen de MDT-groep ontmoetingen plaats tussen jongeren met verschillende achtergronden. Hiermee breiden jongeren hun netwerk uit.

2.2 De praktische invulling van MDT

Het ontwerp geeft een aantal kaders mee voor MDT
Om er voor te zorgen dat een MDT-project bijdraagt aan de drie doelstellingen van MDT, heeft het programma MDT een aantal kaders geschetst waar een project aan moet voldoen. Deze kaders zijn onderdeel van het ontwerp MDT. De zes kaders die met name effect hebben op de inrichting en inkleuring van het project zijn als volgt:

- Deelname aan MDT is vrijwillig. Dit geldt voor jongeren, organisaties, scholen, bedrijven en andere partijen.
- Iedere MDT heeft maatschappelijke impact door bij te dragen aan de drie ambities genoemd onder paragraaf 2.1.
- MDT mag niet leiden tot het verdringen van arbeid, stage of vrijwilligerswerk.
- MDT moet passen binnen bestaande wet- en regelgeving.

- MDT is toegankelijk voor alle jongeren van de leeftijd van 14 – 27 jaar.
- De tijdsinvestering van een jongere voor MDT is minimaal 80 uur in maximaal 6 maanden.

Met goede onderbouwing mag worden afgeweken van de leeftijdsgrenzen (14-27 jaar) en de tijdsinvestering van minimaal 80 uur.

Tegelijkertijd is er voldoende ruimte voor maatwerk
Ook al zijn er kaders geschetst, maatwerk blijft belangrijk binnen MDT. De kaders moeten nog voldoende ruimte geven om een MDT-project zo in te vullen dat het past bij de wensen en behoefte van jongeren en organisaties.

MDT onderscheidt zich van werk, stages en vrijwilligerswerk
Hoewel er overeenkomsten zijn, is MDT niet hetzelfde als werk, een (maatschappelijke) stage of vrijwilligerswerk. MDT onderscheidt zich door het feit dat het zowel maatschappelijke impact genereert als talentontwikkeling stimuleert. Het is niet hetzelfde als regulier werk in dienstverband, omdat het niet gericht is op productieve en betaalde arbeid, maar op het ontwikkelen van vaardigheden en talenten. Daarnaast is MDT geen onderdeel van een langere opleiding zoals een stage, maar zetten jongeren zich wel voor langere tijd in dan bij een maatschappelijke stage. Ook is het breder dan vrijwilligerswerk, aangezien een belangrijke focus bij MDT is dat de jongere gestimuleerd wordt in het ontwikkelen van zijn of haar talent en daarbij ook de bijbehorende begeleiding krijgt.[4]

2.3 De verschillende motivaties voor MDT

Het programma MDT maakt onderscheid in drie dominante motivaties
Binnen het programma wordt onderscheid gemaakt in drie dominante motivaties voor jongeren om mee te doen met MDT. Deze motivaties vloeien voort uit de verschillende onderzoeken die zijn gedaan naar de motivaties van jongeren zoals het door Kantar ontwikkelde segmentatiemodel[5] en uit eerdere fases van het begeleidend onderzoek. Ook vloeien ze voort uit een inventarisatie onder de 87 proeftuinen, waaruit blijkt dat de huidige proeftuinen zich in hun communicatie-uitingen specifiek richten op jongeren met deze motivaties. Deze drie motivaties zijn leidend in het ontwerp MDT dat is ontwikkeld om MDT inzichtelijker en toegankelijker te maken. Om het ontwerp te valideren en aan te kunnen vullen en scherpen rapporteren wij waar mogelijk onze bevindingen toegespitst naar deze motivaties. Onderstaand lichten we deze motivaties toe.

1. “Ik wil een steuntje in de rug en gezien worden in mijn talenten”
Deze motivatie geldt met name voor jongeren die dreigen vast te lopen in het onderwijs of zijn vastgelopen door allerlei omstandigheden. Deze jongeren hebben nog geen diploma, startkwalificatie of werk. De jongeren hebben behoefte aan positieve bekrachtiging en waardering. Hun MDT is gericht op het vergroten van hun leefwereld door de ontmoeting met nieuwe mensen en het krijgen van handvatten voor het vinden van passend werk of een passende opleiding. De focus ligt sterk op de persoonlijke talenten en interesses van de jongeren, door middel van intensieve begeleiding en concrete

> “Bij MDT is het mogen, op school is het moeten.”

> “Ik heb veel geleerd, je leert door te doen, je moet iets nieuws doen. Soms weet je niet eens dat je leert.”

[4] Kamerstuk 35 034 nr. 6, 13 september 2019

[5] Kantar, Zeven jongerensegmenten en hun bereidheid om een MDT te doorlopen, 2018

praktijkgerichte trainingen en workshops. De jongeren hebben impact door praktisch werk, bij voorkeur in de eigen leefomgeving.

2. “Ik wil mijn CV verrijken en een leuke tijd hebben”

Jongeren met deze motivatie zien MDT als een kans om hun baankansen te vergroten of om zich te oriënteren op een studie of loopbaan. Deze groep is veelal extrinsiek gemotiveerd en moet actief overgehaald worden om mee te doen. Deze jongeren willen specifieke competenties als innovatie-skills ontwikkelen en ontvangen graag een certificaat als bewijs van opgedane vaardigheden. Voor deze groep is het belangrijk om MDT leuk te maken (bijv. door middel van rolmodellen, een feest, financiële vergoeding of waardering van de ontvangende partij) en om veel flexibiliteit te bieden. De jongeren hebben naast flexibiliteit behoefte aan een duidelijk afgebakend traject (met keuzeopties) en een concreet resultaat. De jongeren hebben veelal impact door een dienst te leveren aan kwetsbare personen.

> “Fijn idee dat je met MDT iets kan doen voor een ander, maar wel belangrijk dat ik er zelf ook energie en kennis uithaal.”

> “Je wilt het gevoel hebben dat je een steentje kan bijdragen, maar je moet er zelf ook iets aan hebben.”

3. “Ik wil zinvol werk doen en daarmee nieuwe deuren openen”

Jongeren met deze motivatie zijn intrinsiek gemotiveerd om samen met gelijkgestemden impact te hebben op een actueel maatschappelijk vraagstuk. De jongeren verwachten dat MDT als tegenprestatie hen persoonlijke vorming biedt, bijvoorbeeld door het vergroten van hun wereldbeeld in de ontmoeting van nieuwe mensen. Bovendien hopen ze tijdens MDT een beter beeld te krijgen bij een toekomstige studie of baan, en verwachten zij een waardevol netwerk op te bouwen tijdens MDT. Waardevolle beloningen voor deze groep zijn ontmoetingen met experts, trainingen of andere manieren om kennis op te bouwen.

> “Ik hoop dat de maatschappelijke functie van kunst en cultuur in de toekomst steeds een grotere rol gaat spelen, onder andere zodat musea toegankelijk zijn voor iedereen en open gesprekken en verbindingen kunnen ontstaan door met elkaar te durven en willen praten en denken om ontwikkelingen te maken.”

Eerdere onderzoeken

In eerdere onderzoeken zijn vergelijkbare motivaties genoemd met andere namen. Onderstaande tabel licht dit toe. In de rechterkolom staat de term die wij door de rapportage heen gebruiken.

Motivatie	Segment Kantar	Vorige rapportage	Gebruikte term
Ik wil een steuntje in de rug en gezien worden in mijn talenten	Opklimmers	Jongeren die iets willen doen voor een ander, en zelf baat hebben bij een MDT	**Steuntje in de rug en gezien worden**
Ik wil mijn baankansen op een leuke manier vergroten	Comfortzoekers	Jongeren die een extrinsieke prikkel nodig hebben	**Baankansen leuk vergroten**
Ik wil zinvol werk doen en daarmee nieuwe deuren openen	Bijdragers en teruggevers	Jongeren die iets voor een ander willen doen	**Zinvol werk om deuren te openen**

3 *Facts & Figures MDT*

In dit hoofdstuk kijken we naar de stand van zaken van MDT. Daarbij worden onder meer de laatste cijfers ten aanzien van het aantal jongeren en deelnemende organisaties in kaart gebracht en hoe de jongeren over het land zijn verspreid. Ook duiken we dieper in de persoonskenmerken van jongeren en hoe deze afwijken van de landelijke populatie jongeren. Indien relevant geven we de ontwikkeling ten opzichte van de vorige rapportage weer en benoemen we interessante verschillen tussen de subsidierondes.

3.1 De groei van MDT

Drie subsidierondes zijn gehonoreerd, 87 proeftuinen zijn gestart

In oktober 2018 is MDT gestart met de eerste subsidieronde. In 2019 zijn daar twee subsidierondes bijgekomen en is daarmee het aantal deelnemende proeftuinen meer dan verdubbeld. Over de tijd ziet dit er als volgt uit:

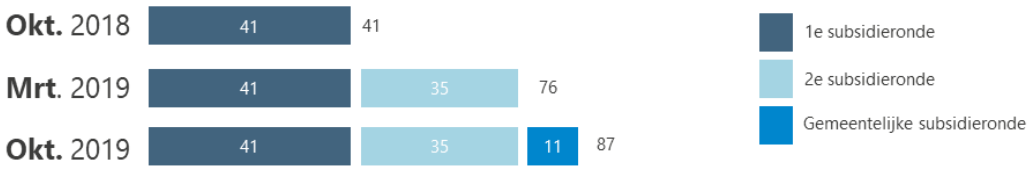

Verschillende proeftuinen hebben MDT inmiddels afgerond, terwijl andere nog moeten beginnen. De eerste subsidieronde loopt inmiddels op z'n eind en de gemeentelijke subsidieronde is nog niet volledig uit de startblokken. Dit leidt tot het volgende overzicht:

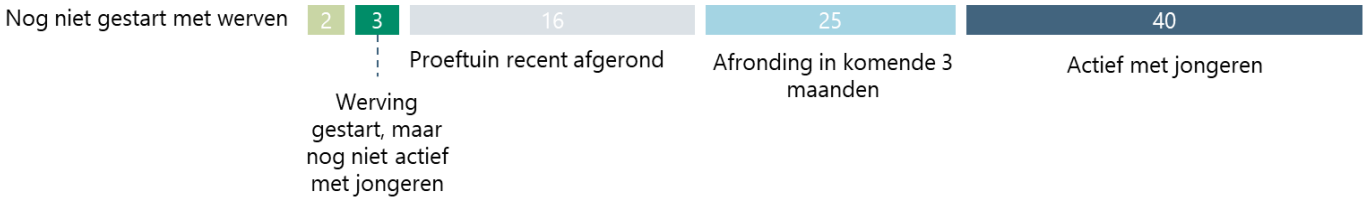

Circa 15.000 jongeren doen mee aan MDT

Het aantal jongeren dat meedoet aan MDT is in de afgelopen periode toegenomen tot 14.702 deelnemers[6]. Na de eerste 9 maanden van MDT stond het aantal deelnemers op circa 5.800. In de afgelopen 9 maanden is dit aantal toegenomen met bijna 9.000 jongeren. Dit is deels het

[6] Stand 19 maart 2020

gevolg van de toevoeging van de tweede subsidieronde (vanaf maart 2019) en de gemeentelijke subsidieronde (vanaf oktober 2019). De ontwikkeling van het aantal deelnemende jongeren over de 18 maanden MDT tot nu toe ziet er als volgt uit:

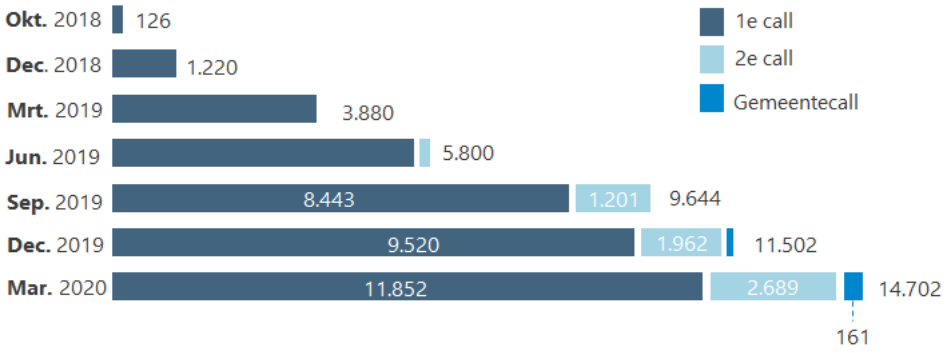

Het lagere aantal deelnemers in de tweede subsidieronde ten opzichte van de eerste subsidieronde is niet onverwacht. De proeftuinen in de tweede subsidieronde hebben vanaf de start een lager beoogd aantal deelnemers als ambitie. Relatief veel proeftuinen in de tweede subsidieronde richten zich op specifieke groepen jongeren in een minder kansrijke positie die om meer begeleiding vragen. Ook de gemeentelijke subsidieronde heeft vanwege de intensiteit van het traject een lager beoogd aantal deelnemers dan de eerste subsidieronde en is recent gestart.

Van de geworven jongeren volgt circa 70% (ca. 10.300) een MDT-traject van meer dan 20 uur en circa 40% (ca. 5.900) van meer dan 80 uur. Dit laatste percentage zal in de komende periode sterk stijgen. Tussen de tweede subsidieronde en de gemeentelijke subsidieronde is besloten dat de minimale tijdsinvestering van een jongere voor een MDT-traject minstens 80 uur is, omdat dit een minimaal aantal uren is waarin jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen. In de gemeentelijke subsidieronde en de startende subsidieronde 4a is daarom een MDT-traject van meer dan 80 uur een verplichting om de jongeren de ruimte te geven hun vaardigheden te ontwikkelen en over een langere periode van toegevoegde waarde te kunnen zijn.

Circa 1.100 jongeren zijn voortijdig gestopt of niet gestart met MDT. De meest opgegeven reden is dat MDT uiteindelijk niet paste in de agenda of beschikbare tijd van de (beoogde) deelnemer. Ook zijn enkele jongeren gestopt omdat de matching met een gastorganisatie uiteindelijk niet doorging.

Het netwerk van betrokken organisaties is exponentieel gestegen

Jongeren gaan niet altijd aan de slag bij de organisatie die hen heeft geworven. Bijna de helft van de jongeren worden geplaatst bij een andere organisatie, een gastorganisatie (in paragraaf 4.2 leest u hoe dit in de praktijk wordt vormgegeven). Dit netwerk van gastorganisaties is in de afgelopen 9 maanden sterk gegroeid van 293 naar 1.109 gastorganisaties.

De sectoren waar jongeren actief in zijn heeft zich ook uitgebreid

MDT-deelnemers zijn actief in een groot deel van de samenleving en dus ook in meerdere sectoren terug te vinden. In figuur 1 is de verdeling van jongeren over sectoren te zien zoals de jongeren zelf aangeven bij aanvang van hun MDT-traject. Vanaf de start van MDT is de sector ‘Zorg en Welzijn’ het sterkst vertegenwoordigd. Deze dominantie is echter wel aan het afnemen als gevolg van de start van de tweede en gemeentelijke subsidieronde. De

toevoeging van de tweede en gemeentelijke subsidieronde hebben met name geleid tot een toename van het aandeel jongeren dat in de wereld van 'Klimaat, duurzaamheid en circulaire economie' aan de slag gaat. Ook andere sectoren zijn steeds meer betrokken, zoals sport, media en ICT. Dat is positief: de tweede subsidieronde richt zich op jongeren met een minder kansrijke positie en uit onderzoek van Hoorik (2011) blijkt dat kunst, sport en ICT voor voornamelijk jongeren uit een minder kansrijke positie geschikte middelen zijn voor talentontwikkeling en empowerment.[7] Betrokkenheid vanuit deze sectoren draagt daar dus aan bij.

Het relatief hoge percentage dat aangeeft 'weet ik niet' over in welke sector hij/zij actief is, is het gevolg van dat de jongeren bij aanvang van MDT de vragenlijst invullen en pas daarna gematched worden met een gastorganisatie.

Figuur 1: Verdeling van jongeren over sectoren aangegeven door jongeren zelf

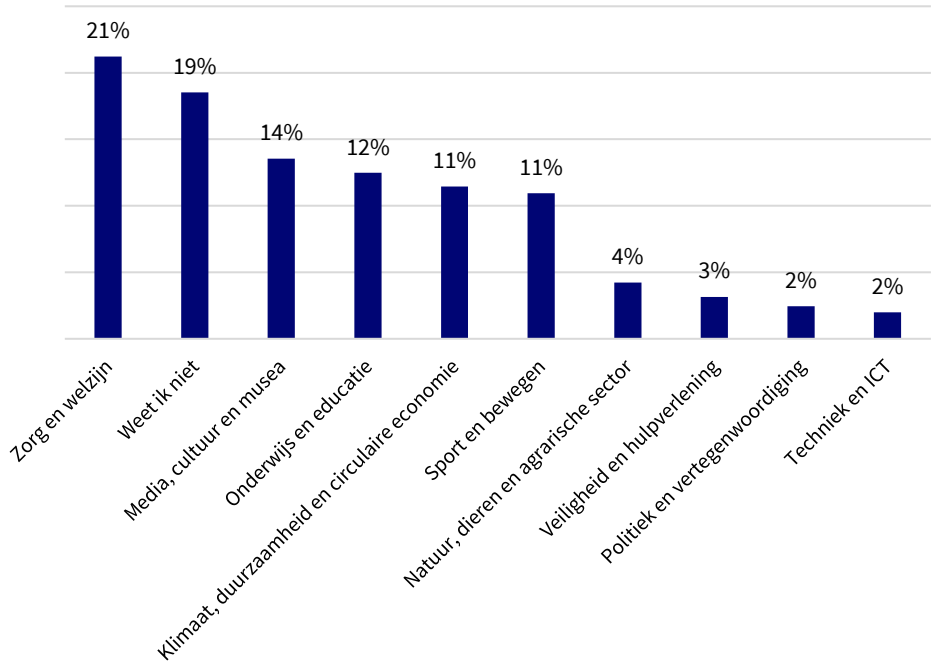

3.2 Landelijke dekking

Landelijke dekking neemt toe, concentratie blijft in grote steden

In figuur 2 is de spreiding van deelnemers over Nederland weergegeven. In verschillende provincies (o.m. Friesland en Limburg) is de activiteit toegenomen. Tegelijkertijd zien we dat het patroon van een jaar geleden zich heeft doorgezet. Dat wil zeggen een concentratie van deelnemers in de grote steden. Met name Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Amsterdam vormen de 'hotspots' van MDT. Zuid-Holland heeft met circa een derde van het totaal aan deelnemers verreweg de grootste vertegenwoordiging van jongeren die meedoen aan MDT. Ook is een aantal provincies zeer beperkt vertegenwoordigd. Zowel Zeeland als Drenthe vertegenwoordigen minder dan een half procent van het deelnemersveld. Opvallend is dat de drie subsidierondes een vergelijkbare verdeling over de provincies laat zien.

[7] Hoorik, van., I. (2011) Talentontwikkeling stimuleert participatie en zelfvertrouwen.

Figuur 2: Landelijke spreiding MDT-deelnemers maart 2019 vs. 2020

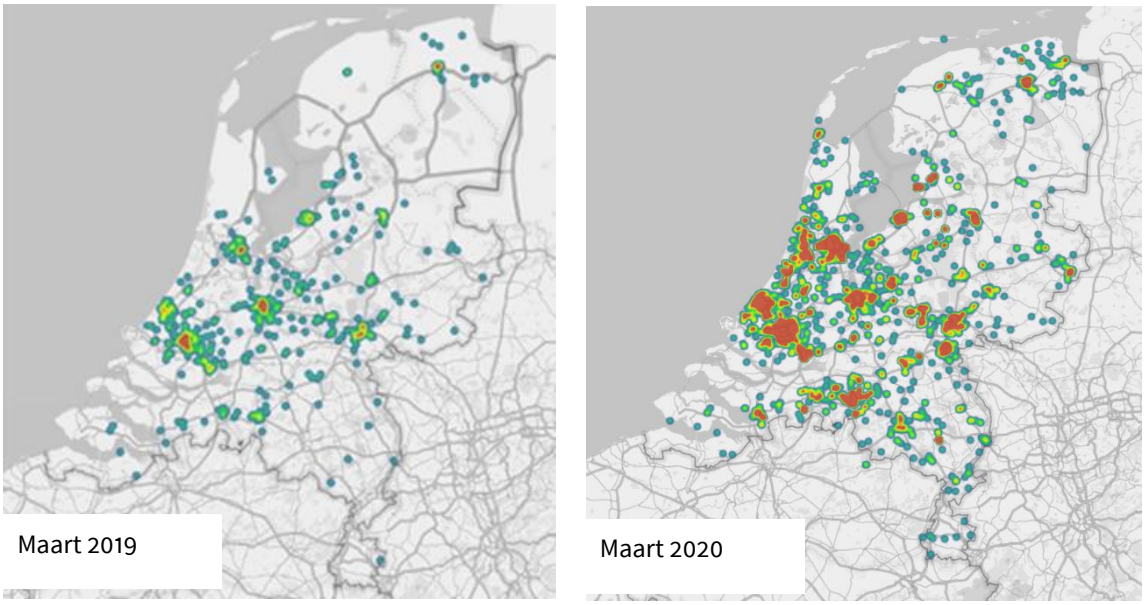

3.3 Persoonlijke kenmerken van jongeren

MDT spreekt een diverse groep jongeren aan

De diversiteit onder de deelnemende jongeren is nog steeds groot. Deze diversiteit vertaalt zich in de verdeling van jongeren over verschillende onderwijsniveaus, achtergronden en leeftijdscategorieën. In figuur 3 hieronder is de populatie uitgesplitst in verschillende subgroepen. Daarbij is met een geel bolletje aangegeven hoe groot het aandeel van deze subgroep is in het totaal van deelnemende jongeren aan MDT. Om een gevoel te krijgen of dit relatief veel of weinig is, wordt met een blauw bolletje aangegeven hoe groot het aandeel van deze subgroep is in de gehele jongerenpopulatie in Nederland.

Figuur 3: Verdeling MDT-jongeren over verschillende kenmerken afgezet tegen landelijke populatie

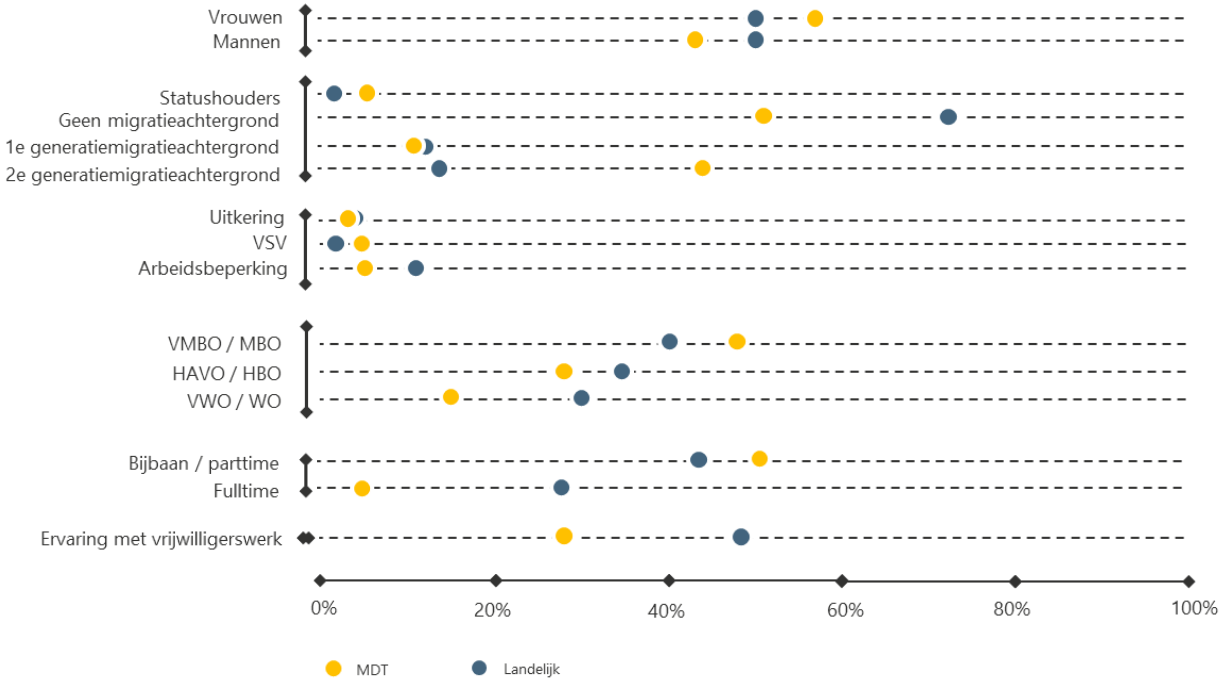

In de vergelijking met de landelijke jongerenpopulatie vallen een aantal zaken op:

Aandeel jongeren in minder kansrijke posities groeit (verder)
In het algemeen zien we een relatief sterke vertegenwoordiging van jongeren in minder kansrijke posities. Dit geldt bijvoorbeeld voor statushouders en voortijdig schoolverlaters (VSV)[8].

Het aandeel statushouders is meer dan twee keer zo groot als het aandeel statushouders onder jongeren in Nederland als geheel. Er zijn dan ook meerdere proeftuinen die zich specifiek op deze doelgroep richten.

Het aandeel VSV'ers in MDT is bijna drie keer zo groot als in de Nederlandse jongerenpopulatie als geheel. Dit is in de afgelopen maanden onder meer versterkt door de start van de gemeentelijke subsidieronde. Circa 40% van de deelnemers (ca. 60) in de gemeentelijke subsidieronde is voortijdig gestopt met school.[9]

Ook bij het aandeel jongeren met een uitkering zien we dat de gemeentelijke subsidieronde er uit springt, met circa 25% (ca. 40) ten opzichte van 4% in de andere subsidierondes. Het aandeel dat een uitkering ontvangt in MDT als geheel is vrijwel gelijk aan het landelijk gemiddelde. Als we inzoomen op het type uitkering wordt zichtbaar dat het aandeel jongeren dat een bijstandsuitkering ontvangt relatief hoger is en het aandeel jongeren met een Wajong juist lager. Dit laatste sluit aan bij een relatief lager aandeel van jongeren met een arbeidsbeperking. Daarbij dient opgemerkt te worden dat dit kan voortkomen uit een selectiebias in de respons. Jongeren met een arbeidsbeperking, fysiek of cognitief, zullen over het algemeen minder goed in staat zijn om de vragenlijst voor het onderzoek in te vullen.[10]

Een relatief groot aandeel jongeren met een migratieachtergrond neemt deel aan MDT
Het aandeel jongeren met een 2e generatie migratieachtergrond is relatief groot. Dit beeld was ook zichtbaar bij de voorgaande rapportage, maar is in de afgelopen 9 maanden versterkt. Het grote aandeel jongeren met een migratieachtergrond is deels te verklaren door de concentratie van MDT in grote steden (waar het aandeel jongeren met een migratieachtergrond relatief groot is) en het feit dat verschillende proeftuinen deze jongeren als specifieke doelgroep hebben gemarkeerd.

Jongeren in het (voorbereidend) wetenschappelijk onderwijs vertegenwoordigen een relatief klein aandeel
Jongeren die (voorbereidend) wetenschappelijk onderwijs (VWO of WO) hebben gevolgd of afgerond hebben een relatief beperkt aandeel in de populatie van deelnemers aan MDT. Jongeren in het (voorbereidend) beroepsonderwijs (VMBO/MBO) zijn juist sterk vertegenwoordigd. Dit verschil is in de afgelopen 9 maanden groter geworden.

Een bijbaan vormt geen beperking voor MDT
Het aandeel jongeren met een bijbaan is in MDT groter dan het aandeel in de totale jongerenpopulatie. Dat geeft een indicatie dat het hebben van een bijbaan over het algemeen geen grote blokkade vormt voor deelname aan MDT.

[8] Jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs hebben verlaten.

[9] Daarbij dient opgemerkt te worden dat de gemeentelijke subsidieronde recent is gestart en deze cijfers bij een verdere groei kunnen veranderen.

[10] Om dit effect te beperken wordt vanaf april 2020 een meer toegankelijke vragenlijst gehanteerd voor deze doelgroep.

MDT bereikt relatief veel jongeren zonder ervaring met vrijwilligerswerk

Circa de helft van de jongeren in Nederland hebben recent vrijwilligerswerk uitgevoerd. Dat aandeel is aanzienlijk hoger dan het aandeel jongeren in MDT met ervaring met vrijwilligerswerk (circa 30%, 4.400 jongeren). Dat geeft een indicatie dat MDT jongeren bereikt die in hun dagelijks leven minder geneigd zijn zich te committeren aan vrijwillige inzet. Dit hangt ook samen met het feit dat MDT op het oog veel jongeren bereikt met een relatief lage sociaal economische status (SES). Uit onderzoek blijkt dat juist deze jongeren relatief weinig ervaring hebben met vrijwilligerswerk. Het #iwill Fund Learning Hub (het fonds dat de Engelse variant van MDT mogelijk maakt) heeft in 2019 onderzoek gedaan naar de redenen hiervoor.[11] Hieruit blijkt dat deze jongeren niet op de hoogte zijn van de mogelijkheden van vrijwilligerswerk. Bovendien worden ze minder snel gevraagd om vrijwilliger te worden, omdat een wervende partij vaak te weinig geld heeft om tijd te stoppen in de werving van moeilijk bereikbare jongeren. Om jongeren met een lage SES ook te betrekken bij vrijwilligerswerk, adviseert het #iwill Fund Learning Hub organisaties om werving structureel in het budget te calculeren, om te werven op plekken waar deze jongeren zijn en om expliciet te zijn over de jongeren die je wil werven. Binnen MDT worden deze adviezen al uitgevoerd (zie hoofdstuk 4).

Er zijn specifieke groepen jongeren die relatief veel vertegenwoordigd zijn

Naast de in de figuur genoemde groepen jongeren zijn de absolute deelnemersaantallen van enkele zeer specifieke groepen jongeren uitgevraagd bij de projectleiders van de proeftuinen. Deze zijn weergegeven in onderstaande tabel.[12]

Dakloze jongeren	Jongeren in de jeugdzorg	Jongeren met een beperking	Jongeren met een detentieverleden
35	702	952	234

Als we kijken naar de verdeling over de subsidierondes zien we dat met name in de tweede subsidieronde sprake is van een groot aandeel jongeren met een beperking. In de gemeentelijke subsidieronde zijn relatief veel dakloze jongeren vertegenwoordigd.

De gemiddelde leeftijd is licht gestegen naar 20 jaar

De gemiddelde leeftijd van deelnemende jongeren is 20 jaar. In de afgelopen 9 maanden is de gemiddelde leeftijd (licht) gestegen. Dit is met name het gevolg van de start van de tweede subsidieronde en de gemeentelijke subsidieronde. De leeftijd in de eerste subsidieronde is het laagste met gemiddeld 19 jaar. De leeftijd in de tweede en gemeentelijke subsidieronde ligt gemiddeld hoger met respectievelijk 22 en 23 jaar. In figuur 4 is weergegeven hoe de deelnemers zijn verdeeld over het aantal lesvensjaren.

[11] Iwill Fund Learning Hub. (2019) The Socio-Economic Participation Gap in Youth Social Action.

[12] Deze getallen zijn niet opgenomen in het eerder weergegeven 'telraam' omdat de getallen in tegenstelling tot het telraam niet voortkomen uit wat jongeren zelf hebben aangegeven maar van de projectleiders afkomstig zijn.

Figuur 4: Verdeling leeftijd van MDT-deelnemers

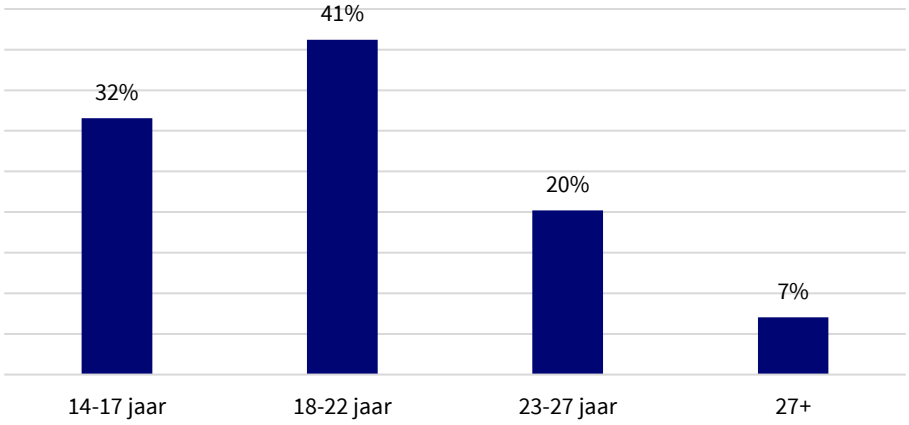

3.4 Hoe waarderen jongeren hun MDT?

Gemiddeld genomen wordt het MDT-traject door jongeren met een 7,9 beoordeeld. Jongeren met de motivatie om zinvol werk te doen en iets voor een ander betekenen scoren MDT het meest positief (8) ten opzichte van de andere genoemde motivaties. Proeftuinen met trajecten van minder dan 40 uur worden aanzienlijk minder goed beoordeeld door jongeren (7,2) en worden minder snel aangeraden. Proeftuinen met trajecten tussen de 40 en 120 uur scoren het best (8,3). Jongeren op het VMBO of MBO scoren hun ervaring over het algemeen lager (6,6) dan gemiddeld en zouden meedoen minder snel aanraden.

Ook wordt jongeren aan het eind van hun traject gevraagd of ze MDT zouden aanraden aan een vriend of vriendin. Hiervoor hebben we de methodologie van de Net Promotor Score (NPS) toegepast. In onderstaande figuur is zichtbaar dat twee derde van de deelnemers 'positief' of 'enthousiast' is over MDT. Dit staat gelijk aan een score van respectievelijk 7-8 of een 9-10 op de vraag 'hoe groot is de kans dat je MDT aanraadt aan een vriend of vriendin'[13]. Het aandeel jongeren dat 'kritisch' staat tegenover MDT is met 12% gedaald ten opzichte van de voorgaande rapportage.

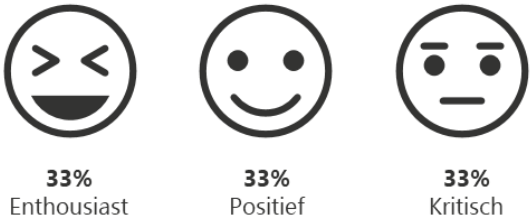

Ook is aan jongeren gevraagd of zij in enige mate druk ervaren als gevolg van het meedoen aan MDT. Daarbij ervaart 9% van de jongeren (ca. 1.300) 'best wel veel' tot 'heel erg veel' druk in enige vorm als gevolg van MDT. Tijdsdruk wordt daarbij vaker genoemd (6%) dan sociale

[13] Op een schaal van 10 punten.

druk (4%) of prestatiedruk (3%). Opvallend is dat proeftuinen het aandeel ervaren tijdsdruk bij jongeren veel hoger inschatten (41%).[14]

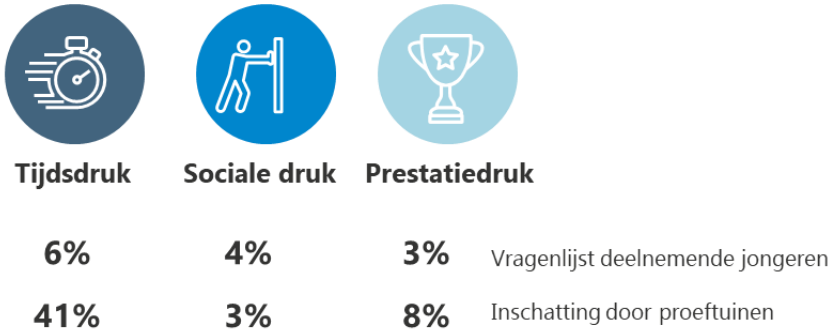

3.5 Hoe ervaren proeftuinen MDT?

De meeste proeftuinen van de 87 proeftuinen beoordelen hun eigen ervaring als 'Goed' (53%). 21% van de proeftuinen waardeert de ervaring tot nu toe als 'voldoende' en 26% als 'zeer goed'. De waardering van de ervaring is over tijd licht toegenomen.

Figuur 5: Beoordeling door proeftuinen

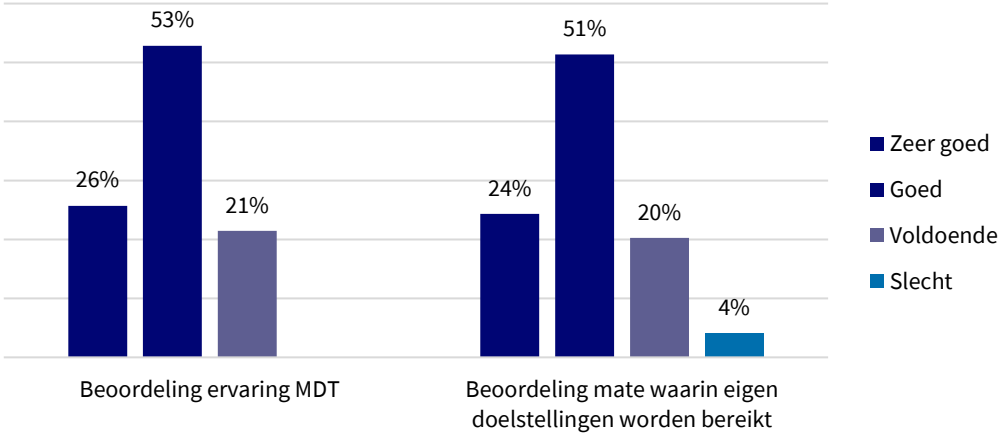

Verreweg de meeste proeftuinen beoordelen de werkdruk ‘voldoende’ tot ‘zeer goed’ (91%). Een minderheid van 8% ervaart de werkdruk als slecht en 1% als zeer slecht. Het werkplezier dat MDT oplevert voor medewerkers wordt door circa 90% van de proeftuinen als ‘goed’ tot ‘zeer goed’ gewaardeerd. Circa 10% beoordeelt dit als voldoende.

Verreweg de grootste uitdaging voor proeftuinen is de werving van jongeren. 29% van de proeftuinen ziet dit als een grote uitdaging. Dat is een aanzienlijk verschil met de een na grootste uitdaging - het communiceren met de jongeren (10%). Als sterke of krachtige onderdelen van de proeftuinen worden met name het creëren van een aantrekkelijk aanbod (28%) en het bieden van goede begeleiding (23%) genoemd. Circa 85% van de proeftuinen is van plan door te gaan met MDT na afloop van de proeftuinfase. Van de overige 15% zegt 14% nog niet te weten of ze door zullen gaan.

[14] Een mogelijke verklaring is dat proeftuinen hierin ook de benaderde jongeren meenemen die niet meedoen aan MDT vanwege gebrek aan tijd.

4 De jongerenreis van MDT in de praktijk

In dit hoofdstuk beschrijven we de reis die een jongere doorloopt gedurende MDT. Iedere reis is uniek, maar iedere reis is wel in te delen in de episodes werving, matching, begeleiding, beloning en perspectief bij afronding. In de onderstaande paragrafen beschrijven we deze verschillende episodes. Per episode staan we stil bij de volgende thema's:

1. Wat verstaan we onder de desbetreffende episode in de reis van de jongere?
2. Hoe krijgt deze episode vorm in de huidige praktijk?
3. Wat zijn werkende elementen in deze episode blijkens de praktijk van de proeftuinen? Waar mogelijk maken we binnen deze werkzame elementen onderscheid naar de eerder beschreven motivaties van jongeren.

Bovendien staan we in dit hoofdstuk stil bij een meer verplichtende variant van MDT.

De ervaringen beschrijven we voor de proeftuinen uit de eerste, tweede en derde subsidieronde. Indien bepaalde uitkomsten alleen voor specifieke rondes geldt, geven we dit expliciet aan in de tekst. Bij de beschrijving van werkzame elementen die voortborduren op eerdere bevindingen uit de vorige rapportage benoemen wij dit expliciet. Bij nieuw gevonden werkzame elementen refereren wij niet naar de vorige rapportage. In de bijlage is een overzicht te vinden van alle gevonden werkzame elementen uit deze en de vorige rapportage.

4.1 Werving

4.1.1 Wat verstaan we onder werving?

Onder werven verstaan we alle activiteiten die proeftuinen ondernemen om jongeren bereid te vinden deel te nemen aan MDT. In de vorige rapportage van het begeleidend onderzoek bespraken we werving in samenhang met matching. Bovendien is het niet vanzelfsprekend dat de partij die werft, ook de partij is die matcht aangezien MDT-organisaties vanuit hun eigen kracht samenwerken met anderen (zie ook paragraaf 5.1). Onder matching verstaan we alle activiteiten die worden uitgevoerd om jongeren te matchen met een passende gastorganisatie. Aangezien dit verder gaat dan alleen werving, bespreken we in deze rapportage matching als een losse episode (zie paragraaf 4.2).

4.1.2 Werving in de praktijk

Jongeren worden via verschillende kanalen geworven

Jongeren die deelgenomen hebben of momenteel deelnemen aan MDT zijn geworven via verschillende kanalen. Figuur 6 presenteert welk percentage jongeren via welke kanalen zijn geworven. Elk wervingskanaal lichten we daaronder toe.

Figuur 6: Verdeling aantal jongeren geworven per wervingskanaal

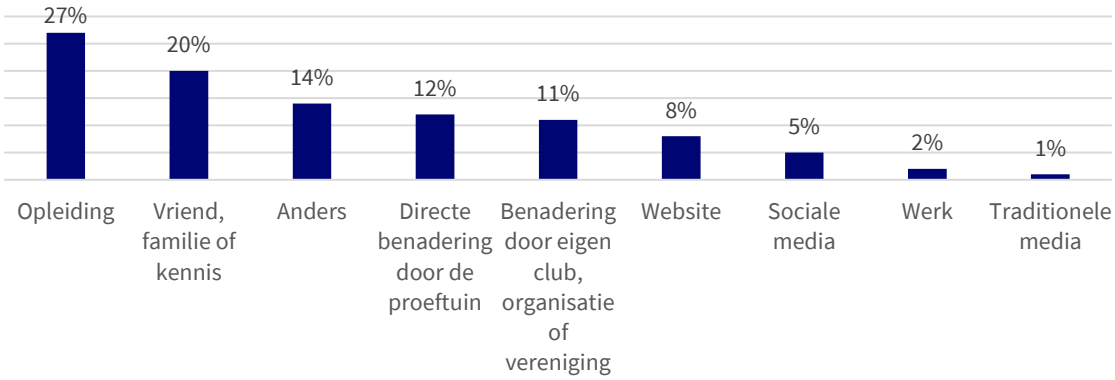

Opleiding

De meeste jongeren zijn via hun opleiding geworven (27%, ca. 4.000). Zoals in de vorige rapportage geconstateerd is, blijft werving via opleiding of school een zeer effectief middel. De vier proeftuinen met de grootste aantallen jongeren werven gemiddeld 60% van hun jongeren via deze route. Uit het kwalitatief onderzoek blijkt dat enthousiaste docenten hier een belangrijke rol in spelen. Om jongeren te enthousiasmeren voor MDT is een enthousiaste ambassadeur nodig. Een school als geheel kan besluiten om zich te committeren aan MDT, maar als de docent die direct contact heeft met de jongere de toegevoegde waarde niet ziet, komt MDT niet van de grond. MDT heeft 'best persons' nodig die MDT onderschrijven en enthousiast uitdragen.

Voor gemeentelijke proeftuinen uit de derde subsidieronde geldt dat het percentage jongeren dat via hun opleiding is geworven kleiner is, namelijk 4% (6 jongeren). Uit het kwalitatief onderzoek blijkt dat gemeenten het lastig vinden om contacten te leggen met het onderwijs. Zeker als het gaat om hoger onderwijs. Bij het aanhaken van onderwijsinstellingen lopen gemeenten er tegenaan dat onderwijsinstellingen niet altijd bekend zijn met MDT en niet altijd de toegevoegde waarde zien ten opzichte van andere programma's. Ook geven zij aan niet altijd het type jongeren te hebben dat voor 6 maanden 20-24 uur per week MDT wil doen. Daarnaast is er lokaal niet altijd een HBO- of WO-instelling, waardoor contact moet worden gelegd met instellingen in de regio. Proeftuinen waar het wel is gelukt om onderwijsinstellingen aan te haken hadden al bestaande contacten via eerdere programma's van de gemeente, bestaande samenwerkingsverbanden of een eigen netwerk.

> *Uit onderzoek van #iwill Fund Learning Hub (2019) bleek dat scholen vaak onvoldoende informatie of kennis hebben over wat het de school op kan leveren als ze vrijwillige inzet onder jongeren zouden stimuleren. Een manier om scholen te overtuigen hiervan is door het benoemen van het zogenaamd "drievoudig voordeel"; vrijwillige inzet van studenten kan een positief effect hebben op de jongeren, de lokale gemeenschap en de school zelf. Dit laatste komt voort uit het feit dat het stimuleren van vrijwillige inzet een goede naam kan geven aan de school. Ze signaleren hiermee aan studenten dat een school om hun algemene ontwikkeling geeft, en ze signaleren naar de lokale gemeenschap dat de school daar deel van uit wil maken en jongeren leert om zich voor hun gemeenschap in te zetten. Het is belangrijk om dit te communiceren naar schoolhoofden, en de beste manier om dat te doen is door schoolhoofden die deze voordelen al hebben ervaren in te zetten in de communicatie.

Directe netwerk (via vriend, familie of kennis)

Werving vanuit het directe netwerk van jongeren komt relatief vaak voor (20%, 2.940 jongeren). Denk daarbij aan werving via een vriend, kennis of familielid. Deelnemende jongeren spelen hier zelf een belangrijke rol in als ambassadeurs. Dit lichten we verder toe onder paragraaf 4.1.3.

Organisaties, clubs en verenigingen

Ook de directe benadering door een organisatie (12%, ca. 1.800 jongeren) of via een club of vereniging waar de jongeren lid van zijn (11%, ca 1.600 jongeren) komt relatief vaak voor. Directe benadering via een organisatie vindt veelal plaats door vrijwilligersorganisaties of welzijnsorganisaties. Dit zien we bijvoorbeeld specifiek bij de gemeentelijke subsidieronde, waar uitvoerende partijen veel jongeren uit hun eigen netwerk aandragen. Dit lijkt in deze ronde nog steeds de eerste stap te zijn in werven, op basis waarvan gemeenten van plan zijn uit te bouwen. Werving via een club of vereniging vindt in de praktijk vaak plaats middels sport-, studie- en studentenverenigingen.

Online werving

Werving via internet (8%, ca. 1.200 jongeren) en social media (5%, ca. 700 jongeren) is nog relatief beperkt. Dit aandeel is in het afgelopen half jaar van MDT wel gestegen. Proeftuinen geven aan dat met name de hoogopgeleide en/of proactieve jongeren online geworven worden. Naar verwachting is dit de groep jongeren die proactief op zoek is naar een leuke en nuttige invulling van hun vrije tijd en zo terechtkomt op de website van proeftuinen.

Uit het kwalitatief onderzoek blijkt dat verschillende proeftuinen bij de (online) werving bewust inzetten op het aanspreken van jongeren met verschillende motivaties. Verschillende proeftuinen hebben aangegeven hiermee te (gaan) experimenteren. Zo zet de gemeentelijke proeftuin Glow up! meerdere instagramposts online, waarbij elke post een andere motivatie aanspreekt om een diverse groep van jongeren te kunnen samenstellen. Daarbij evalueren ze continu welke posts wel en niet aanslaan bij jongeren en passen ze deze hierop aan.

Werk

Werving via werk (2%, ca. 300 jongeren) komt weinig voor. Toch zijn er voorbeelden dat jongeren worden geworven via lokale franchises. Zo motiveert een Jumbo vestiging bijvoorbeeld haar werknemers actief om deel te nemen aan MDT.

Lokale media

Werving via televisie, radio of krant (1%, ca. 150 jongeren) komt zeer beperkt voor. Als televisie, radio of krant een rol speelt is dit op regionaal of lokaal niveau. Zo hebben de gemeentelijke proeftuinen Follow your dreams en het Gouden kans Project aan een lokale krant en radio interviews gegeven. Ook worden wethouders ingezet om publiciteit te genereren.

Anders

14% van de jongeren (ca. 2.100) is via “andere kanalen” geworven. Een wervingskanaal dat onder deze categorie vaak wordt genoemd zijn de gemeentelijk diensten. In de derde ronde heeft een groot deel van de gemeenten contact gelegd met gemeentelijke diensten om jongeren te werven, zoals leerplicht, Werk en Inkomen en gemeentelijke wijkteams/jongerenwerk. De mate waarin hierop ingezet wordt en dat het lukt op deze manier jongeren te werven, verschilt per gemeente. Ook proeftuinen in de eerste en tweede

subsidieronde hebben contacten gelegd met gemeentelijk jongerenwerk als vindplek voor deelnemende jongeren.

Er lijkt aanzuigende werking te ontstaan

Uit het kwantitatief onderzoek blijkt dat 35% van de proeftuinen aangeven dat het grootste gedeelte van de deelnemende jongeren zich op eigen initiatief heeft aangemeld. In gesprek met de proeftuinen geven zij aan dat er inderdaad sprake lijkt te zijn van een aanzuigende werking: jongeren melden zichzelf aan zonder dat proeftuinen deze jongeren actief geworven hebben. Dit is een goed teken. Proeftuin Time Of Your Life gaf in dit verband zelfs aan dat zij jongeren op een wachtlijst plaatsen, aangezien er op dit moment geen plek is.

Figuur 7: Verdeling percentage jongeren dat op eigen initiatief aanmeldt over aantal proeftuinen

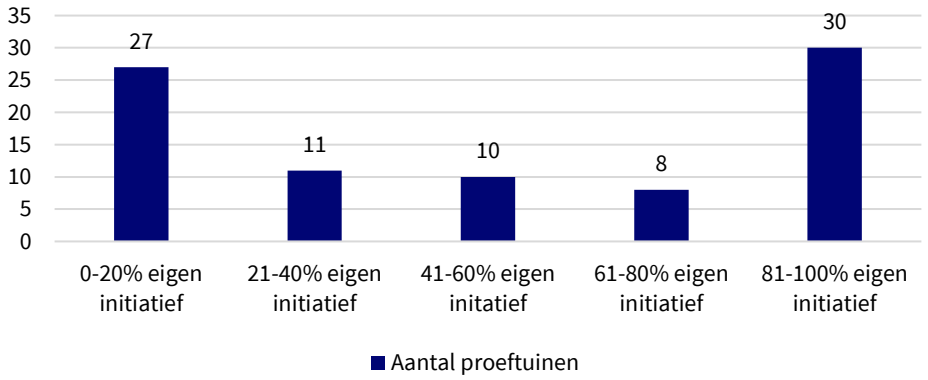

Aanzuigende werking impliceert dat de specifieke proeftuin een reputatie en daarmee merkwaarde opbouwt en bovendien gevonden wordt door geïnteresseerde jongeren. Onze aanname is dan ook dat proeftuinen uit de eerste subsidieronde op dit moment meer aanzuigende werking zullen ervaren dan proeftuinen uit latere subsidierondes, simpelweg omdat zij meer tijd hebben om herkenbaar te zijn en gevonden te worden. Proeftuinen uit latere subsidierondes geven wel aan dat zij steeds meer merkwaarde opbouwen en hier actief op in willen zetten, bijvoorbeeld door jongeren als MDT-ambassadeurs in te zetten of ze actief mee te laten denken in de communicatie. Op het thema merkwaarde gaan we verder in, in paragraaf 4.1.3.

Tegelijk dienen we voorzichtig te zijn in het trekken van conclusies met betrekking tot de aanzuigende werking, aangezien aanzuigende werking lastig te identificeren is. Jongeren die zich ogenschijnlijk spontaan aanmelden kunnen een nieuwsartikel of social media post gezien hebben, of kunnen doorverwezen zijn door een naaste.

Werving blijft een uitdaging

Ondanks dat proeftuinen aangeven dat er sprake lijkt te zijn van aanzuigende werking, geeft 60% van de proeftuinen aan dat werving een uitdaging blijft. Met name het opbouwen van een netwerk kost proeftuinen veel tijd en energie, terwijl dit een belangrijke succesfactor is in de werving. Bij het opbouwen van een netwerk moeten proeftuinen vaak samenwerkingen aangaan met voor hen nieuwe partners. Partners die MDT nog niet (goed) kennen. Voordat deze partijen jongeren aandragen, moet eerst worden geïnvesteerd in het opzetten van de samenwerking, het goed overbrengen van MDT en het laten beklijven van MDT. Veel proeftuinen geven aan dat ondersteuning op het gebied van werving waardevol zou zijn.

Zo verwachten proeftuinen dat de landelijke campagne van MDT de werving van jongeren zal vereenvoudigen. Deze campagne moet de bekendheid van MDT zowel bij jongeren als bij

partners vergroten. Momenteel geeft 60% van de proeftuinen aan dat zij op dit moment in de werving nog weinig meerwaarde ervaren dat ze onderdeel zijn van MDT als geheel. Ook uit de gesprekken met jongeren blijkt dat MDT als geheel hen weinig zegt en geen rol heeft gespeeld bij hun deelname aan MDT. Op dit moment is het ofwel de merkwaarde van de organiserende partij of de merkwaarde van de specifieke proeftuin die jongeren motiveert om mee te doen. Overigens laten proeftuinen ook niet altijd duidelijk blijken dat ze onderdeel zijn van MDT: eind 2019 had ongeveer 45% van de proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde MDT genoemd op hun website. [15]

De groepen jongeren waar proeftuinen zich op richten verschillen in de rondes
De proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde richten zich op één tot vier verschillende groepen (uitzonderingen daargelaten) jongeren, terwijl in de gemeentelijke ronde proeftuinen expliciet de opdracht hebben gekregen een diverse groep jongeren te werven. Denk daarbij aan een samenstelling van hoogopgeleiden / praktijkopgeleiden / werkzoekenden / vroegtijdig schoolverlaters / jongeren met een arbeidsbeperking / statushouders, etc. Dit betekent ook iets voor de werving: voor het werven van een gevarieerde groep jongeren is een breder netwerk nodig dan bij het werven van één groep jongeren.

De gemeentelijke proeftuinen hebben nog wisselend succes met het werven van een gevarieerde groep jongeren. Dit is met name afhankelijk van de breedte van het netwerk dat ze hadden of inmiddels hebben opgebouwd. Zo heeft één gemeente met name jongeren met een hulpverleningstraject in de groep, omdat er vooral geworven is via gemeentelijke partijen zoals het wijkteam. Een andere gemeente heeft juist een heel gevarieerde groep omdat een consortium van partijen is gevormd waarbij elke partij een ander type netwerk aan jongeren meebrengt.

4.1.3 Werkzame elementen van werving

In onze vorige rapportage beschreven we dat succesvolle proeftuinen in de hele jongerenreis rekening houden met de specifieke motivaties van jongeren. Ook in de werving geldt dat proeftuinen die in hun communicatie-uitingen aan weten te sluiten bij de motivaties van hun doelgroep succesvol zijn. Daarom maken we onderstaand waar mogelijk per werkzaam element onderscheid naar de verschillende motivaties beschreven in paragraaf 2.4.

Het hebben van een merkwaarde
Zoals eerder aangegeven zien we dat er bij 35% van de proeftuinen in grote mate sprake lijkt te zijn van een aanzuigende werking. Een belangrijke succesfactor voor het creëren van aanzuigende werking en daarmee voor werving in het algemeen is een goede merkwaarde. Onderzoek van Peggy O. Shields (2019) onderstreept dat.[16] Dit onderzoek wijst uit dat potentiële jonge vrijwilligers ofwel toegewijd zijn aan een persoonlijke lokale liefdadigheidsinstelling of geneigd zijn te kiezen voor een vooraanstaande non-profitorganisatie. Dit is volgens de onderzoeker verklaarbaar doordat jongeren voornamelijk kiezen voor hetgeen dat hen het meest bekend is en waar ze zich het beste mee kunnen identificeren. Om jonge vrijwilligers aan te trekken, is het waardevol om te investeren in het creëren van een goede merkwaarde.

[15] In het kader van de landelijke MDT-campagne wordt het benoemen van MDT nu verplicht voor nieuwe MDT-organisaties.

[16] Shields, P. O. (2009). Young adult volunteers: Recruitment appeals and other marketing considerations. Journal of Nonprofit & Public Sector Marketing, 21(2), 139-159.

Onder een goede merkwaarde verstaan we een merk dat herkenbaar en aanspreekbaar is, en waar jongeren zich graag mee associëren. De meeste proeftuinen hebben veel tijd hebben moeten stoppen in het opbouwen van merkwaarde. Een minder tijdsintensieve manier om merkwaarde op te bouwen is gebruik te maken van namen die al merkwaarde hebben opgebouwd. Bijvoorbeeld door samen te werken met of aan te sluiten bij bekende en herkenbare partners en samen met hen een MDT vorm te geven, gebruikmakend van de bekende naam met merkwaarde. Proeftuinen die ofwel in staat zijn geweest om een sterk merk op te bouwen, of die gebruik hebben gemaakt van bestaande merken, blijken beter in staat om jongeren te vinden en aan zich te binden.

De proeftuin Zuid voor Zuid ervaart de positieve werking van een merkwaarde. Deze richt zich op jongeren zonder startkwalificaties met als doel om jongeren toe te leiden naar werk of onderwijs. Zuid voor Zuid biedt jongeren de mogelijkheid om een half jaar lang een dag per week onderdeel te zijn van de organisatie Feyenoord. Veel van de activiteiten vinden plaats binnen het stadion De Kuip. Zuid voor Zuid is in staat gebleken om jongeren die op dit moment onbekend zijn bij partners als scholen of de gemeente deel te laten nemen aan hun proeftuin. Deze veelal ongemotiveerde groep associeert zich graag met het merk Feyenoord en zijn zodoende te motiveren om mee te doen.

Wat merkwaarde voor de ene jongere is, is dat niet voor de andere. Zo hechten de **jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'** sterk aan organisaties die bewezen impactvol zijn. Over het algemeen hebben deze jongeren meerdere nevenactiviteiten. Een tijdsinvestering in MDT moet dan ook daadwerkelijk waarde toevoegen. Organisaties als het Rode Kruis en Milieudefensie hebben een goede reputatie opgebouwd op hun eigen gebied, en zijn daarmee interessante partijen voor de **jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'**. Voor deze groep met een minder rijk sociaal netwerk en een kleinere leefwereld hechten meer waarde aan lokale partijen. Een goed voorbeeld is de proeftuin Youngsterdam van welzijnsorganisatie Dynamo. Dynamo is al jaren zichtbaar en actief in de wijken in de personen van aansprekende jongerenwerkers. Toen zij een MDT organiseerden was deze gauw gevuld met de jongeren die al regelmatig in contact zijn met de organisatie.

"Ik kom al een paar jaar bijna iedere week naar de ontmoetingsplek. Dat is beter dan buiten hangen. Je kunt hier altijd binnenlopen en op de dinsdagavonden is er een programma voor mijn leeftijd. De meesters en juffen van Dynamo zijn niet normaal lief. Ze zijn altijd geïnteresseerd en spontaan. Het is leuk dat ik hier ook mijn talenten kan ontwikkelen."

Verbinden van rolmodellen aan MDT

Een merk krijgt nog meer waarde wanneer rolmodellen zich associëren met het merk. Een autoriteit voor jongeren die zich verbindt aan een proeftuin werkt drempelverlagend. Ook hierin geldt dat een rolmodel voor de ene jongere, geen rolmodel voor de andere jongere is. Grofweg zien wij de volgende rolmodellen per motivatiegroep in de praktijk.

Jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden' blijken in de praktijk waarde te hechten aan lokale rolmodellen. Een voorbeeld van een dergelijk rolmodel is een jongere uit de buurt die dankzij een hit of een artikel in het nieuws veel volgers op Instagram heeft. Zo heeft proeftuin KISS een lokale jongere die veel volgers heeft op Instagram aan zich weten te binden, wat leidde tot aanmeldingen van andere jongeren. Een ander voorbeeld van de werking van lokale rolmodellen zien we in de proeftuinen Youngsterdam en Zuid voor Zuid. Proeftuin Youngsterdam werkt met jonge aansprekende jongerenwerkers die goed, laagdrempelig en frequent contact met de jongeren hebben. Bovendien binden zij rolmodellen uit de wijk aan hun programma. Zo geeft een bekende Amsterdamse dj lessen aan de deelnemende MDT-jongeren. Jongeren geven aan dat wanneer de jongerenwerkers in staat zijn om een band op te bouwen met hen, ze erop vertrouwen dat deze persoon weet wat zij nodig hebben. Onderstaand schetsen we in het voorbeeld van Zuid voor Zuid de werking van rolmodellen.

Voor de jongeren uit Rotterdam Zuid zijn jonge sportieve mensen die zelf uit Rotterdam komen rolmodellen. Proeftuin Zuid voor Zuid plaatst in dit licht bewust deze rolmodellen voor de groep. Dit leidt ertoe dat zij snel contact kunnen maken en goed kunnen aansluiten bij de leefwereld van de jongeren.

Jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten' hechten veel waarde aan Bekende Nederlanders als rolmodellen. Proeftuinen die in staat zijn om bekende nationale of regionale personen aan zich te koppelen, weten daardoor meer jongeren te bereiken. Zo zet proeftuin We Are In Charge in haar communicatie-uitingen een professionele bokser centraal. Dit is een bekend gezicht dat de jongeren aanspreekt wat heeft bijgedragen aan het vroegtijdig voorbijstreven van hun beoogde aantal deelnemers. Op deze manier wordt de vrijwillige inzet binnen MDT toegankelijk gemaakt.

Jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen' hechten waarde aan een expert of andere bewezen autoriteit in een specifiek vakgebied. Ze zijn nieuwsgierig en leergierig. Wanneer een autoriteit op een specifiek thema zich verbindt aan een proeftuin biedt dit hen een leerkans.

Jongeren als centrale rol in werving

In gesprek met proeftuinen is er één consistente boodschap: geef de jongeren zelf een centrale rol in de werving. Proeftuinen geven hiervoor diverse redenen:

- Als onderdeel van de doelgroep weten jongeren het beste wat hen motiveert om mee te doen aan MDT.
- Jongeren laten zich graag overtuigen door succesverhalen van peers. Enthousiaste verhalen van jongeren hebben een motiverend effect op andere jongeren. Deze verhalen kunnen zowel direct via een jongere (face to face) of via kanalen als social media en websites bij jongeren komen. Jongeren proeven dat het geen gekunstelde wervingsstrategieën zijn maar oprechte ervaringen die ook wel eens op hen van toepassing zou kunnen zijn.
- Face to face werving is effectief. Tijdens het vorige onderzoek bleek dat werving door direct contact effectief is en dit is tijdens dit onderzoek wederom bevestigd. In de vorige rapportage vroegen we ons af in hoeverre deze vorm van werving houdbaar is, aangezien het jongerennetwerk van de proeftuinen op den duur opdroogt. Nu, een klein jaar later, blijkt dat deelnemende jongeren de nieuwe ambassadeurs van MDT zijn geworden. Hierdoor droogt het netwerk voor face to face werving niet op maar blijft dit groeien.

Voorbeelden van jongeren die een centrale rol in de werving spelen zijn:

1. Proeftuinen zetten jongerenpanels op, die hen adviseren over het vormgeven van campagnes en andere communicatie-uitingen om jongeren te werven.
2. Jongeren gaan in gesprek met vertegenwoordigers van vindplaatsen en verwijzers als docenten, decanen, gemeenten en jongerenwerkers. In deze gesprekken leggen de jongeren uit wat MDT voor hen betekend heeft, en welke potentiële kans er ligt wanneer zij als vindplaats en verwijzers hun medewerking verlenen.
3. Jongeren werven andere jongeren door in hun eigen omgeving (eventueel via social media) te vertellen over wat zij leuk vonden aan MDT en wat MDT hen gebracht heeft.

De proeftuin Gouden Kans Project heeft één van de deelnemers gevraagd een video te maken over het project. Deze jongere vindt het namelijk leuk om video's te maken en is hier ook goed in. Voor de video filmt hij verschillende activiteiten van het project en laat hij jongeren aan het woord. Het filmpje zal uiteindelijk via social media worden gedeeld. De proeftuin hoopt hiermee meer jongeren warm te maken voor het project.

Voldoende mankracht om te investeren in de werving

Zoals eerder aangegeven blijkt het werven van jongeren een grote tijdsinvestering. Hierbij spreken we bewust van een investering. In de beginmaanden vraagt werving veel tijd en worden er over het algemeen geen grote aantallen jongeren geworven. Naarmate de proeftuin meer deelnemers heeft gehad, zodoende meer ambassadeurs krijgt en een grotere naamsbekendheid, betaalt de investering zich terug. In de praktijk zien we dat proeftuinen die meer dan 200 deelnemers weten te werven, een uitzondering daargelaten, over ten minste 2 fte in de projectorganisatie, die onder andere verantwoordelijk is voor de werving, beschikken. Dit bevestigt dat werving een taak is die een substantiële tijdsinvestering vraagt.

Hoe concreter, hoe beter

In het contact met jongeren blijkt dat jongeren het beste te enthousiasmeren zijn wanneer hen een concreet aanbod gedaan wordt. In de vorige rapportage concludeerden we al dat een duidelijke jongerenreis helpt in de werving. Jongeren krijgen dan namelijk een overzichtelijk traject aangeboden. Het werkt voor hen om de volgende elementen in beeld te hebben:

- Een heldere uitwerking van de inzet van de jongeren. Wat is de tijdsinvestering per week en wat is de doorlooptijd.
- Een beschrijving van het opleidings- en begeleidingstraject dat jongeren volgen. Denk hierbij aan decombinatie van training en begeleiding, individueel en/of in een groepstraject.
- Concrete voorbeelden van de projecten die jongeren kunnen uitvoeren of gastorganisaties waar zij terecht kunnen.
- Een beschrijving van de meerwaarde voor jongeren: wat is het leereffect voor jongeren, hoe ziet de talentontwikkeling eruit en wat ontvangt de jongere concreet?

Uiteraard dient er binnen MDT ruimte te zijn voor initiatief en eigen invulling van de jongere. Over het algemeen geldt dat het *wat* scherp geëxpliciteerd dient te zijn, het *hoe* is aan de jongere. Uitzonderingen zijn MDT's waar jongeren hun eigen projecten opzetten. In deze gevallen is het *wat* ook grotendeels aan de jongere. Desalniettemin is het zaak dat ook in deze trajecten de tijdsinvestering, het opleidings- en begeleidingstraject en de toegevoegde waarde voor de jongere geëxpliciteerd zijn. Zo kunnen jongeren in de gemeentelijke proeftuin Missie030 in Utrecht binnen één van de trajecten hun eigen sociale onderneming opzetten. Ze

komen zelf met ideeën en gaan deze in groepen uitwerken. Daarin worden ze goed begeleid en krijgen ze trainingen die hierbij aansluiten.

Een divers netwerk zorgt voor een diverse groep
Om een diverse groep jongeren te bereiken, helpt het om actief te werven via verschillende kanalen zoals beschreven in paragraaf 4.1.2. Zoals ook beschreven in de vorige rapportage blijkt samenwerking met andere partijen een belangrijke succesfactor voor werving. Door veel verschillende partijen aan te haken, bereik je een groter en gevarieerder netwerk van jongeren. Proeftuinen in de gemeentelijke subsidieronde die hier breed op inzetten, lukte het inderdaad om een diverse groep jongeren te werven.

De gemeente Rotterdam heeft voor de gemeentelijke proeftuin Glow Up! een consortium met vier partijen gevormd. Deze partijen hebben allemaal een belangrijke rol in de uitvoering, waaronder het begeleiden van jongeren en het matchen met gastorganisaties. Doordat de focus van elk van de vier organisaties anders is, heeft elke organisatie ook weer een ander type jongere als netwerk. Doordat alle vier de organisaties hun eigen netwerk hebben ingeschakeld bij het werven van jongeren, is nu een diverse groep jongeren gestart met het eerste programma.

4.2 Matching

4.2.1 Wat verstaan we onder matching?

Onder matching verstaan we alle activiteiten die proeftuinen ondernemen om de talenten, wensen en ontwikkeldoelen van jongeren (al dan niet methodisch) te inventariseren om een goede match met een gastorganisatie te maken.

4.2.2 Matching in de praktijk

Bijna de helft van de deelnemende jongeren voert MDT (deels) uit bij een gastorganisatie
44% van de deelnemende jongeren (ca. 6.500) wordt gematcht met een ‘gastorganisatie’, ofwel een andere organisatie dan waar zij zijn geworven. Dit zijn momenteel circa 1.100 gastorganisaties. Hun achtergrond is divers: het gaat onder andere om organisaties in de zorg, sport, cultuur, ICT, duurzaamheid, media, onderwijs, strafrechtketen en overheid. Afwisselend van een plek bij de voedselbank tot vluchtelingenwerk, de jeugdgevangenis of een museum. De overige 56% (ca. 8.200) van de deelnemende jongeren voert MDT volledig uit bij de organisatie waar zij zijn geworven.

De matching met een gastorganisatie verloopt over het algemeen via een intakegesprek om de jongere goed te leren kennen. Zowel om zicht te krijgen waar de jongere nu staat: wat zijn talenten, valkuilen en dromen? Maar ook, waar wil de jongere naartoe: wat zijn de wensen en vanuit welke motivatie neemt de jongere deel aan MDT? De machtingsprocedure verschilt vervolgens per proeftuin, afhankelijk van het aanbod aan gastorganisaties. Waar bij de ene proeftuin jongeren keuze hebben uit een vast aantal gastorganisaties, gaat de andere proeftuin op basis van de interesses van jongeren een gastorganisatie zoeken. Na de match met een gastorganisatie blijven jongeren vrijwel altijd in contact met de organisatie door wie zij zijn geworven. Deze ‘wervingsorganisaties’ verzorgen vaak trainingen, blijven

verantwoordelijk voor (een deel van) de begeleiding en ronden het traject met de jongere over het algemeen af.

Vooral maatschappelijke organisaties en sociale ondernemingen willen meedoen
Proeftuinen ervaren dat vooral maatschappelijke organisaties en sociale ondernemingen een gastorganisatie willen zijn. Om verschillende redenen willen ze meedoen: ze vinden het vanuit een maatschappelijk oogpunt belangrijk; ze zien meerwaarde in de frisse blik van jongeren; ze willen jongeren interesseren voor vrijwilligerswerk; ze willen hun eigen organisatie verjongen en/of jongerenproof maken; en ze zien het als kans om jongeren enthousiast te maken voor hun vak. Van een groot deel van de proeftuinen hoorden we terug dat het uitdagender is om commerciële bedrijven te werven als gastorganisaties. Zij zien de toegevoegde waarde van MDT voor het bedrijf (nog) niet in, zijn nog niet bekend met MDT of vragen soms een vergoeding voor MDT. Ook vinden bedrijven het lastig om een project te verzinnen dat “MDT-proof” is. Jongeren dragen al snel bij aan de winst van een bedrijf. Bij sommige proeftuinen verzorgen commerciële bedrijven wel workshops of een inhousedag, zodat jongeren alsnog kennis kunnen maken met commerciële organisaties.

Goede begeleiding bij de gastorganisatie is voor sommige organisaties een struikelblok
Eén van de randvoorwaarden om een gastorganisatie te kunnen zijn bij MDT, is dat er voldoende tijd en kennis is om jongeren te begeleiden. Dat is bij sommige jongeren nog meer nodig dan bij anderen. Bijvoorbeeld omdat ze weinig zelfvertrouwen hebben of nog moeten leren om op tijd te komen. Proeftuinen merken dat sommige gastorganisaties niet mee willen doen omdat de tijd en expertise voor goede begeleiding ontbreekt. Soms vragen organisaties ook of vergoeding voor begeleiding mogelijk is. Over het algemeen lijken de eisen vanuit gastorganisaties beperkt te zijn, behalve dat er in sommige gevallen vragen zijn over een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG), verzekeringen en/of privacy. In de gemeentelijke proeftuin Missie030 zijn om deze reden bijvoorbeeld specifieke overeenkomsten rondom privacy opgesteld.

Het matchen van jongeren zien proeftuinen als een uitdaging zodra MDT gaat opschalen
Het matchen van jongeren met andere gastorganisaties ervaren proeftuinen als een uitdaging en tijdrovend. Juist omdat de gastorganisaties goed moeten aansluiten bij de wensen en talenten van jongeren, vraagt het van proeftuinen om veel planning en organisatie. Proeftuinen hopen gaandeweg een steeds sterker en uitgebreider netwerk op te bouwen, wat de matching vereenvoudigd. Wel geven proeftuinen aan dat hier voldoende tijd voor gereserveerd moet blijven wanneer er meer jongeren MDT gaan doen. Er zullen dan ook meer (plekken bij) gastorganisaties nodig zijn en het investeren in het vinden van de juiste plek kan tijdrovend zijn, maar is belangrijk voor de ontwikkeling van jongeren.

4.2.3 Werkzame elementen van matching

Bouw een breed netwerk
Uitgangspunt van proeftuinen is dat jongeren aan de slag kunnen met activiteiten die aansluiten bij hun persoonlijke interesses en ontwikkelwensen. Het is daarom nuttig als proeftuinen waar jongeren gematched worden met gastorganisaties een breed scala aan opties met gastorganisaties hebben om tegemoet te komen aan de diverse wensen van jongeren. De meeste proeftuinen zorgen van te voren dat ze al een netwerk hebben, zodat ze tijdens MDT zo min mogelijk op zoek hoeven naar gastorganisaties en jongeren concrete opties aan kunnen bieden. Doordat proeftuinen op deze manier een ‘database’ aan gastorganisaties opbouwen, kan het ook zo zijn dat sommige gastorganisaties uit netwerk niet gematched worden met een jongere op een bepaald moment. Wanneer er later een

nieuwe lichting jongeren is met andere interesses, kan er eventueel mogelijk wel een passende match ontstaan.

Start met werven van organisaties vanuit eigen netwerk of bestaande netwerken
Bij het werven van de eerste gastorganisaties gebruiken proeftuinen eerst hun eigen netwerk of bestaande netwerken in de gemeente of regio. Bij de derde subsidieronde gebruiken een aantal gemeenten expliciet hun subsidierelaties. Vaak gaat het om maatschappelijke organisaties en sociale ondernemingen. Dit werkt goed om eerste plekken gerealiseerd te krijgen en over concrete voorbeelden te beschikken, wat helpt bij het werven van zowel jongeren als andere gastorganisaties. Belangrijk is om vervolgens continu te blijven bezien of het bestaande netwerk voldoende passende opties biedt voor de jongeren, en indien nodig contact te leggen met andere organisaties. Door een sterk netwerk op te bouwen waar organisaties 'bij' willen horen, zagen proeftuinen bovendien dat gastorganisaties zelf contact met hen zochten.

Goede voorbereiding van gastorganisaties
Proeftuinen die jongeren matchen aan gastorganisaties, geven aan dat het essentieel is om gastorganisaties goed voor te bereiden. Geef duidelijk aan wat gastorganisaties kunnen verwachten én wat van de gastorganisaties wordt verwacht. Denk aan de groepen jongeren die aan de slag zouden kunnen gaan bij de gastorganisatie en de begeleiding die daarbij nodig is. Bespreek ook met de gastorganisatie welke groepen jongeren passend zijn voor de organisatie. Zo moet een goede match van twee kanten ontstaan. Daarnaast is het van belang om één helder aanspreekpunt voor de jongere aan te stellen voor vragen en begeleiding. Tot slot helpt het in de opstartfase driegesprekken te organiseren tussen de proeftuin, gastorganisatie en jongere waarin heldere afspraken worden gemaakt over de werkzaamheden en wat er nodig is voor goede begeleiding.

4.3 Begeleiding en training

4.3.1 Wat verstaan we onder begeleiding en training?

Onder begeleiding verstaan we alle activiteiten die proeftuinen ondernemen om jongeren te helpen bij te dragen aan de drie doelen van MDT. Begeleiding gebeurt zowel in groepsverband, als één-op-één en loopt gedurende het gehele MDT-traject door. Daarbij maken we onderscheid tussen praktische begeleiding en (persoonlijke) ontwikkelgerichte begeleiding. Deze vormen van begeleiding zijn mogelijk vanuit zowel de proeftuin als de gastorganisatie waar de jongere aan de slag gaat. Onder trainingen verstaan we afgebakende momenten (in één of meerdere sessies) met een duidelijk leerdoel. Daarbij gaat het om trainingen gericht op het opdoen van specifieke kennis en vaardigheden, en om trainingen gericht op persoonlijke ontwikkeling.

4.3.2 Begeleiding en training in de praktijk

Direct na de start van MDT ontvangen jongeren begeleiding en trainingen
Bij de meeste proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde worden jongeren na de intake gematched aan een gastorganisatie en start daarnaast direct de begeleiding en het trainingsprogramma. Bij alle gemeentelijke proeftuinen en een aantal uit de eerste en tweede subsidieronde start MDT met een (gezamenlijk) traject van trainingen en/of opdrachten alvorens zij aan een gastorganisatie worden gekoppeld, variërend van een aantal weken tot een aantal maanden. Zie in onderstaand tekstblok een voorbeeld van een proeftuin waar voor de matching met een gastorganisatie een gezamenlijk traject van trainingen en/of opdrachten plaatsvindt.

Jongeren krijgen bij de proeftuin Local Heroes de eerste drie maanden trainingen om te ontdekken waar ze goed in zijn, een kijkje achter de schermen te kunnen nemen bij verschillende organisaties en een buurtactiviteit te verzinnen. In de laatste drie maanden voeren ze de buurtactiviteit uit en gaan ze individueel aan de slag bij de gastorganisatie waarmee ze gematched zijn.

De begeleiding valt uiteen in groepsbegeleiding en individuele coaching
Zoals omschreven in de vorige rapportage voorzien proeftuinen en gastorganisaties jongeren tijdens MDT in praktische en ontwikkelgerichte begeleiding. Praktische begeleiding door duidelijkheid te bieden over onder andere de planning, tijden en locaties. Ontwikkelgerichte begeleiding door jongeren bijvoorbeeld te ondersteunen bij het scherp formuleren van leerdoelen en de continue reflectie daarop. In circa 40% van de 87 proeftuinen wordt er onderscheid gemaakt in wie jongeren begeleidt bij de praktische aspecten en wie bij de ontwikkeling.

In de meeste proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde ontvangen jongeren begeleiding zowel in een groepsverband als via individuele coaching. In de gemeentelijke subsidieronde geldt dit voor alle proeftuinen. Deze begeleiding kan zowel afkomstig zijn vanuit de proeftuin als eventueel bij de gastorganisatie.

“Mijn begeleiders zijn eigenlijk een fijne wekker. Ze helpen mij herinneren wat ik al kan en vertellen mij dat ik een fijn persoon ben om mee te praten”.

Naast begeleiding krijgen jongeren ook trainingen
De trainingen zijn zowel gericht op specifieke kennis en vaardigheden als op persoonlijke ontwikkeling. Trainingen om specifieke vaardigheden te leren zien we terugkomen in bijvoorbeeld een EHBO training (via het Rode Kruis), een training over burgerschap en maatschappelijke bewustzijn (proeftuin School des Levens), over plannen en organiseren (proeftuin Ik ben PA) en een training Design Thinking (proeftuin Missie030). Bij de trainingen die gericht zijn op persoonlijke ontwikkeling gaat het veelal om het ontdekken van interesses, talenten en valkuilen.

Het verschilt in hoeverre het begeleidings- en trainingsprogramma vooraf is vastgelegd
De manier waarop proeftuinen hun begeleidings- en trainingsprogramma vormgeven wisselt. Sommige proeftuinen hebben van tevoren hun programma al volledig ingevuld, andere proeftuinen willen dit gedurende het traject samen met de jongeren ontwikkelen. De

ervaringen tot nu toe wijzen erop dat jongeren het beste gedijen bij structuur en helderheid, dus dat een programma op hoofdlijnen noodzakelijk is. Vervolgens kunnen jongeren wel meedenken over de verdere invulling.

Het begeleiden en trainen van een gevarieerde groep jongeren is extra uitdagend
Bij proeftuinen met een gevarieerde groep jongeren zien we dat deze diversiteit ook veel vraagt van de begeleiders. Een gevarieerde groep jongeren betekent namelijk ook een diversiteit aan niveaus, manier van leren en motivatie. Dat vormt een uitdaging zowel in de individuele begeleiding van verschillende jongeren, als in de groepsbegeleiding. Begeleiders moeten ervoor kunnen zorgen dat jongeren zich veilig voelen in de groep, dat verschillende jongeren zich aangesproken voelen en moeten creatief en flexibel zijn met het trainingsprogramma. Ook zetten proeftuinen meer individuele coaching in dan van te voren gedacht, gezien de uitdagingen die jongeren hebben rond hun persoonlijke ontwikkeling.

Begeleiding vanuit MDT is géén hulpverlening
In sommige gevallen zien we dat jongeren deelnemen die al andere vormen van begeleiding of coaching hebben, bijvoorbeeld vanuit schuldhulpverlening of jeugdzorg. Het is voor de begeleiders van proeftuinen belangrijk om goed onderscheid te maken tussen hulpverlening en MDT. Want, MDT biedt geen hulpverlening. Wel vinden begeleiders het relevant dat er goed wordt afgestemd tussen het hulpverleningstraject en MDT. Dit doen ze ofwel zelf (in samenspraak met de jongere) of de jongere doet dit zelf (waar nodig met de begeleider erbij). Vanuit de gemeentelijke subsidieronde moet vanuit ervaringen in het verdere traject nog blijken wat hierin werkzaam is.

4.3.3 Werkzame elementen van begeleiding en training

Motiverende gespreksvoering en persoonlijke aandacht
Uit de praktijk van proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde blijkt dat motiverende gespreksvoering effectief is voor de persoonlijke ontwikkeling van jongeren en de mate waarin zij (nieuwe) vaardigheden opdoen. Een motiverende houding van begeleiders zorgt ervoor dat jongeren in beweging komen. De intrinsieke motivatie om te ontwikkelen en te leren wordt daarbij gestimuleerd. Het gevolg is dat jongeren meer eigenaarschap vertonen en een actieve bijdrage willen leveren aan hun eigen ontwikkeling. Het inzetten van deze motiverende gespreksvoering start al bij de intake, maar blijft het gehele MDT-traject van belang. Belangrijke elementen van motiverende gespreksvoering zijn volgens projectleiders van de proeftuinen empathie, het geven van positieve feedback, waardering en erkenning en het stellen van open vragen. Dit geldt voor alle jongeren, maar in het bijzonder voor de **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'**. Een antwoord zoals "het is oké om nog even niet te weten wat je aanspreekt of waar je talenten liggen", helpt volgens projectleiders voor deze jongeren om ze ruimte te geven en vertrouwen op te bouwen.

> "Ik kon altijd met alles bij mijn begeleider terecht. Hij liet mij zelf dingen ontdekken, maar was er voor me als ik daarom vroeg. Ik kon iedere keer op hem terugvallen, hij gaf mij een stuur om aan te staan. Dit traject is voor mij geslaagd door hem".

Ontwikkelen door continu te leren

Projectleiders van proeftuinen zijn het met elkaar eens dat een succesvolle ontwikkeling van de jongere start bij het opstellen van leerdoelen. Belangrijk is dat deze leerdoelen SMART zijn: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden. Ze vormen de basis van het ontwikkelpad en geven richting aan het leerproces van de jongere. Door de doelen samen te formuleren leg je bovendien eigenaarschap bij de jongere voor zijn of haar eigen ontwikkeling. En jongeren die zich meer eigenaar voelen van hun eigen ontwikkeling, gaan er ook automatisch zelf meer sturing aan geven.[17]

Een creatieve vorm om samen met de jongere leerdoelen te formuleren is ‘de hand’ (proeftuin Ik ben PA). Bij het toepassen van ‘de hand’ vertelt de jongere over zichzelf door alle vijf de vingers aan een hand door te lopen met elk een eigen betekenis. Zo staat de duim voor iets waar de jongere goed in is, een positieve kwaliteit of eigenschap. De wijsvinger voor iets waar de jongere naartoe wil groeien, dromen en verlangens. De middelvinger staat voor iets waar de jongere een hekel aan heeft of zich aan stoort. De ringvinger staat voor verbondenheid en trouw, wat gaat de jongere aan het hart. Ten slotte staat de pink voor hetgeen waar de jongere nog in kan groeien, valkuilen en minder goede eigenschappen.

Daarnaast is met name voor **jongeren met de motivatie ‘steuntje in de rug en gezien worden’** belangrijk dat een jongere niet één groot leerdoel heeft, maar telkens beweegt naar een leerdoel die nog net buiten het bereik ligt. Daarbij verandert ook de intensiviteit van de begeleiding: van veel ondersteuning op het begin tot steeds meer de jongere op eigen kracht zijn of haar doelen laten behalen. Begeleiders horen in dit proces de gelegenheid te geven voor voldoende tussenstapjes, variaties in oefenen en verschillende manieren van leren. Het is belangrijk om de doelen die tussentijds worden bereikt steeds te vieren, zo wordt het behalen van een doel een beloning an sich.[18]

Het bovenstaande vraagt om continu te blijven reflecteren op de leerdoelen. Denk aan vragen zoals: passen de activiteiten (nog steeds) bij de interesses en drijfveren van de jongere, zijn er factoren die het leerproces eventueel belemmeren en hoe kijkt de jongere aan tegen zijn of haar eigen handelen tot dan toe? Een portfolio waarin de leerdoelen en/of het persoonlijk leerplan staat kan daarbij helpen. Het portfolio creëert namelijk niet alleen overzicht, maar maakt de persoonlijke groei die de jongere doormaakt ook zichtbaar. Het kan de jongere voldoening geven, uitdagen om nieuwe grenzen op te zoeken of het geeft juist aanleiding om een andere richting in te slaan.

[17] Van Hoorik, I. (2011) (Hoe) werkt talentontwikkeling bij “risicojongeren”? Bouwstenen voor nader onderzoek. Geraadpleegd op: https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Hoe_werkt_talentontwikkeling_bij_risicojongeren.pdf

[18] Zie voetnoot 17.

Peer-to-peer begeleiding

In ongeveer 30% van de 87 proeftuinen vindt peer-to-peer begeleiding plaats. Jongeren die jongeren begeleiden middels individuele coaching of als mentor. In de vorige rapportage benoemden wij deze vorm van begeleiding als een succesfactor mits de begeleidende jongeren een aantal jaar ouder zijn dan de deelnemende jongeren en zelf begeleiding krijgen van een professional. We gaven aan dat het spreken van dezelfde taal en een vergelijkbare leefwereld daarbij het meest helpend zijn. Deze conclusie kunnen wij op basis van praktijkervaringen van de afgelopen negen maanden ook nu weer trekken. Bij de gemeentelijke subsidieronde zien we deze vorm van begeleiding op dit moment minder terugkomen.

Bij de proeftuin 100% Diversity skills uit de tweede subsidieronde geven statushouders die al een aantal jaar in Nederland zijn peer-to-peer begeleiding aan jonge nieuwkomers. De jonge nieuwkomers leggen tijdens hun MDT contact met kwetsbare ouderen en leggen dat vast in de vorm van een film of fotorapportage. De (oudere) statushouders helpen de jonge nieuwkomers met praktische taken zoals het maken van het portfolio, maar hebben ook een waardevolle rol in het vertellen over mogelijkheden op het gebied van opleidingen of bijbaantjes of over de uitdagingen waar zij voor stonden toen ze in Nederland kwamen. De (oudere) statushouders volgen hiervoor diverse trainingen over onder andere de houding en positie die zij aannemen.

Investeren in het groepsgevoel

Proeftuinen geven aan dat het van grote meerwaarde is als er een duidelijk groepsgevoel is binnen de MDT-groep. Jongeren kunnen elkaar helpen en van elkaar leren. Bovendien kan het jongeren energie geven om samen te zijn. Het creëren van een groepsgevoel gaat niet vanzelf. Het vraagt om een investering aan het begin van een MDT-programma. Ervaringen van proeftuinen leren dat het helpt om de eerste dagen vooral aandacht te besteden aan gezamenlijke (laagdrempelige) projecten, activiteiten en kennismakingspellen. Daarbij moet er voldoende aandacht zijn voor verschillen in de groep en moet gezorgd worden dat alle jongeren tot hun recht komen en zich veilig voelen. Het helpt om bijvoorbeeld continu samen met de groep te evalueren wat wel en niet werkt én zeker in het begin regelmatig individueel te peilen hoe het met de jongeren gaat.

Vrijheid binnen een kader

Zoals beschreven in onze vorige rapportage, is het voor proeftuinen de kunst om richting aan jongeren te geven tijdens hun MDT en tegelijkertijd voldoende vrijheid te kunnen bieden om eigen ideeën te opperen. Jongeren hebben behoefte aan een zekere mate van structuur en duidelijkheid over het traject. Dit begint al bij de werving, maar is evengoed van belang in de matching- en opstartfase. MDT is een nieuwe ervaring voor de jongeren en het is niet altijd direct duidelijk waar de eigen interesses en/of talenten liggen. Proeftuin Jongerenambassadeurs speelt hier bijvoorbeeld op in door droomplekken aan te bieden van organisaties en/of projecten waar jongeren aan de slag kunnen. Bij proeftuin Ik ben PA krijgen jongeren keuzeopties voor de vakgebieden sport, media, horeca, kunst, groen en techniek en bij de gemeentelijke proeftuin Missie030 kunnen jongeren kiezen uit drie trajecten (sport en events, sociaal ondernemerschap en urban living). Bij proeftuin YourCube is er een talentencaroussel waarbij jongeren een korte periode kunnen proeven aan de werkzaamheden bij verschillende gastorganisaties. Pas na deze snuffelperiode wordt de jongere gematched.

Ook in de rest van het MDT-traject vragen jongeren om houvast en duidelijkheid. Dit geldt in het bijzonder voor de **jongeren met de motivatie ‘steuntje in de rug en gezien worden’**.

Voor deze groep jongeren is het essentieel om duidelijke afspraken (op maat) te maken over waar en wanneer de jongere bij de gastorganisatie of training verwacht wordt en over hoe en wanneer er afstemming plaatsvindt met de begeleider. Binnen het geschetste kader hebben de meeste jongeren weliswaar behoefte aan ruimte voor eigen initiatieven en flexibiliteit. Bij proeftuin Music Moves organiseren bijvoorbeeld alle jongeren een event waarbij ze muziek en groepen bij elkaar brengen, maar het staat de jongeren vrij te bepalen voor welke muziek zij kiezen en vanuit welke rol ze een bijdrage aan het event willen leveren. Van met name de **jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'** horen wij dat deze ruimte voor eigen invulling bijdraagt aan de ontwikkeling die zij tijdens MDT doormaken. Het mag daarmee duidelijk zijn dat de mate waarin een jongere losgelaten kan worden in MDT afhankelijk is van de motivatie en situatie waarin hij of zij verkeert. Naast het bieden van vrijheid binnen een kader is het daarom per jongere belangrijk aandacht te hebben voor de juiste balans.

4.4 Beloning

4.4.1 Wat verstaan we onder beloning?

Onder belonen verstaan we het waarderen van de jongere voor zijn of haar inzet binnen MDT. Een beloning kan zowel tijdens als bij afronding van een MDT gegeven worden. Het kan zowel een expliciet bedankje voor de gedane inzet zijn, zoals een certificaat of een cadeau, als meer latent in het traject verweven zijn zoals persoonsgerichte coaching of een trainingsaanbod. Wat een beloning is voor de ene jongere, is dat niet voor de andere jongere. In dit hoofdstuk beschrijven we welke vormen van belonen zich voordoen in de praktijk en welke beloningen aansluiten bij welke type motivatie.

4.4.2 Beloning in de praktijk

Er zijn verschillende vormen van beloning

De manier waarop jongeren worden beloond verschilt tussen proeftuinen. Jongeren worden het vaakst beloond via een certificaat of diploma (36%, ca. 5.300), gevolgd door een financiële vergoeding (16%, ca. 2.400) en een beloning in natura (7%, ca. 1.000). Het resterende aandeel jongeren ontvangt een combinatie van deze beloningen (24%, ca. 3500) of geen beloning (17%, ca 2.500). In deze cijfers is een training of andere vorm van talentontwikkeling niet meegenomen als antwoordcategorie, terwijl proeftuinen aangeven dit ook als een vorm van beloning te zien.

De meeste jongeren ontvangen dus (onder andere) een certificaat als beloning voor hun inzet. Deze certificaten zijn nu over het algemeen zelf ontwikkeld door de proeftuinen. Een aantal proeftuinen (8%, 7 proeftuinen) maakt gebruik van een bestaand certificaat zoals de Europass. Projectleiders geven aan dat zij sterke behoefte hebben aan een landelijk erkend certificaat, dat waarde heeft voor werkgevers. Een dergelijk certificaat is meer dan symbolisch en voegt daadwerkelijk iets toe voor de jongeren.

Proeftuinen passen maatwerk toe bij belonen

In onze vorige rapportage gaven we aan om dat het belangrijk is om de volledige jongerenreis rekening te houden met de motivaties van de jongeren, ook in het belonen. Dit betekent dat de wijze van belonen afhangt van de motivatie van jongeren en dus maatwerk is. Proeftuinen geven aan dat zij maatwerk toepassen in het belonen. Naar eigen inschatting is circa 80% van het belonen standaard (denk aan formats voor certificaten, vaste financiële beloningen of cadeaus die alle deelnemers krijgen). De resterende 20% is maatwerk. Voorbeelden hiervan

zijn proeftuinen die voor de uitreiking van het certificaat een bekend (lokaal) figuur weten te strikken die een autoriteit is voor de deelnemende jongeren of een persoonlijke aanbevelingsbrief die een jongere mee kan sturen bij een sollicitatie.

Jongeren waarderen een combinatie van beloningen het meest
Uit de respons van jongeren op de vragenlijst blijkt dat zij een combinatie van beloningen het best beoordelen (4.4 uit 5). In de meeste gevallen is dit een combinatie van een beloning in geld of natura met een diploma of certificaat. Van de enkelvoudige beloningen worden financiële vergoedingen over het algemeen het best beoordeeld (4.14 uit 5). Een beloning in natura scoort vrijwel gelijk. Wanneer jongeren alleen een certificaat als beloning ontvangen scoren zij de beloning lager (3.87 uit 5). De beloning heeft geen groot effect op hoe MDT als geheel wordt beoordeeld door de jongere.

Proeftuinen zien met name het MDT-programma als beloning
De beoordeling door jongeren correspondeert niet geheel met hoe de projectleiders zelf de waarde van de verschillende type beloningen inschatten. De financiële vergoeding voor de jongere wordt door projectleiders juist als minst waardevol beschouwd. Veel proeftuinen zien het MDT-programma en specifiek het trainingsprogramma en de activiteiten daaromheen als beloning. In sommige proeftuinen wordt dit ook daadwerkelijk zo geframed. Zo framen proeftuinen hun programma als een kans voor jongeren om aan een gratis talentontwikkelingsprogramma mee te doen en worden jongeren in de gemeentelijke proeftuin MDT Vijfheerenlanden bijvoorbeeld beloond met een leuke activiteit zoals lasergamen als ze een bepaalde fase hebben afgerond.

Wat mag wel en niet bij jongeren in de bijstand?
Voor deelnemende jongeren met een bijstandsuitkering geldt dat de in geld waardeerbare beloning die zij ontvangen wordt verrekend met hun uitkering. Het is voor proeftuinen nog zoeken wat een goede manier is om hen wel te belonen, zonder dat zij in financiële problemen komen. Daarbij willen proeftuinen ook voorkomen dat jongeren met een bijstandsuitkering anders worden behandeld. Proeftuinen zijn momenteel aan het onderzoeken wat de beste oplossing hiervoor is.

4.4.3 Werkzame elementen van beloning

Op basis van het kwantitatief onderzoek is het lastig in te schatten in hoeverre de waardering voor beloningen samenhangt met de motivatie van jongeren om mee te doen. Via gesprekken met projectleiders en deelnemende jongeren hebben we een duidelijker beeld kunnen vormen.

Jongeren hechten waarde aan erkenning en waardering
In het algemeen kunnen we concluderen dat alle jongeren erkenning en waardering voor hun inzet op prijs stellen. Een certificaat zegt jongeren niet zoveel (ook omdat de huidige certificaten vaak niet breder erkend zijn dan in de eigen proeftuin), maar het expliciet benoemen van de toegevoegde waarde van de jongere in het bijzijn van het netwerk van de jongere, peers of toonaangevende personen als lokale bestuursleden, experts op specifieke thema's en regionale of landelijke rolmodellen wordt door vrijwel alle jongeren gewaardeerd. Zij waarderen het wanneer van deze mijlpaal een feest gemaakt wordt.

Passende beloningen voor jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'
Voor **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** is MDT een kans om een positieve leerervaring op te doen met gelijkgestemden. Bovendien biedt MDT hen de mogelijkheid om te bouwen aan een positieve nieuwe start. Op basis van de gesprekken met

projectleiders en jongeren zien wij de volgende passende beloningen voor **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'**:

- **Waardering en erkenning. Jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** hebben over het algemeen weinig succeservaringen opgedaan op school of in het werkende leven. MDT biedt hen een plek waar zij vrij kunnen experimenteren zonder dat er consequenties aan vastzitten. Bovendien biedt MDT een plek waar jongeren directe positieve feedback ontvangen van hun begeleiders en van degene voor wie de jongeren waarde toevoegen.
- **Gemeenschapsgevoel.** Voor veel **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** biedt MDT een plek waar zij gelijkgestemden kunnen vinden. Een plek waar ze gewoon kunnen zijn, zonder dat er veel van ze verwacht wordt. Een plek waar ze zich onderdeel van een groep voelen en waar ze zich gekend weten. Een belangrijke praktische randvoorwaarde hiervoor is een vaste plek waar de jongeren elkaar kunnen ontmoeten en waar ze laagdrempelig binnen kunnen komen. Een andere beloning is het uitdelen van merchandise, zoals petten en truien. Dit creëert een gevoel van verbondenheid. Voorbeelden van proeftuinen die dit succesvol toepassen in de praktijk zijn KISS, Youngsterdam en Events4All. Proeftuin KISS biedt een plek met een zoete inval. Jongeren die hier regelmatig komen geven aan dat zij deze plek als thuis ervaren. Ook proeftuin Youngsterdam heeft een dergelijke plek. Daarnaast ontvangen deelnemende jongeren graag de merchandise die Youngsterdam uitdeelt, om zich verbonden te voelen met het project. Proeftuin Events4All organiseert wekelijks een maaltijd voor de deelnemers aan MDT en ook bij de gemeentelijke proeftuin MDT026 is van plan een wekelijkse lunch te organiseren. De jongeren nemen (een deel van) de organisatie zelf in handen en faciliteren zo met elkaar een wekelijkse kwalitatieve ontmoeting.
- **Praktijkgericht vaardigheden leren. Jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** hechten veel waarde aan het aanleren van concrete praktische vaardigheden, zoals technische handelingen, het opbouwen van een evenement of leren dj-en. Dit kan zowel in een training als leren door te doen. Idealiter kunnen de jongeren deze vaardigheden ook direct toepassen in de praktijk van MDT of in het dagelijks leven.
- **Trainingen gericht op persoonlijke ontwikkeling.** Ondanks dat deze jongeren niet altijd zin hebben in een training waarbij ze zichzelf en hun talenten en vaardigheden leren kennen, heeft dit toegevoegde waarde voor de jongeren. Het opbouwen van zelfvertrouwen door zelfinzicht waarderen de jongeren retrospectief als positief.
- **Vergoeding**. In onze vorige rapportage benoemden we al dat voor specifieke groepen jongeren een financiële vergoeding geen beloning maar een randvoorwaarde is. Deze jongeren, vooral jongeren in een minder kansrijke positie, geven aan de vergoeding nodig te hebben om mee te kunnen doen. De financiële vergoeding moet in dit geval niet gezien worden als beloning, maar meer als randvoorwaarde om MDT voor jongeren mogelijk te maken en als hulpmiddel om jongeren over de streep te trekken. Een financiële beloning maakt de drempel om mee te doen aan MDT lager. Jongeren geven aan dat de financiële beloning een belangrijke prikkel was om mee te doen, maar gedurende het MDT-traject
- **Opbouwen van (professioneel) netwerk.** Tijdens MDT ontmoeten de deelnemende jongeren diverse organisaties en hun professionals. Door de ontmoetingen bouwen de jongeren aan een professioneel netwerk dat hun baankansen vergroot. Bovendien bieden sommige proeftuinen aan om jongeren voor te stellen binnen hun netwerk. Ook dit leidt tot warme contacten en concrete leads in de zoektocht naar (passend) werk.

Passende beloningen voor jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'

Voor **jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'** geldt dat de drempel om mee te doen aan MDT zo laag mogelijk gemaakt moet worden. MDT moet leuk zijn en duidelijk toegevoegde waarde hebben. Op basis van de gesprekken met projectleiders en jongeren zien

wij de volgende passende beloningen voor **jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'**:

- **Leuke cadeaus of een leuke gezamenlijke ervaring. Jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'** ontvangen graag een beloning in de vorm van een cadeau. Proeftuin Karma Factory biedt jongeren karmapunten aan wanneer zij zich vrijwillig inzetten voor anderen. Deze karmapunten zijn in een online-omgeving in te wisselen voor de leuke cadeaus. Deze speelse vorm van belonen sluit aan bij de 'what's in it for me' mentaliteit van de **jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'**. Hetzelfde geldt voor startfeesten, eindfeesten, gala's en andere ervaringen die proeftuinen bieden aan hun deelnemers. Deze feestelijke activiteiten dragen sterk bij aan de fun-factor van de proeftuin en zijn daarmee een passende beloning voor de **jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'**.
- **Certificaat, referentie of netwerk.** In het kader van 'what's in it for me' ontvangen **jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'** graag een beloning die hen een stap verder helpt in hun school-, studie- of werkloopbaan. Een door werkgevers erkend certificaat, een persoonlijke referentie, voorstellen binnen het netwerk of het aanbieden of organiseren van een stageplek (zie ook paragraaf 4.6) zijn hier voorbeelden van.

Passende beloningen voor jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'
Voor **jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'** geldt dat zij hun MDT zien als een mooie kans bij te dragen aan een maatschappelijk thema en tegelijk hun toekomstkansen te vergroten. Op basis van de gesprekken met projectleiders en jongeren zien wij de volgende passende beloningen voor de deze jongeren:

- **Trainingen en werkervaring. Jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'** zien MDT als een mooie kans om zich te verdiepen in een maatschappelijk thema. Trainingen en werkervaringen die hen kennis opleveren en daarmee hun toekomstkansen vergroten zijn voor hen dan ook een passende beloning. Ook trainingen die bijdragen aan hun persoonlijke ontwikkeling zijn gewaardeerde beloningen. Voorbeelden van dergelijke trainingen zijn trainingen om kernwaarden te formuleren of trainingen persoonlijk leiderschap. Wanneer deze trainingen direct toegepast kunnen worden tijdens MDT leidt dit tot een positievere waardering.
- **Netwerk. Jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'** realiseren zich dat het niet enkel gaat om wat je weet, maar ook om wie je kent. Met het doen van MDT hopen zij dan ook stappen te zetten in het opbouwen van een waardevol netwerk, dat hen helpt om een passende baan te vinden.
- **Certificaat, referentie of netwerk.** Ook voor de **jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'** is een beloning die hen een stap verder helpt in hun school-, studie- of werkloopbaan waardevol.

4.5 Perspectief bij afronding

4.5.1 Wat verstaan we onder perspectief bij afronding?

Onder perspectief bij afronding verstaan we alle activiteiten die organisaties ontplooien in en na de afronding van een MDT. Deze activiteiten zijn erop gericht om de drie doelen van MDT waar tijdens het traject aan gewerkt is te bestendigen. Perspectief bij afronding heeft dus ten doel om de talentontwikkeling van de jongere, de opgedane ontmoetingen en de maatschappelijke impact te bestendigen en te verduurzamen na MDT. Eerst gebruikten we hiervoor de term 'nazorg'. Proeftuinen gaven echter in gesprekken aan dat deze term te veel

nadruk legt op het 'zorg' aspect, terwijl nazorg veelzijdig is. We hebben daarom bewust gekozen deze term niet meer te gebruiken.

Veel zaken die proeftuinen aanbieden als perspectief bij afronding, zijn ook een beloning voor de jongeren. Het onderscheid dat wij maken is dat belonen gaat over een dienst of product die aangeboden wordt tijdens het MDT-traject, perspectief bij afronding gaat over een dienst waarvan het zwaartepunt na het traject ligt.

4.5.2 Perspectief bij afronding in de praktijk

Bijna alle proeftuinen houden contact
In de praktijk blijkt dat 90% van de 87 proeftuinen contact houdt met jongeren na afloop van het MDT-traject. Een kwart van de proeftuinen heeft daarbij meerdere malen contact in het kader van perspectief bieden bij afronding. In de gemeentelijke subsidieronde zijn nog geen trajecten afgerond, dus zijn hier nog geen ervaringen over. Proeftuinen in de eerste en tweede subsidieronde geven aan dat de perspectief bij afronding met name essentieel is voor de jongeren in een minder kansrijke positie.

Ook zien we dat jongeren op eigen initiatief onderling contact blijven houden. Dit beschrijven we nader in hoofdstuk 6.2.

De meeste proeftuinen zetten in op het bestendigen van het *iets betekenen voor een ander en/of de samenleving*
Bij vrijwel alle projectorganisaties is het mogelijk om na afloop van MDT als vrijwilliger betrokken te blijven. Dit impliceert dat vrijwel alle proeftuinen de mogelijkheid bieden om de maatschappelijke impact van de jongere (al dan niet in dezelfde vorm) te continueren na MDT. Zo lukt het proeftuin Young Leader uit de buurt om deelnemers een vrijwilligersplek aan te bieden bij één van de gastorganisaties verbonden aan deze specifieke MDT. Bij een kwart van de proeftuinen is er een mogelijke optie om ook als betaalde medewerker aan te sluiten bij de organisatie.

Een aantal proeftuinen zet in op het continueren van *talentontwikkeling*
Ongeveer één vijfde van de projecten gaat nog een stap verder en probeert jongeren actief te begeleiden naar bijvoorbeeld werk of school, om de ontwikkeling van de jongere te continueren. Dit wordt op verschillende manieren vormgegeven. Drie proeftuinen geven in de open antwoorden bij de vragenlijst aan dat zij de jongeren ondersteunen bij het ontdekken welk werk of welke opleiding bij de jongere past door middel van begeleidingsgesprekken of scholarships. Drie proeftuinen geven aan dat zij andere professionals betrekken bij de vervolgstap van de jongere. Zij betrekken bijvoorbeeld een studieloopbaanbegeleider of een RMC-ambtenaar.

Een aantal proeftuinen zorgen voor continuering van de *ontmoeting*
In gesprek met proeftuinen blijkt dat een aantal proeftuinen de deur openhoudt voor jongeren die hun MDT-traject afgerond hebben. Met name de proeftuinen die een eigen vaste locatie hebben bieden de jongeren die hun traject afgerond hebben de mogelijkheid om langs te blijven komen. Zo blijven jongeren die klaar zijn met hun MDT bij proeftuin Events4All welkom bij de wekelijkse maaltijd die mede georganiseerd wordt door deelnemende jongeren. Deze vrije inloop biedt jongeren de mogelijkheid om ook na hun MDT andere deelnemers en hun begeleiders te ontmoeten.

4.5.3 Werkzame elementen in het perspectief bij afronding

Een goed certificaat, referentie of gezamenlijke netwerkgesprek aanbieden
Uit de praktijk blijkt dat proeftuinen verwachten jongeren een stap verder te kunnen helpen naar een passende baan of studie door de verdienste van de jongere en de gemaakte ontwikkeling vast te leggen in een certificaat of een referentie. Hierin zou enerzijds moeten worden geëxpliciteerd wat de jongere heeft bijgedragen en bewerkstelligd tijdens MDT. Anderzijds zou de leerpotentie van de jongere moeten worden geïllustreerd door inzichtelijk te maken welke kennis en vaardigheden de jongeren heeft ontwikkeld. Op die manier hebben jongeren volgens poeftuinen iets wezenlijks voor te leggen een werkgever of onderwijsinstellingen. Bovendien heeft het document extra waarde omdat het door een objectieve en onafhankelijke partij is uitgegeven.

Een ander voorbeeld uit de praktijk om de impact van de jongere en de gemaakte ontwikkeling toe te lichten is het voeren van een gezamenlijk netwerkgesprek. Veel van de organisatoren van een proeftuin hebben een rijk netwerk waarbinnen ze hun jongeren voor kunnen stellen, inclusief een warme aanbeveling.

Een vrijwilligersplek aanbieden na afloop
Zoals aangegeven onder paragraaf 4.4.2 is het bij vrijwel alle projectorganisaties mogelijk om na afloop van MDT als vrijwilliger betrokken te blijven. Het aanbieden van een vrijwilligersplek biedt een mooie kans om de maatschappelijke inzet van de jongere te continueren en te verduurzamen. Met name netwerkorganisaties met een uitgebreid netwerk kunnen jongeren de mogelijkheid bieden om na hun MDT vrijwilliger te blijven op de plek waar zij hun MDT uitgevoerd hebben. Een alternatief is om enthousiaste jongeren over te dragen aan de lokale vrijwilligerscentrale.

Een warme ontmoetingsplek aanhouden
Met name de **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** zijn zoals aangegeven onder paragraaf 4.3 gebaat bij een plek waar ze ongedwongen kunnen zijn. Ook na een MDT-traject blijft een dergelijke plek waardevol. Een veilige plek waar zij gelijkgestemde jongeren kunnen vinden is nu eenmaal niet eenvoudig gevonden. Een gezamenlijk maaltijd met huidige deelnemers en jongeren die hun traject hebben afgerond, zoals proeftuin Events4All biedt, voorziet dan ook in deze behoefte, ook na MDT. Ook bij de jongeren van proeftuin Jong & Politiek speelde deze behoefte. Zij hebben daarom onder begeleiding van de proeftuin een jongerennetwerk gestart van MDT-alumni. Alle jongeren die deelgenomen hebben aan deze MDT kunnen lid worden van dit netwerk, om ook na MDT met elkaar in contact te blijven en indien wenselijk gezamenlijk activiteiten te ontplooien. Het netwerk faciliteert ontmoeting en kent verder een vrijblijvend karakter, vergelijkbaar met een ondernemersnetwerk.

Overdragen aan jongerenwerk en andere gemeentelijke diensten
Naast een warme ontmoetingsplek zijn sommige **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** ook na hun MDT gebaat bij begeleiding om verdere stappen te zetten in hun ontwikkeling. Omdat MDT een duidelijke kop en staart heeft ligt er een kans in goede overdracht richting het reguliere jongerenwerk, een klantmanager bijstand of de RMC-ambtenaar. Binnen dergelijke gemeentelijke diensten is er namelijk de mogelijkheid om op een meer structurele basis betrokken te zijn bij de jongeren. Voor een proeftuin als Youngsterdam of het Vrijwillig Traineeship is dit eenvoudig te organiseren, aangezien de organiserende partij Dynamo een jongerenwerkorganisatie is. Hetzelfde geldt voor proeftuin Events4All met organiserende partijen B-challenged. Dit valt ook te verwachten voor de gemeentelijke proeftuinen, maar deze hebben nog geen trajecten afgerond. Voor proeftuinen

die dit niet in huis hebben, is het in het belang van de jongere om korte lijnen met de reguliere begeleiders van jongeren te organiseren.

4.6 Meer verplichtende variant

4.6.1 Wat verstaan we onder de meer verplichtende variant?

Staatssecretaris Blokhuis heeft in een kamerbrief[19] aangekondigd een verkenning te laten uitvoeren naar een meer verplichtende variant van MDT. Blokhuis noemt drie vormen waar hij in de verkenning op wil focussen:

1. **De invulling die MDT kan krijgen bij pilots met een verlengde kwalificatieplicht.** Hierbij gaat het om voortijdig schoolverlaters tussen de 18 en 21.
2. **Het verbinden van MDT aan de bestaande kwalificatieplicht voor 16 en 17-jarigen, zoals in de Leerplichtwet is opgenomen.** Voorafgaand aan het eventueel opleggen van MDT, worden jongeren die onderdeel zijn van de thuiszitteraanpak besproken op de multidisciplinaire thuiszittertafels in de regio. Ook wordt verkend of bijvoorbeeld het huidige boetesysteem bij voortijdig schoolverlaters kan worden uitgebreid met een stap voorafgaand aan het toekennen van een boete: meedoen aan MDT. Voor deze jongeren geldt wel dat school altijd voor MDT gaat.
3. **MDT in relatie tot de tegenprestatie.** De tegenprestatie is een verplichting op grond van de Participatiewet. Het is aan gemeenten om invulling te geven aan hun beleid met betrekking tot de tegenprestatie. Gemeenten kunnen jongeren ook de mogelijkheid bieden om aan de tegenprestatieverplichting te voldoen door MDT te verrichten. Het gaat om jongeren in de bijstand van 18-27 jaar. Hierbij staat voorop dat werk altijd vóór MDT gaat.

Proeftuinen zijn vanaf de tweede subsidieronde gevraagd te experimenteren met een meer verplichtende variant voor jongeren die onder de tweede en derde groep vallen. Voor deze twee groepen vloeit de verplichting voort uit andere wet- en regelgeving. Voor de eerste groep jongeren moet nog een wettelijke basis gecreëerd worden om met deze variant te experimenteren.

4.6.2 De meer verplichtende variant in de praktijk

Jongeren uit de drie groepen worden met MDT bereikt

Op basis van cijfers van het ministerie van OCW en DUO blijkt dat landelijk gezien circa 57.000 jongeren onder de drie genoemde groepen vallen.[20] Hiervan volgen of volgden in totaal circa 895 jongeren een MDT-traject. Dit zijn jongeren die zowel op basis van een verplichting in andere wet- en regelgeving een MDT-traject deden als jongeren die op vrijwillige basis deelnamen en tot de drie groepen jongeren behoren. Op dit moment doen circa 91 jongeren mee op basis van een verplichting voortvloeiend uit andere wet- en regelgeving. In onderstaande tabel vindt u deze cijfers uitgesplitst per groep. De jongeren die MDT als een meer verplichtende variant doen, zijn met name afkomstig uit de gemeentelijke subsidieronde.

[19] Tweede kamerbrief 35024 (13 september 2019)

[20] In werkelijkheid zal dit getal waarschijnlijk lager liggen, omdat we hierbij geen rekening hebben gehouden dat een jongere onder groep 2 en groep 3 kan vallen.

Groep	Aantal jongeren in landelijke populatie	Aantal jongeren in MDT[21]	Aantal jongeren in MDT via meer verplichtende variant
1. Voortijdig schoolverlaters tussen 18 en 21 jaar	19.933[22]	Ca. 290	N.v.t.
2. Voortijdig schoolverlaters van 16 en 17 jaar zonder startkwalificatie	2.156[23]	Ca. 105	61
3. Jongeren in de bijstand (18 - 27 jaar)	35.000 (afgerond)[24]	Ca. 500	30

Jongeren die MDT wel en niet als tegenprestatie doen, scoren even hoog

De scores van jongeren die MDT als tegenprestatie uitvoeren zijn vergeleken met de scores van jongeren die MDT niet als tegenprestatie uitvoeren. Uit deze scores blijkt dat beide groepen MDT even hoog beoordelen. Eenzelfde exercitie kunnen we nog niet uitvoeren voor jongeren uit de tweede groep, aangezien we daarover nog geen cijfers beschikken.

Er wordt per individu gekeken of MDT passend is

Gemeentelijke proeftuinen geven aan dat er met hun afdelingen waar leerplicht of werk & inkomen onder valt per individu afspraken worden gemaakt over MDT. Daarbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar het perspectief van de jongere. Verder worden (nog) geen overkoepelende afspraken gemaakt.

Overigens hebben gemeentelijke proeftuinen wisselende ervaringen met de bereidheid van leerplicht en werk & inkomen om jongeren mee te laten doen aan MDT. In sommige gemeenten zien leerplichtambtenaren en ambtenaren vanuit de afdeling werk & inkomen (in eerste instantie) niet de meerwaarde van MDT ten opzichte van de aangeboden trajecten of denken ze niet dat er bij jongeren interesse is in MDT. Bij andere gemeenten zijn ze juist wel meteen enthousiast.

De term “verplichtende variant” roept terughoudendheid op bij proeftuinen

Veel gemeentelijke proeftuinen deinzen nog terug bij het idee van een “verplichtende variant van MDT”. Zij vinden het belangrijk dat MDT vrijwillig blijft en deelname vanuit de intrinsieke motivatie van een jongere komt. De angst is dat als jongeren niet gemotiveerd zijn om mee te doen, dat MDT dan ook niet goed tot zijn recht komt. Eén proeftuin opperde als idee om jongeren wel verplicht een intake te laten doen bij MDT, maar indien er geen enkele motivatie te bespeuren was de mogelijkheid open te laten om hem of haar te weigeren.

Aan de andere kant merken we ook dat het met name belangrijk is om helderheid te scheppen wat er bedoeld wordt met een meer verplichte variant van MDT. Deelname aan MDT

[21] Niet elke jongere vult de vragenlijst in. Dit cijfer is daarom een schatting: het percentage van de jongeren in de respons dat bijvoorbeeld aangeeft een bijstandsuitkering te hebben, hebben we verrekend naar hoeveel jongeren dit zouden zijn in het totaal aantal deelnemers.

[22] Bron: OCW (DUO), schooljaar 2018-2019, via: https://cijfers.duo.nl/ibi_apps/bip/portal/vsv_portal. Idem.

[23] Bron: OCW (DUO), schooljaar 2018-2019, via: https://cijfers.duo.nl/ibi_apps/bip/portal/vsv_portal. We maken hier gebruik van de cijfers van het ministerie van OCW in plaats van CBS omdat deze recenter zijn en hierbij de landelijke definitie van vsv’ers wordt gehanteerd.

[24] Bron: CBS, januari 2020 via: https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/82016NED/table?ts=1585648334855

is niet verplicht, maar het kan worden aangeboden als jongeren op basis van een andere wet- en regelgeving verplicht een traject moeten volgen. De jongere kan nog steeds kiezen om mee te doen aan MDT of om een ander traject te volgen. Het is dan ook niet uitgesloten dat bij een meer verplichtende variant een jongere uit eigen motivatie mee wilt doen met MDT.

Proeftuinen experimenteren ook met andere vormen van een meer verplichtende variant van MDT

Naast de drie hierboven genoemde vormen van een meer verplichtende variant, kwamen er ook andere vormen van "verplichting" naar boven tijdens het onderzoek. Zo blijkt uit de uitvraag bij jongeren en proeftuinen dat er via school wordt geëxperimenteerd met een meer verplichtende variant van MDT. Er zijn bijvoorbeeld jongeren die MDT doen in ruil voor studiepunten. Ook is er een proeftuin waar jongeren in de "uitvalklas" een MDT moeten doorlopen (zie onderstaand kader). Belangrijke notie hierbij is dat bij een reguliere MDT, MDT geen verplicht onderdeel van het curriculum mag zijn; er moet altijd keuzevrijheid zijn voor een student. Uit de resultaten van de vragenlijsten bij jongeren blijkt dat de ervaring van jongeren met MDT aanzienlijk slechter scoort als MDT een verplicht onderdeel is op school.

Een voorbeeld van een meer verplichtende variant van MDT via school is te vinden bij proeftuin The Karma Factory. Deze proeftuin voert onder andere MDT uit bij een "uitvalklas" op een Mbo school. In deze klas zitten leerlingen die zijn gestopt met hun studie. Door de uitvalklas kunnen ze alsnog op school blijven en hoeven ze niet naar de leerplichtambtenaar. Als onderdeel van dit traject doen ze MDT.

In één gemeente doen enkele jongeren MDT via een verplicht traject als onderdeel of naar aanleiding van een taakstraf. Ook is er een gemeente waar enkele jongeren MDT doen in ruil voor kwijtschelding van schulden. Ook al is MDT hierbij niet onderdeel van een verplicht traject dat een jongere moet doorlopen, de betreffende gemeente ziet het wel als een vorm van verplichting. Het is niet bekend of deze jongeren MDT beter of slechter scoren dan jongeren die MDT niet als onderdeel van hun taakstraf doen of ter kwijtschelding van hun schulden.

Nader onderzoek moet beter inzicht geven in de ervaringen met de meer verplichtende variant

Op dit moment doet een beperkt aantal jongeren MDT via een meer verplichtende variant. De jongeren die dit wél doen, komen met name uit de gemeentelijke proeftuinen. Omdat deze proeftuinen pas net zijn gestart, verwachten we dat het aantal jongeren dat MDT doet via een meer verplichtende variant de komende periode zal groeien. Het is daarom nuttig om deze ontwikkelingen te blijven volgen en over een aantal maanden nader onderzoek te doen naar de aantallen en ervaringen. Bijvoorbeeld naar de afspraken die zijn gemaakt met leerplichtambtenaren en medewerkers vanuit Werk & Inkomen, en of het effect heeft op gastorganisaties.

4.6.3 Werkzame elementen van de meer verplichtende variant

Frame MDT niet als iets verplichts, maar als 'kans'

Proeftuinen geven aan dat het helpt om MDT te presenteren als 'kans'. Een jongere moet niet het idee hebben dat hij of zij MDT *moet* doen. Dit kan effect hebben op de motivatie van een jongere. Maak expliciet duidelijk wat MDT een jongere kan bieden, bijvoorbeeld dat het een kans is om zijn of haar toekomstperspectief te vergroten en talenten te ontwikkelen.

Sluit aan bij de wensen en talenten van jongeren, zodat er motivatie ontstaat

Als jongeren verplicht mee moeten doen aan MDT, zijn ze zelf niet altijd gemotiveerd. Aansluiting vinden bij de wensen en talenten van jongeren is daarmee des te belangrijker. Hiermee vergroot je de kans om jongeren uiteindelijk gemotiveerd te laten raken voor MDT. Ook helpt het om MDT-begeleiders te hebben die makkelijk contact kunnen maken met de jongeren.

Laat de meerwaarde van MDT zien ten opzichte van andere trajecten

Proeftuinen geven aan dat het belangrijk is om richting leerplicht en werk & inkomen een helder verhaal te hebben wat MDT precies is en waarom het anders is dan de huidige trajecten binnen leerplicht en bijstand. Anders stuit je sneller op weerstand bij deze afdelingen. Als meerwaarde noemen de proeftuinen dat MDT maatwerk levert en kijkt naar wat jongeren *wel* kunnen in plaats van wat ze niet kunnen. Voor sommige jongeren kan MDT daarmee een echt een uitweg zijn in vergelijking met de andere trajecten.

Maak het concreet bij leerplichtambtenaren en klantmanagers

Proeftuinen merken dat het helpt om MDT beter te laten beklijven als je het met leerplichtambtenaren of klantmanagers over specifieke jongeren hebt waar MDT meerwaarde voor kan hebben. Sommige proeftuinen kiezen ervoor om eerst af te wachten totdat een jongere met een bijstandsuitkering/kwalificatieplicht zich aanmeldt, om vervolgens hem/haar als aanknopingspunt te gebruiken om het gesprek te voeren. Anderen introduceren MDT bij leerplichtambtenaren en klantmanagers, en vragen direct of er jongeren in hun klantenbestand zitten waarvoor MDT mogelijk interessant is.

5 Organisatorische factoren van MDT

5.1 Samenwerking met partners

Onder samenwerking verstaan we alle activiteiten die proeftuinen ondernemen samen met een andere partij. Uit de gesprekken met proeftuinen blijkt dat zij samenwerken met verschillende motieven. In de praktijk zien we vijf motieven voor samenwerking:

a. **Samenwerking om een sterke jongerenreis te maken (kwaliteit).** In de praktijk zien we dat iedere organisatie een primaire kracht heeft in het aanbieden van een MDT. Bij de een is dat werving, bij een ander begeleiden en bij weer een ander het aanbieden van een specifieke training. Onder dit motief verstaan we het samenwerken om gebruik te maken van elkaars krachten om zo gezamenlijk een sterke jongerenreis aan te bieden. Een voorbeeld hiervan is een proeftuin die de begeleiding voor een specifieke groep jongeren inkoopt bij een andere partij.

b. **Samenwerking om op te schalen (kwantiteit).** Het streven is om een landelijk dekkend netwerk van MDT-organisaties te krijgen. Hiervoor dienen partijen op te schalen. Onder dit motief verstaan we alle activiteiten die partijen samen ondernemen om een MDT op grotere schaal aan te bieden. Een voorbeeld hiervan zijn partijen die samenwerken om op verschillende plekken in het land MDT aan te bieden en zo meer jongeren te bereiken. De meeste inschrijvingen in subsidieronde 4a zijn dergelijke samenwerkingen.

c. **Samenwerken voor een goede match voor de jongere (diversiteit).** Niet alle proeftuinen hebben de mogelijkheid om in het bieden van een MDT-plek tegemoet te komen aan de ontwikkelwensen en talenten van alle jongeren. Onder dit motief verstaan we alle samenwerkingen met gastorganisaties om een passende MDT aan jongeren te bieden. Een voorbeeld hiervan is een proeftuin die samenwerkt met een verzorgingstehuis waar jongeren ondersteunende diensten kunnen aanbieden.

d. **Samenwerken om MDT te financieren.** In de vierde subsidieronde is de eis van cofinanciering opgenomen. Onder dit motief verstaan we dan ook de samenwerkingsafspraken die voorafgaand aan de subsidie-inschrijving met de verschillende co-financiers gemaakt zijn om het proeftuinbudget van ZonMw aan te vullen. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking tussen een proeftuin en een fonds.

e. **Samenwerken om als MDT-netwerk het ontwerp MDT te dragen.** MDT is voor en vooral ook door de maatschappij. Hiervoor is een sterk netwerk van proeftuinen en MDT-organisaties nodig dat eigenaarschap kan nemen. Onder dit motief verstaan we dan ook alle activiteiten die MDT-organisaties (en hun partners) nemen die de eigen proeftuin ontstijgen om het concept MDT

gezamenlijk te versterken. Een voorbeeld hiervan is een proeftuin die zijn kennis ontsluit voor andere proeftuinen.

5.1.1 Samenwerking in de praktijk

Samenwerken omwille van alle vijf de doelen vindt plaats
In de praktijk zien we dat proeftuinen samenwerken met genoemde partijen omwille van alle vijf de doelen. Met name de eerste drie doelen van samenwerking zien we expliciet in de praktijk terug: vrijwel alle proeftuinen werken samen om elkaars krachten te benutten, op te schalen en/of voor een goede match. Ook het samenwerken om MDT te financieren zien we steeds vaker en in steeds grotere mate terug (zie paragraaf 5.3).

Het samenwerken om het MDT-netwerk te versterken zien we terug bij enkele proeftuinen. Veel proeftuinen zijn druk met het goed organiseren van de eigen proeftuin en het behalen van de doelen zoals geformuleerd in de subsidieaanvraag. Het versterken van het MDT-netwerk heeft daarmee niet de primaire focus. Daarbij zien we ook dat enkele proeftuinen het in de praktijk lastig vinden om samen te werken omdat zij concurrentie ervaren. Ze vissen in dezelfde pool naar jongeren en hebben nog niet altijd scherp of en hoe ze elkaar kunnen aanvullen en versterken. Een aantal met name grote landelijke proeftuinen bundelt daarentegen de krachten om gezamenlijk kennis te ontwikkelen over het vormgeven van een MDT. Zo verzamelt de proeftuin Maatschappelijke Ervaringstijd samen met de proeftuin Impacter Zwolle kennis over het vormgeven van een participatieve MDT voor en met name door jongeren. Proeftuin YourCube ontwikkelt op dit moment het 'Xpertisecentrum': een plek waar kennis, ervaring en onderzoek gedeeld worden om maatschappelijke organisaties te versterken in het organiseren van MDT. Ook de proeftuinen in de gemeentelijke subsidieronde zijn steeds meer bezig met het opzetten van een MDT-netwerk (zie paragraaf 5.3).

Vrijwel alle proeftuinen werken samen met verschillende partijen
Vrijwel alle proeftuinen geven aan samen te werken met verschillende partijen. In figuur 8 is weergegeven in welke mate met welke partijen wordt samengewerkt. Het donkerblauwe vlak geeft het aandeel proeftuinen aan dat ten minste één samenwerkingspartner heeft van dat type samenwerkingspartijen.
Daaruit blijkt dat de meeste proeftuinen ten minste een samenwerking hebben met één maatschappelijke organisatie (89%). Het laagste aandeel zien we terug bij bedrijven (56%).

Figuur 8: Samenwerkingspartners van proeftuinen

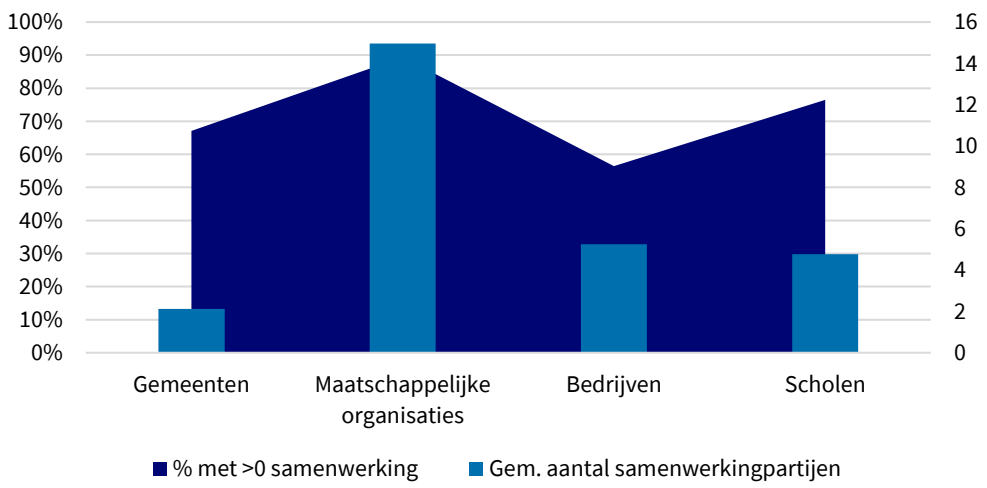

Ook is gekeken naar het gemiddeld volume van samenwerkingspartners per type. Ook bij deze vergelijking scoren maatschappelijke organisaties het hoogst, met gemiddeld 15 samenwerkingsrelaties per proeftuin.

Ten opzichte van de vorige rapportage is zichtbaar dat proeftuinen in de eerste subsidieronde steeds meer samenwerkingen aan zijn gegaan. De tweede subsidieronde laat ook dit patroon zien al is er geen sprake van een grotere mate van samenwerking dan in de eerste subsidieronde.

Het doel van de samenwerking verschilt tussen samenwerkingspartners

Proeftuinen werken om verschillende motieven samen met hun samenwerkingspartners. Grofweg kan per samenwerkingspartner het volgende onderscheid gemaakt worden:

- *Proeftuinen werken samen met maatschappelijke organisaties om alle motieven, met uitzondering van samenwerken om te financieren.* Proeftuinen werken samen met maatschappelijke organisaties om krachten te bundelen en tot een kwalitatievere MDT te komen, om gezamenlijk een grotere groep jongeren te bereiken en te kunnen bedienen en zodoende op te schalen, om het netwerk te vergroten en zodoende meer variëteit aan gastorganisaties te kunnen bieden en om gezamenlijk het MDT-netwerk te versterken (zij het de laatste in mindere mate).
- *Proeftuinen werken met name samen met scholen en gemeenten om op te schalen.* Scholen en gemeenten zijn namelijk vindplekken van jongeren. Proeftuinen werken dan ook samen met scholen en gemeenten om op te kunnen schalen. Scholen en gemeenten bieden proeftuinen de mogelijkheid om in korte tijd grote groepen jongeren te bereiken.
- *Proeftuinen werken samen met bedrijven om passende gastorganisaties te vinden bij de talenten en ontwikkelwensen van jongeren.* Daarnaast werken ze met hen samen in het kader van cofinanciering.

Samenwerking met maatschappelijke organisaties en onderwijs scoort het best

Proeftuinen hebben aangegeven hoe ze de samenwerking per samenwerkingspartner beoordelen. In figuur 9 ziet u de waardering van proeftuinen per samenwerkingspartner.

Figuur 9: Beoordeling samenwerking door proeftuinen

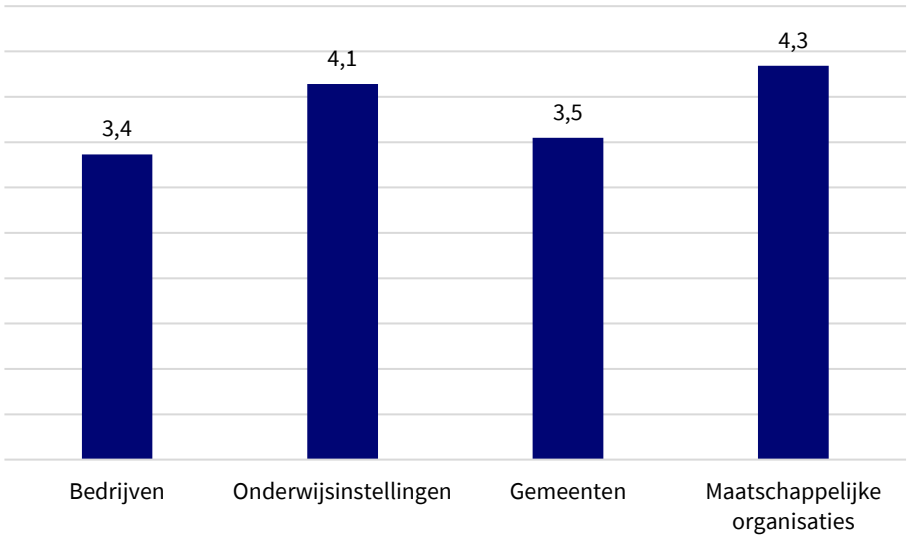

De samenwerking met maatschappelijke organisaties en onderwijsinstellingen wordt het beste beoordeeld door proeftuinen. Proeftuinen waarderen de samenwerking als goed tot zeer goed. Voor gemeenten en bedrijven ligt deze score lager. Proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde geven aan dat het enerzijds lastig is om een samenwerking met gemeenten te starten en anderzijds dat het lastig is om deze samenwerking succesvol te laten verlopen. Proeftuinen uit de eerste en tweede subsidieronde ervaren de gemeenten als verkokerd. Aangezien MDT in meerdere domeinen valt is het lastig om iemand te vinden die zich verantwoordelijk voelt. MDT lijkt geen prioriteit te krijgen waardoor het niet goed lukt om de handen op elkaar te krijgen. Proeftuinen in de gemeenten die meedoen in de gemeentelijke subsidieronde zien over het algemeen een positieve verandering. Binnen deze gemeenten heeft MDT prioriteit en capaciteit gekregen. Uit het kwalitatieve onderzoek zijn geen specifieke redenen naar voren gekomen voor de lage score voor de samenwerking met bedrijven. Uit het kwalitatief onderzoek komt geen eenduidige verklaring naar voren over waarom de samenwerking met bedrijven lager scoort. Wanneer het gaat om samenwerking met bedrijven als gastorganisatie, lijkt dit te komen doordat bedrijven nog niet altijd bekend zijn met MDT, soms een vergoeding vragen voor een MDT-plek of het moeilijk vinden om een project te verzinnen dat 'MDT-proof' is.

Hierbij moet de kanttekening gemaakt worden dat de meeste proeftuinen opgezet zijn door een maatschappelijke organisatie, dus dat deze cijfers en beelden vooral vanuit dit perspectief komen. Gemeentelijke proeftuinen hebben bijvoorbeeld meer moeite met het vinden van samenwerkingspartners vanuit het onderwijs omdat deze nog minder in hun netwerk te vinden zijn en ervaren ook knelpunten in de samenwerking met maatschappelijke organisaties.

5.1.2 Werkzame elementen

We hebben proeftuinen met succesvolle samenwerkingen gevraagd wat volgens hen de werkzame elementen in de samenwerking zijn. Dit hebben ze gedaan aan de hand van een eenvoudige tijdlijn om tot samenwerking te komen. Op de volgende pagina vindt u de tijdlijn en de door hen genoemde werkzame elementen. Deze werkzame elementen zijn opgehaald uit de praktijk, maar worden veelal ondersteund door bestaand wetenschappelijk onderzoek. Zo wordt bijvoorbeeld het belang van het zoeken naar een gezamenlijke visie door veel wetenschappelijk onderzoek rondom publieke samenwerking onderstreept[25] [26]. Ook het formuleren van een concrete behoefte voor samenwerking en daarmee het inzien en erkennen van wederzijdse afhankelijkheid komt in veel onderzoek terug[17] [27].

[25] Bijv. Ansell, C. & Gash, A. (2008). Collaborative governance in theory and practice. *Journal of Public Administration Research and Theory, 18*(4). 543-571.

[26] Bijv. Emerson, K., Nabatchi, T & Balogh, S. (2012). An integrative framework for collaborative governance. *Journal of Public Administration Research and Theory. 22*(1), 1-29.

[27] Bijv. Klijn, E. & Koppenjan, J. (2016). *Governance networks in the public sector.* Routledge.

VOORBEREIDING

Affiniteit. Het netwerk van de proeftuin en de ervaring/affiniteit met netwerken van de medewerker bepaalt sterk de mate van samenwerking. Netwerken is een continue prioriteit die ervaring en vooral affiniteit behoeft.

Concrete behoefte. Het startpunt voor een succesvolle samenwerking is het kennen van je doelgroep, te weten wat je hen zelf kunt bieden en wat je hierin nog mist. Op basis hiervan is het mogelijk om een duidelijke behoefte te formuleren.

Verplicht waar nodig en mogelijk. Niet alle vormen van samenwerking vinden vanzelfsprekend plaats. Formuleer duidelijk in de subsidieuitvraag welke vormen van samenwerking moeten plaatsvinden en verplicht deze zoveel als mogelijk.

NETWERKEN

Best persons. Investeer in best persons die een lans voor jouw proeftuin willen breken. Zoek deze niet per sé hoog in de hiërarchie van een organisatie, zoek vooral waar het enthousiasme ligt. Laat het contact idealiter niet op één persoon hangen in verband met eventuele uitval. Investeer in de relatie, dit is niet een eenmalige effort.

Netwerk in verschillende sectoren. Bouw een netwerk op in verschillende sectoren. Jongeren hebben diverse wensen en ontwikkelbehoeften, een breed netwerk helpt om hier zoveel als mogelijk aan tegemoet te komen.

Speel in op belangen. Blijf zoveel als mogelijk weg van liefdadigheid maar probeer in te spelen op de belangen van jouw potentiële samenwerkingspartner: what's in it for them?

VISIE EN BELANGEN

Visie, belangen en doelen. Ontwikkel een gezamenlijke visie op (de reden van) de samenwerking. Redeneer hierbij vanuit een gezamenlijk belang. Sta evengoed stil bij eventuele eigen belangen. Deze zijn legitiem zolang ze niet strijdig zijn. Formuleer concrete doelen, en bied elkaar de ruimte om die vanuit eigen kracht te behalen. Investeer tijd in het ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal, om latere onduidelijkheden te voorkomen.

ZAKELIJKE AFSPRAKEN

Leg afspraken vast. Hoe meer er verantwoord moet worden, hoe beter het is om afspraken goed vast te leggen. Dit kan in een contract maar een e-mail kan ook afdoende zijn. Heb in de afspraken zowel aandacht voor harde als voor zachte afspraken. Expliciteer duidelijk ieders rol en de verwachtingen.

Creëer eigenaarschap door investering. Vraag de samenwerkingspartner om een investering te doen. Hierdoor ontstaat eigenaarschap en betrokkenheid.

Zakelijke afspraken. Vergeet niet om de volgende zaken zorgvuldig op te nemen:

- Eventuele betalingsafspraken
- BTW-afspraken die getoetst zijn door een financieel expert
- De samenwerkingstermijn
- Eventuele omrekenkosten

DE PRAKTIJK

Frequent en laagdrempelig contact. Laat elkaar gedurende de samenwerking niet los maar houd regelmatig contact. Wekelijks contact via Whatsapp kan hierin al voldoende zijn.

Ondersteun waar nodig. Samenwerken is geen competitie in wie zich het beste aan de gemaakte afspraken houdt. Ondersteun elkaar waar nodig.

EVALUEREN

Continu. Evalueren is niet een eenmalige activiteit aan het einde van de samenwerking. Evalueer continu.

5.2 Cofinanciering MDT

5.2.1 Wat verstaan we onder cofinanciering?

In deze paragraaf staan we stil bij de inspanningen die proeftuinen ondernemen om cofinanciering te vinden voor hun projecten. Onder cofinanciering verstaan we alle manieren waarop proeftuinen samenwerken om MDT te bekostigen, buiten de subsidie vanuit het Rijk. Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om een financiële bijdragen of een bijdrage in natura (bijvoorbeeld via de inzet van uren of trainingen).

5.2.2 Cofinanciering in de praktijk

Cofinanciering is in ontwikkeling

In de voorgaande rapportage is geconstateerd dat de proeftuinen de zoektocht naar aanvullende vormen van bekostiging nog onvoldoende oppakken. In de afgelopen 9 maanden wordt hier meer aandacht aan besteed, ook als gevolg van initiatieven op dit terrein vanuit het programmateam MDT. Zo worden in samenwerking met Social Finance NL en verschillende proeftuinen de mogelijkheden voor externe bekostiging in kaart gebracht en verwerkt in een toegankelijke tool.

In de praktijk zien we op dit terrein dan ook een aantal positieve ontwikkelingen. In de eerste plaats is de motivatie bij partijen hoog om nieuwe vormen van bekostiging te vinden. Circa driekwart van de proeftuinen is mogelijkheden aan het verkennen voor de bekostiging voor voortzetting van MDT, anders dan enkel subsidie van het Rijk. Het grootste aandeel van de proeftuinen (35%) verwacht bij andere overheden (bijv. gemeenten) aanvullende bekostiging te vinden. Ook bij fondsen (29%), het bedrijfsleven (20%) en het onderwijs (15%) ziet men kansen voor aanvullende bekostiging. Ook op het gebied van resultaatbekostiging is de bereidheid groot om mogelijke kansen te benutten. Ongeveer de helft van de proeftuinen geeft aan geïnteresseerd te zijn in het verkennen van deze opties.

In de daadwerkelijke bekostiging zien we ook een aantal positieve ontwikkelingen. In de tweede subsidieronde was al meer sprake van cofinanciering dan in de eerste subsidieronde. In de gemeentelijke subsidieronde is dit doorgezet naar gemiddeld 29% per proeftuin Gemiddeld bedraagt het aandeel cofinanciering circa 10% met grote verschillen tussen de proeftuinen. Een aanzienlijk deel van de proeftuinen beschikt niet over cofinanciering. In de nieuwe subsidierondes 4a en 4b in 2020 komt daar verandering in met een cofinancieringsverplichting van respectievelijk 10% en 15% van de budgetomvang voor subsidieaanvragen van boven respectievelijk 1 miljoen euro en 750.000 euro.

Een kanttekening daarbij is dat uit de gehonoreerde subsidieaanvragen blijkt dat deze eis voor een belangrijk deel in natura wordt ingevuld door de organiserende partijen zelf. Zij dragen zelf bij of voeren een deel van de werkzaamheden onbetaald uit. De vraag is of dit wenselijk is. Daarmee wordt immers niet het doel bereikt van het betrekken van nieuwe externe partijen die bij willen dragen aan maatschappelijke projecten. Daarnaast wordt het besteedbare budget voor projecten in principe kleiner, wat mogelijk ten koste gaat van de kwaliteit.

Voor de meeste proeftuinen uit de eerste subsidieronde was het budget toereikend

De middelen die proeftuinen tot hun beschikking hebben middels subsidiegelden en cofinanciering, zijn over het algemeen voldoende voor MDT-projecten. Ruim 86% van de MDT-projecten in de eerste subsidieronde[28] geeft aan dat de subsidie in combinatie met externe gelden op zijn minst toereikend was voor de uitvoering. In figuur 11 is te zien hoe alle projecten uit de eerste subsidieronde dit ervaren hebben.

Figuur 11: Verdeling proeftuinen in mate waarin subsidie i.c.m. externe gelden toereikend is (1e subsidieronde)

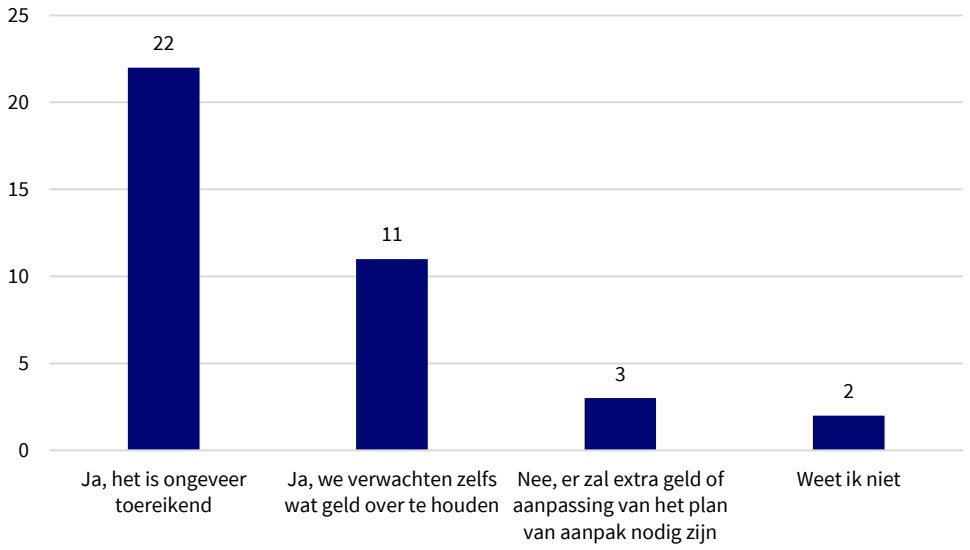

De meeste proeftuinen kunnen voldoende bezetting organiseren

73% van de proeftuinen geeft aan dat hun bezetting voldoende is. De overige 27% ervaart een tekort aan organisatiecapaciteit. Ongeveer een derde van de proeftuinen geeft aan gaandeweg de proeftuin nieuwe functies te hebben toegevoegd, daarbij gaat het relatief vaak om functies op het gebied van communicatie. Ook is gevraagd naar aanvullende wensen om de projectorganisatie te versterken. Daarbij wordt met name ondersteuning op het gebied van online werving en communicatie genoemd en projectassistentie. Figuur 12 geeft weer hoeveel FTE proeftuinen aangeven beschikbaar te hebben voor de organisatie van het project. Onder de projectorganisatie valt naast de projectleiding ook de werving van jongeren, de coördinatie van de begeleiding en de externe communicatie.

[28] De proeftuinen uit de tweede en derde subsidieronde zitten nog midden in hun traject, waardoor het nog niet mogelijk is een scherp beeld te krijgen of het budget voor hen toereikend is.

Figuur 12: Hoeveelheid beschikbare FTE voor projectorganisatie

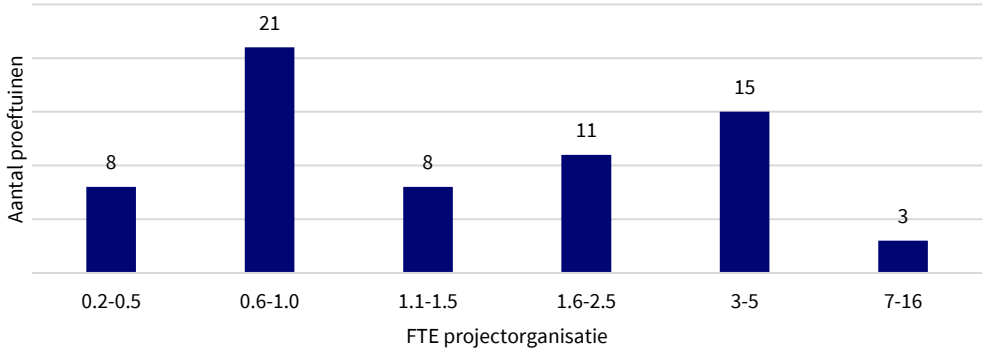

Opvallend is dat een relatief groot aandeel proeftuinen één FTE of minder ter beschikking heeft voor de projectorganisatie. Dat betekent dat veelal de praktische organisatie, de wervingsacties en de communicatie bij één persoon liggen, wat mogelijk kwetsbaar is. In de praktijk zien we dat een beperkt aantal FTE in de projectorganisatie samenhangt met een lager aantal deelnemers. Het aantal van ten minste 200 deelnemers vraagt over het algemeen meer dan 1 fte. Onder de projectorganisatie valt naast de projectleiding ook de werving van jongeren, de coördinatie van de begeleiding en de externe communicatie.

5.2.3 Werkzame elementen om tot cofinanciering te komen

In gesprek met proeftuinen die succesvol financiers aan zich hebben weten te binden én op basis van de ervaringen van Social Finance NL met proeftuinen onderscheiden wij de volgende werkzame elementen.

Tijd en ruimte maken voor fondsenwerving

De doelstellingen van MDT sluiten perfect aan bij verschillende maatschappelijke fondsen. De meest toegankelijke weg naar aanvullende bekostiging is dan ook deze route. Daarbij dient opgemerkt te worden dat fondsenwerving een vak is. Proeftuinen beschikken niet allemaal over de benodigde tijd of vaardigheden in hun projectorganisatie om daar invulling aan te geven. De les is dan ook om hier vanaf de start ruimte voor te creëren in de projectorganisatie. Een alternatieve oplossing is om centraal vanuit de brede MDT-organisatie de projectorganisaties meer intensief in te begeleiden, bij voorkeur al tijdens de aanvraag.

Duidelijk en concreet inzichtelijk maken welke maatschappelijke impact wordt bereikt en op welke wijze

Externe financiers zijn met name geïnteresseerd in het maatschappelijk effect dat met hun bijdrage wordt gerealiseerd. Dat is een wezenlijk andere behoefte dan die van subsidieverstrekkers die over het algemeen op basis van uitgevoerde activiteiten bekostigen. Bekostiging op basis van het gerealiseerde maatschappelijk effect vraagt van partijen dat zij overtuigend inzichtelijk kunnen maken aan welk maatschappelijk effect zij bijdragen, hoe hun werkwijze dit effect realiseert en bij voorkeur hoe zij de mate van dit effect operationaliseren. De landelijke organisatie van MDT kan bijdragen aan deze ontwikkeling. Door in de subsidieaanvraag te sturen op het beoogd maatschappelijke effect, de werkwijze om dit te realiseren en de operationalisering van het maatschappelijk effect, worden partijen vanaf de start gestimuleerd om daar invulling aan te geven.

Aansluiten bij de belangen van financiers

Veel grote organisaties hebben beleid en budgetten voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Hier ligt een kans voor de proeftuinen. Uit de praktijk blijkt dat proeftuinen die goed weten in te spelen op de belangen van een potentiële financier, succesvol financiers aan zich weten te binden. Een voorbeeld hiervan is een proeftuin die een lunch voor ouderen organiseert en een lokale Albert Heijn in een vergrijzende wijk vraagt om de lunch te sponsoren. Een ander voorbeeld is een proeftuin die gebruikmaakt van een van de zalen van een Pathé. In ruil hiervoor mag Pathé de jongeren benaderen voor een interesse-onderzoek. Een andere proeftuin vraagt als voorwaarde voor samenwerking een investering van de samenwerkende partij. Op deze manier ontstaat er en eigenaarschap en betrokkenheid bij de samenwerkingspartner en worden co-financieringsdoelen behaald.

In dit licht is het voor proeftuinen met een scherpe ideologie lastig om cofinanciers te vinden. Een van de proeftuinen geeft aan dat zij samenwerken met niet-gouvernementele organisaties die niet de financiële mogelijkheden hebben om mee te financieren. Daarnaast geven grote organisaties met financiële draagkracht aan dat de ideologie van deze proeftuin te scherp is om mee te kunnen financieren.

Het duurzaamheidsperspectief laten zien

Een belangrijke voorwaarde voor organisaties om te investeren is de mate waarin de investering duurzaam is. Proeftuinen geven aan dat organisaties niet geneigd zijn om te investeren in kortlopende projecten en dat ze graag zien dat hun investering bijdraagt aan lange termijneffecten. Proeftuinen geven aan dat de term proeftuin hen hierin al op 1-0 achterstand brengt. Daarom proberen de proeftuinen te laten zien hoe het kortlopende project een lange termijneffect bewerkstelligd of hoe zij hun project proberen te verduurzamen tot een langlopend programma. Bovendien geven proeftuinen aan dat erkende certificering of accreditatie hen in dit licht zou helpen.

Jongeren een centrale rol geven

Een andere succesfactor in het vinden van financiers is (net als in de werving) een centrale rol voor de deelnemende jongeren. Proeftuinen geven aan dat wanneer jongeren met een goed idee langsgaan bij organisaties, organisaties meer geneigd zijn om mee te financieren. Het enthousiasme van de jongeren steekt deze organisaties aan. Bovendien maakt de inzet van jongeren het verhaal van MDT (voor en door jongeren) geloofwaardig.

Tegelijk geven proeftuinen aan dat het verkrijgen van financiering van grote instellingen als banken en telecombedrijven tijd kost. Om organisaties zover te krijgen moeten verschillende lagen van een organisatie overtuigd worden. Dit vraagt om langdurig continu contact en geduld, wat voor jongeren in de praktijk lastig op te brengen is. Zeker wanneer de uitkomst onzeker is.

Kansen die SROI biedt benutten

Bedrijven krijgen steeds meer te maken met SROI-verplichtingen bij invulling van gewonnen aanbestedingen. Bedrijven zijn dan ook op zoek naar aansprekende maatschappelijke initiatieven die zij financieel kunnen ondersteunen en daarmee zelf kunnen voldoen aan hun verplichting. Verschillende aanbesteders kennen echter verschillende invullingen van de SROI-verplichting waardoor in veel gevallen het niet direct duidelijk is of een SROI-verplichting ook ingevuld mag worden met het ondersteunen van een MDT-project. Voor individuele proeftuinen is het uitzoeken van de mogelijkheden en het overtuigen van partijen een tijdsintensieve klus met een onzekere uitkomst. Hier liggen dan ook met name kansen om op landelijk niveau afspraken te maken over de verbinding van SROI-verplichtingen met MDT.

In de gemeentelijke proeftuin Follow Your Dreams heeft de gemeente contact opgenomen met het werkgeversservicepunt (WSP). Het WSP heeft zicht op de SROI-verplichtingen van organisaties en kon daarom meedenken met de gemeente voor welke organisaties MDT een interessante invulling was voor hun SROI verplichting. Dit heeft er toe geleid dat de gemeente in contact kwam met twee organisaties die nu via SROI meedoen aan MDT. Eén daarvan is een communicatiebureau die meehelpt met de communicatie rond MDT en workshops geeft aan jongeren.

5.3 Regiefunctie MDT

5.3.1 Wat verstaan we onder de regiefunctie?

Bij elke proeftuin hebben één of meerdere partijen de regierol. Dit betekent dat zij onder andere subsidieaanvrager zijn, de voortgang monitoren en zorg dragen voor een goede uitvoering van het project. In de eerste en tweede subsidieronde hebben met name maatschappelijke organisaties de regie. In de gemeentelijke subsidieronde is dit anders: daar wordt geëxperimenteerd met gemeenten in een expliciete regierol. Voor MDT biedt dit een kans om eventueel duurzaam te borgen bij gemeenten en te experimenteren met MDT op grotere schaal. Voor gemeenten kan MDT een kans zijn om domein overstijgende samenwerking te stimuleren. In onderstaande paragraaf lichten we toe hoe de regiefunctie bij gemeenten in de praktijk er uit ziet.

5.3.2 Regiefunctie in de praktijk

Gemeenten hebben de regie, de uitvoering ligt bij andere partijen
Gemeenten zien met name de volgende verantwoordelijkheden weggelegd als regievoerder van MDT: het monitoren van de voortgang, het inhuren van partners, bijhouden van de financiële administratie, het betrekken van wethouders en ambtenaren en het zijn van een escalatiemiddel voor uitvoerders. Deze rol kan belegd zijn bij één gemeente of een samenwerkingsverband van gemeenten, of zoals in Alkmaar in de regio bij het Regionaal Platform Arbeidsmarktbeleid Noord-Holland Noord.

Bij alle proeftuinen is de uitvoering van het MDT-programma bij andere partijen belegd. Gemeenten huren daarbij één partij of een consortium van partijen in. De uitvoerende partijen geven aan het prettig te vinden dat de regiefunctie bij één partij is belegd die zich focust op (het rapporteren van) de voortgang en het financiële gedeelte, zodat zij zich kunnen richten op het programma.

Er liggen kansen en uitdagingen in domein overstijgend werken
We zien verschillende kansen en uitdagingen bij gemeenten in de regierol. Zo is een kans dat er met MDT aangehaakt worden op (het netwerk van) verschillende gemeentelijke diensten. Ook zien gemeenten MDT zelf als kans om het domein overstijgend werken te stimuleren en omissies in het eigen systeem te ontdekken. Sommige gemeenten zien hier al de eerste resultaten van. Zo zijn er in de gemeente Vijfheerenlanden verschillende samenwerkingen binnen de gemeente ontstaan door de persoonsgerichte aanpak die MDT vereist. Bijvoorbeeld tussen de afdeling ondernemen, werk en inkomen en onderwijs. Ook heeft de

gemeente Den Haag een groep jongeren ontdekt door MDT die ze voorheen helemaal niet in beeld hadden.

Bij veel proeftuinen is het echter ook een uitdaging om verschillende relevante domeinen mee te krijgen. Het is voor ambtenaren niet altijd duidelijk wat MDT is en waarom het aanvullend is aan de trajecten die al bestaan binnen de gemeente. Het kost tijd om ze daarin mee te nemen en vergt veel herhaling en concrete casuïstiek. Veel gemeenten zijn op dit moment nog bezig dit ook intern binnen de gemeente uit te bouwen en de mate waarin dit nu al lukt is ook wisselend. Dit hangt bijvoorbeeld ook samen met de mate waarin gemeenten al domein overstijgend werken en met de grootte van de gemeente.

Gemeenten pakken hun rol als verbinder tussen MDT-programma's
Meerdere proeftuinen uit de gemeentelijke subsidieronde zijn bezig om verbindingen te leggen met de verschillende MDT-projecten in de regio. Gemeenten zien dit ook als hun rol, omdat zij overstijgend over de proeftuinen kunnen werken en als onafhankelijke verbindende partij kunnen optreden. Zo hoorden we veel gemeenten die van plan zijn om bijeenkomsten te organiseren met alle MDT-projecten uit de gemeente/regio met o.a. als doel om elkaar te leren kennen, kennis en ervaring uit te wisselen, te bespreken hoe ze elkaar kunnen versterken en te onderzoeken hoe MDT uiteindelijk kan worden geborgd. Sommige gemeenten spreken expliciet over het opzetten van een 'MDT community' binnen de stad of regio, waar verschillende proeftuinen, maatschappelijke organisaties en bedrijven zich verbonden aan moeten gaan voelen.

De gemeente Den Haag is met een coalitie van lokale proeftuinen bezig aan een visiestuk, waarin zij onder andere onderzoeken hoe ze MDT efficiënter kunnen inrichten en financieel rendabel kunnen maken. Het streven is om dit vervolgens voor te leggen aan verschillende beleidsterreinen binnen de gemeente en op deze manier een coalitie van beleidsmedewerkers te vormen die zich willen committeren aan MDT.

Sommige gemeenten ervaren nog politieke spanningen rondom MDT
Wanneer wethouders enthousiast zijn over MDT, biedt dit kansen in het openen van deuren zowel binnen als buiten de gemeente wat helpt in het stevig opzetten van MDT. Echter wanneer meerdere gemeenten of meerdere wethouders betrokken zijn rondom MDT, kunnen er politieke spanningen bestaan. Zo ervaarden sommige gemeenten spanning rondom de positie van MDT, waarbij de ene wethouder meer richting een verplichtende variant wil werken, terwijl een andere wethouder meer richting MDT als mogelijkheid wil. Dat kan het lastiger maken één heldere boodschap over MDT te verkondigen, zowel binnen de gemeente als naar externe partijen.

5.3.3 Werkzame elementen

Uit de gesprekken met gemeenten zijn een aantal werkzame elementen voor gemeenten in de regierol gedestilleerd.

Zorg voor zowel een ambtelijk als uitvoerend projectleider
We zien dat in de praktijk gemeenten veelal uitvoerende partijen inhuren om het programma vorm te geven. Zij hebben vaak de juiste expertise in huis en een netwerk voor bijvoorbeeld het werven en begeleiden van jongeren. Echter voor de kennis van de gemeentelijke wereld en het leggen van de juiste contacten, is het belangrijk dat de verantwoordelijkheid duidelijk belegd is bij een projectleider binnen de gemeente die hiermee bekend is.

Bestuurlijke dekking en voldoende prioriteit zijn belangrijk

Daarnaast is het belangrijk om voldoende prioriteit voor MDT te organiseren binnen de gemeente en helpt het als wethouders enthousiast zijn en MDT ondersteunen. Proeftuinen geven aan dat het gemakkelijker is zaken geregeld te krijgen, wanneer zij de wethouder kunnen inzetten. Om dit te organiseren, is het bijvoorbeeld mogelijk om MDT aan concrete beleidsdoelen te koppelen. In de gemeentelijke proeftuin Glow up in Rotterdam willen ze MDT bijvoorbeeld koppelen aan de schuldenaanpak en in de proeftuin Zoek het uit! in Noord-Friesland is MDT gekoppeld aan het stimuleren van de regionale economie. Daarbij is het belangrijk een goede afweging te maken van onder welke portefeuille MDT geplaatst wordt. MDT wordt bij verschillende gemeenten onder verschillende portefeuilles ondergebracht, bijvoorbeeld bij jeugd, vrijwilligerswerk of sociaal domein in de brede zin. Binnen deze afweging is het belangrijk mee te nemen waar de meeste prioriteit en energie voor MDT te organiseren is, welke wethouders enthousiast zijn en vanuit waar het beste contacten met andere partijen (binnen de gemeente) kunnen worden gelegd.

Aanhaken bij samenwerkingsverbanden helpt

Binnen veel gemeenten bestaan al veel samenwerkingsverbanden en netwerk, welke ingezet kunnen worden bij MDT. Op deze manier wordt optimaal gebruikgemaakt van al bestaande structuren. Daarbij gaat het zowel om samenwerking binnen als buiten de gemeente. Voor gemeenten waar deze samenwerking nog minder bestaat, kan MDT juist dienen als vliegwiel om deze op te zetten.

6 De drie doelen van MDT in de praktijk

In dit hoofdstuk leest u in hoeverre de drie doelstellingen van MDT tot uiting komen in de praktijk. Zoals beschreven in hoofdstuk 2 gaat het hier om de volgende doelstellingen:

1. Jongeren doen via MDT (op termijn) **iets voor een ander en/of de samenleving.**
2. Jongeren **ontwikkelen via MDT hun talenten.**
3. Jongeren **ontmoeten via MDT andere mensen.**

Voor elke doelstelling geven we eerst een nadere definiëring. Vervolgens leest u op welke manier proeftuinen invulling geven aan de betreffende doelstelling. Daarna geven we aan in hoeverre de doelstelling momenteel wordt gerealiseerd om vervolgens een aantal randvoorwaarden op te sommen voor een goede invulling van de doelstelling. Indien relevant maken we in de paragrafen onderscheid tussen motivaties van jongeren.

0-meting indicatoren effectmeting
Dit hoofdstuk vormt ook het startpunt van (een deel van) de effectmeting van MDT. Per doel wordt op een aantal indicatoren weergegeven hoe MDT scoort. Daarbij gaat het om waargenomen effecten bij de deelnemende jongeren na afloop van MDT. Mogelijke langere termijneffecten (zoals verandering in arbeidssituatie) vallen buiten dit onderzoek. Het (maatschappelijk) effect van MDT op anderen dan de deelnemers (bijvoorbeeld de gastorganisaties of degene die hulp ontvangen van een MDT-deelnemer) vallen buiten de scope van dit onderzoek.

Aan de scores geven we op dit moment nog geen waardeoordeel. Dit is ook niet mogelijk gezien het ontbreken van streefwaardes of een controlegroep. Ten aanzien van het laatste wordt in samenwerking met het CBS vanaf 2020 een controlegroep gestart om inzichtelijk te maken of er een onderscheidend effect zichtbaar is ten opzichte van jongeren die niet meedoen aan MDT. Jongeren worden daarbij een aantal jaar na afloop van hun MDT gevolgd. Naast de vergelijking met een controlegroep zal bij toekomstige rapportages de ontwikkeling over tijd in beeld worden gebracht. Het startpunt daarvoor staat in de blauwe kaders in dit hoofdstuk.

6.1 Iets doen voor een ander en/of de samenleving

6.1.1 Definiëring

Proeftuinen stellen jongeren in staat een maatschappelijke footprint achter te laten door iets te doen voor een ander en/of de samenleving. Door **iets te doen voor een ander** bieden jongeren directe hulp aan één of meerdere personen. Door **iets te doen voor de samenleving** dragen jongeren een steentje bij aan een betere maatschappij en/of een duurzame wereld.

Indirect leveren jongeren daarmee ook hulp aan ‘een ander’, maar de inzet van jongeren is hier niet toe te leiden naar individuele personen. Het kan zijn dat de activiteiten die jongeren doen direct impact hebben op een ander en/of de samenleving, maar het kan ook zijn dat op termijn de impact zichtbaar is.

6.1.2 Op welke manier wordt invulling gegeven aan deze doelstelling?

Er zijn verschillende manieren waarop jongeren iets doen voor een ander
We zien veel verschillende manieren waarop deze doelstelling bij proeftuinen wordt ingevuld. De meest voorkomende vormen om iets te doen voor een ander zijn:

- **Helpen van kwetsbare groepen.** Zo maken jongeren van de proeftuin Rotterdamse Helden bijvoorbeeld ouderen wegwijs met het gebruik van Facetime.
- **(Taal)les geven.** Jongeren van de proeftuin IMcoach ondersteunen leerlingen van de IMC Weekendschool. Zo organiseren de jongeren bijvoorbeeld CITO-trainingen, zetten ze huiswerkclubs op en helpen ze leerlingen met hun huiswerk.
- **Creatieve uitingen.** In de proeftuin Brabant Remembers vertellen jongeren samen met ouderen persoonlijke en lokale oorlogs- en bevrijdingsverhalen.
- **Evenement organiseren.** Denk bijvoorbeeld aan het organiseren van een buurtactiviteit voor de directe buurt.

Jongeren stellen het op prijs dat de toegevoegde waarde die ze leveren zichtbaar wordt en dat ze ook direct de waardering daarvoor krijgen. Dit geldt in het bijzonder voor de **jongeren met de motivatie ‘baankansen leuk vergroten’**. Door deze jongeren te koppelen aan personen die hulpbehoevend zijn, zien de jongeren gedurende het traject direct het resultaat van hun handelen. Bovendien krijgen jongeren een goed beeld voor wie ze zich inzetten en wat daar ongeveer bij komt kijken.

Iets doen voor de samenleving komt terug bij onderzoek, voorlichting en pitches
Door iets te doen voor de samenleving dragen jongeren een steentje bij aan een betere maatschappij en/of een duurzame wereld. Dit komt in verschillende vormen terug. Zo kunnen jongeren bijvoorbeeld voor een gastorganisatie onderzoek doen hoe deze gastorganisatie zich op een bepaald vlak kan verbeteren, bijvoorbeeld rond het helpen van eenzame ouderen. Ook zien we invulling van deze doelstelling terugkomen in de vorm van voorlichtingen en pitches die jongeren met een beperking geven aan werkgevers, professionals en studenten. Voorbeeld is de proeftuin Realistenacademie waar jongeren vertellen over het leven en werken met een beperking om de inclusie van jongeren met een beperking op de arbeidsmarkt te bevorderen. Tot slot kan iets doen voor de samenleving ook in de vorm van het realiseren van een duurzamere wereld. Voorbeelden waarin jongeren iets doen voor een duurzame wereld zijn het planten van minibossen in woonwijken voor meer biodiversiteit en CO_2-opslag (proeftuin Groen Traineeship), het adviseren over duurzaamheidsdoelstellingen bij gemeenten (proeftuin Jongerenambassadeurs) en het helpen opzetten bij een campagne voor Fossielvrij Nederland (proeftuin Fair Future Generators).

In de praktijk is de scheidslijn tussen deze twee vormen dun
Het verschil tussen “iets doen voor een ander” en “iets doen voor de samenleving” is niet altijd helder. Zo kun je bijvoorbeeld het geven van voorlichting over jongeren met een arbeidsbeperking zien als iets doen voor een ander, maar tegelijkertijd kan het een bijdrage zijn aan een grotere maatschappelijke ontwikkeling rondom inclusie.

Vaak is er binnen een MDT-traject sprake van een primaire focus, maar werken jongeren indirect of in mindere mate ook aan het andere. Er zijn uitzonderingen: in de proeftuin

Beeldbrengers komen de twee ambities duidelijk samen. Jongeren doen iets voor de lokale inwoners, bijvoorbeeld door te koken met statushouders die in de regio zijn gaan wonen. Tijdens het koken worden er opnames gemaakt die de jongeren vervolgens monteren en als reportage publiceren op social media. Naast de content op social mediakanalen verzorgen de jongeren bovendien een wekelijks televisieprogramma op de streekomroep RN7. Daarmee dragen de jongeren ook actief bij aan het stimuleren van meer onderling begrip bij een groot publiek, oftewel de samenleving.

Jongeren voeren met name praktische maar ook adviserende activiteiten uit
Jongeren die iets doen voor een ander voeren voornamelijk werkzaamheden en activiteiten uit in de omgeving van de desbetreffende groep. Denk bijvoorbeeld aan een verzorgingshuis, school, bibliotheek, supermarkt of woning van een eenzame oudere. De jongeren leveren een bijdrage door te 'doen', oftewel door in de praktijk aanwezig te zijn. Deze invulling van MDT aan de hand van praktische projecten zien we ook terugkomen bij jongeren die iets doen voor de samenleving. Hierbij staan de jongeren vaak letterlijk met hun voeten in de klei, zoals de eerder genoemde voorbeelden waarbij jongeren aan de slag gaan met het planten van minibossen en het bouwen van groene speelplekken.

Daarnaast zien we nog een tweede, minder praktische vorm waarin jongeren een bijdrage leveren aan de samenleving vanuit een adviserende rol. Hierbij maken jongeren het verschil door hun stem te laten horen over verschillende maatschappelijke thema's. Een voorbeeld is het advies dat jongeren van de proeftuin jongerenambassadeurs gaven aan het ministerie van VWS over de ontwikkeling van een vaccinatiecampagne over het HPV-virus.

6.1.3 In hoeverre wordt de doelstelling gerealiseerd?

0-meting indicatoren effectmeting
- Aandeel jongeren dat na afloop aangeeft anderen te hebben geholpen tijdens MDT: 86%
- Aandeel deelnemers dat aangeeft dat de kans klein is dat ze zonder MDT ook vrijwilligerswerk had gedaan: 41%
- Ontwikkeling op houding ten aanzien van vrijwilligerswerk tussen start en eind MDT: +7%

Het merendeel van de jongeren geeft aan een ander te hebben geholpen tijdens MDT
Het kwantitatief onderzoek onder jongeren laat zien dat 86% van de jongeren (ca. 12.600) vindt dat hij/zij een ander heeft geholpen tijdens MDT. Positief is dat jongeren wiens motivatie het was iets voor iemand anders te kunnen betekenen via MDT, na afloop ook relatief hoog scoren op de mate waarin ze dit hebben kunnen realiseren. Met name de jongste leeftijdsgroep (12-16 jaar)[29] scoort relatief zeer positief op de mate waarin ze iets hebben kunnen betekenen voor een ander. Jongeren die niet in Nederland zijn geboren scoren juist relatief laag. Hier ligt de focus van het MDT-traject vermoedelijk meer op de ontwikkeling van de deelnemer zelf. Tot slot blijkt uit de kwantitatieve analyse dat hoe groter de omvang in uren van MDT hoe beter de score op het helpen van anderen. Jongeren bevestigen dit in gesprekken door aan te geven dat het helpen van anderen vraagt om structurele ontmoetingen die mogelijk leiden tot een duurzame relatie.

[29] Tijdens de eerste subsidieronde was de leeftijdsgrens van 14 tot 27 jaar nog niet vastgesteld. Vandaar dat er toen ook jongeren van 12 en 13 jaar aan MDT meededen.

MDT weet jongeren te werven voor maatschappelijk werk dat zij naar verwachting anders niet zouden doen
Meer dan 40% van de jongeren (ca. 5.900 jongeren) geeft aan dat de kans klein is dat zij zonder MDT ook vrijwillige maatschappelijke inzet zouden tonen. Dat geeft een indicatie dat MDT nieuwe doelgroepen weet te verbinden aan maatschappelijke doelstellingen die met vrijwilligerswerk worden bereikt. Dat blijkt ook deels uit de opbouw van deelnemerspopulatie zoals beschreven in paragraaf 3.3. Uit een voor dit onderzoek uitgevoerde analyse door het CBS blijkt onder meer dat jongeren in het VMBO of MBO relatief minder vaak vrijwilligerswerk doen. Dit geldt ook voor jongeren met een migratie-achtergrond. Juist deze groepen jongeren zijn sterk vertegenwoordigd in MDT.

Jongeren kijken na afronding van MDT licht positiever aan tegen vrijwillige inzet
Jongeren staan na afronding van MDT positiever tegenover een vrijwillige inzet dan bij de start. Deze lichte stijging ten aanzien van de bereidheid om vrijwilligerswerk te doen, horen we ook terug in de gesprekken met jongeren. Jongeren geven aan gaandeweg het traject te ervaren hoe waardevol het is om een ander en/of de samenleving te kunnen helpen. Onderstaande uitspraak van een jongere die deelneemt aan MDT illustreert dit mooi.

> “MDT heeft er voor mij aan bijgedragen dat ik naderhand vrijwilligerswerk ben gaan doen. Hiervoor dacht ik vooral: je krijgt er geen geld voor terug. Maar nu heb ik daar een positievere kijk op. De stap naar vrijwilligerswerk is kleiner geworden, laagdrempeliger”.

Het is nog niet bekend welke effecten de vrijwillige inzet in bredere zin teweeg brengt
Dit onderzoek beperkt zich tot de deelnemende jongeren zelf. We meten niet wat de vrijwillige inzet van jongeren teweeg brengt bij proeftuinen, gastorganisaties en de ontvangende partijen. Ook uit de gesprekken met proeftuinen maken wij op dat er bij de proeftuinen zelf beperkt metingen gedaan worden ten aanzien van de impact die de jongeren teweeg brengen bij gastorganisaties en andere ontvangende partijen. De geluiden van gastorganisaties en ontvangende partijen die wij uit de gesprekken met projectleiders opgevangen hebben zijn hoofdzakelijk positief. Zo zouden jongeren gemeenten bijvoorbeeld geholpen hebben met het verrijken van een aantal duurzaamheidsinitiatieven en krijgen ouderen in verzorgingshuizen meer persoonlijke aandacht.

6.1.4 Randvoorwaarden

Jongeren doen bij deelname aan MDT iets voor een ander en/of de samenleving doordat zij zich veelal aansluiten bij maatschappelijke organisaties en bedrijven met een ideële doelstelling. Deze partijen geven al invulling aan de beoogde maatschappelijke impact. Het voelt mogelijk als een open deur dat jongeren een maatschappelijke footprint achterlaten tijdens MDT, maar dit is niet per definitie het geval. Voor het daadwerkelijk generen en/of vergroten van maatschappelijke impact zien wij de volgende randvoorwaarden.

Er is sprake van een probleem
Om bij te kunnen dragen aan een maatschappelijke verandering is het van belang dat er een probleem is om op te lossen. Het helpen van een ander en/of de samenleving is daarmee niet per definitie van maatschappelijke betekenis. Het helpen van een oudere krijgt maatschappelijke waarde doordat hij of zij bijvoorbeeld kampt met eenzaamheid.

Concretiseren en meten zorgt voor meer impact
Voor proeftuinen is het belangrijk scherp te definiëren waar de jongere met MDT precies aan bijdraagt. Maatschappelijke verandering realiseer je immers niet in je eentje. Denk daarbij aan vragen zoals: wat moeten de activiteiten die de jongere uitvoert precies opleveren en hoe kom je daartoe? Door gedurende het MDT-project bij de jongere zelf, maar ook bij de gastorganisatie en de ontvangende partij(en) de impact te meten, maak je de resultaten zichtbaar en is er ook een mogelijkheid om bij te sturen.

Aansluiten bij persoonlijke interesses en talenten kan voor meer impact zorgen
Projectleiders zijn het er met elkaar over eens dat de maatschappelijke footprint die jongeren achterlaten het grootst is wanneer de talenten en interesses leidend zijn bij de keuze voor het MDT-traject. Alle jongeren kunnen verschil maken, of dat nu is door iets voor een ander te doen of voor de samenleving. Hoe hard ze daar echter hun best voor willen doen is sterk afhankelijk van de intrinsieke motivatie.

6.2 Talentontwikkeling

6.2.1 Definiëring

Talentontwikkeling gaat over het creëren van de juiste omstandigheden voor jongeren om hun talenten te kunnen ontdekken en (verder) te ontwikkelen. Tijdens MDT bieden proeftuinen ondersteuning aan jongeren bij dit proces door onder andere goede begeleiding te geven en trainingen aan te bieden. In praktijk zien we de volgende manieren waarop talentontwikkeling tot uiting komt bij jongeren:
- het ontwikkelen van kennis en vaardigheden
- het doormaken van een persoonlijke ontwikkeling
- het verrijken van het toekomstperspectief.

6.2.2 Op welke manier wordt invulling gegeven aan deze doelstelling?

Jongeren ontwikkelen kennis en vaardigheden door trainingen en workshops
Het ontwikkelen van kennis en vaardigheden vindt grotendeels plaats doordat jongeren trainingen en workshops krijgen. Ze krijgen vervolgens de kans om de lessen uit de training of workshop toe te passen in (groeps)opdrachten of bij de gastorganisatie. Parallel hieraan ontwikkelen jongeren ook kennis en vaardigheden via de begeleiding bij gastorganisaties.

Jongeren worden in hun persoonlijke ontwikkeling begeleid via individuele coaching
Proeftuinen bieden jongeren de kans om hun talenten te ontplooien door aandacht te besteden aan hun persoonlijke ontwikkeling. Gedurende het hele traject ontwikkelen jongeren zich persoonlijk. Als ze bijvoorbeeld hun angsten overwinnen om bij een gastorganisatie aan de slag te gaan of als ze voor het eerst een presentatie houden. Het zwaartepunt van persoonlijke ontwikkeling ligt bij de begeleiding van jongeren. De begeleiders voeren onder andere met jongeren gesprekken over hun dromen, kwaliteiten en talenten, maar ook over uitdagingen, valkuilen en nachtmerries. Hierdoor ontstaat een groter bewustzijn bij de jongere: wie ben ik, waar sta ik en waar zou ik naartoe willen. Zoals we al eerder aangaven helpen daarbij motiverende gespreksvoeringtechnieken, persoonlijke aandacht en het opstellen van leerdoelen en daar continu op blijven reflecteren.

Het toekomstperspectief van jongeren wordt onder andere verrijkt door certificaten
Talentontwikkeling komt onmiskenbaar tot uiting in de plus van MDT op het cv van jongeren. Er zijn diverse certificaten in omloop die jongeren ontvangen na afronding van MDT. Hiermee

kunnen jongeren hun inzet voor de maatschappij en opgedane praktijkervaring aantonen in de profilering richting vervolgstudies en/of toekomstige werkgevers. Zoals eerder aangegeven is het belangrijk dat het certificaat erkend wordt door werkgevers. MDT verrijkt het toekomstperspectief van jongeren bovendien door de contacten die jongeren opdoen tijdens de uitvoering van MDT. Hiermee breiden jongeren hun professionele netwerk uit in sectoren waar de eigen interesse ligt.

Verschillende proeftuinen voeren met jongeren het gesprek over sterke en zwakke eigenschappen met behulp van het kwaliteitenspel. Het spel bestaat uit een set kaarten met daarop diverse karaktereigenschappen. Een jongere van de proeftuin Start Academy zei hierover: “Bij de intake speelden we het kwaliteitenspel. Ik heb daardoor mijn drie sterke eigenschappen ontdekt. Ze helpen mij nu om te bepalen welke rol ik in projecten pak en straks bij het zoeken naar de juiste vacatures.”

Jongeren zien MDT als een aanvulling op onderwijs

De combinatie van het ontwikkelen en toepassen van kennis en vaardigheden, de verrijking van het toekomstperspectief en het doormaken van een persoonlijke ontwikkeling maakt dat jongeren MDT zien als een aanvulling op het reguliere onderwijs. Volgens jongeren biedt MDT kansen voor een alternatieve vorm van leren. Waar het schoolcurriculum voornamelijk gericht is op het leren van cognitieve vaardigheden, ligt bij MDT de nadruk op het ‘doen’. Er is een directe koppeling tussen denken en doen. Daarnaast voelen jongeren zich gesteund door de persoonlijke begeleiding die ze bij de zoektocht naar hun eigen talenten en interesses krijgen. De uitspraak van een jongere illustreert de beschreven meerwaarde:

“Deze MDT is voornamelijk voor schoolverlaters, werklozen, via leerplicht. Het voelt een beetje als mosterd na de maaltijd want dit is juist een mooie basis voor als je nog jonger bent. Dit zou je op of naast school moeten krijgen zodat jongeren op voorhand al beter weten wat ze willen. Het is een mooie aanvulling op het onderwijs, in plaats van de wereld leren kennen ook jezelf leren kennen.”

6.2.3 In hoeverre wordt de doelstelling gerealiseerd?

0-meting indicatoren effectmeting

- Aandeel jongeren dat na afloop aangeeft het grotendeels of helemaal eens te zijn met de stelling ‘ik heb mijn vaardigheden ontwikkeld’: 58%
- Aandeel jongeren dat na afloop aangeeft het grotendeels of helemaal eens te zijn met de stelling ‘ik heb mijn CV versterkt’: 57%
- Aandeel jongeren dat na afloop aangeeft het grotendeels of helemaal eens te zijn met de stelling ‘ik weet nu beter wat ik kan’: 46%
- Aandeel jongeren dat na afloop aangeeft het grotendeels of helemaal eens te zijn met de stelling ‘ik weet nu beter wat ik leuk vind’: 39%
- Ontwikkeling op score ‘ik kan makkelijk een baan vinden’ tussen start en eind MDT: +9%

Iets meer dan de helft van de jongeren geeft aan vaardigheden te hebben ontwikkeld

Uit het kwantitatieve onderzoek blijkt dat 58% van de jongeren (ca. 8.500) het grotendeels of helemaal eens is met de stelling ‘Ik heb mijn vaardigheden ontwikkeld tijdens MDT’. Met

name het krijgen van goede training(en) hangt positief samen met de mate waarin jongeren aangeven hun vaardigheden te hebben ontwikkeld.

Jongeren die een MDT van meer dan 80 uur volgen, scoren significant beter op de mate waarin zij zeggen hun vaardigheden te hebben ontwikkeld. Zij scoren 15-25% hoger op deze factor. Mogelijk ligt dit aan het feit dat zij naast hun MDT bij een gastorganisatie, ook veel uren besteden aan talentontwikkeling. In de gemeentelijke subsidieronde (waar jongeren een MDT doen voor circa 20 uur per week) krijgen jongeren bijvoorbeeld in veel gevallen naast hun werkzaamheden bij de gastorganisatie, ook één dag per week training (zowel persoonlijk, als vaardigheden of talentontwikkeling). Deze theorie wordt bevestigd door onderzoek naar de invloed van extra curriculaire activiteiten op de ontwikkeling van jongeren.[30] In het onderzoek wordt geconcludeerd dat consistente deelname aan extra curriculaire activiteiten wordt geassocieerd met gunstigere ontwikkelingsresultaten bij jongeren dan incidentele betrokkenheid. Het kost namelijk tijd om ondersteunende, warme en respectvolle relaties aan te gaan met volwassenen en leeftijdsgenoten, sociaal gepast gedrag aan te leren en nieuwe vaardigheden op te doen.

Een kleine meerderheid geeft aan zijn of haar cv te hebben versterkt met MDT

57% van de jongeren (ca. 8.400) is het grotendeels of helemaal eens met de stelling 'Ik heb mijn cv versterkt'. Positief is dat jongeren die juist meedoen om hun cv te versterken na afloop ook relatief zeer hoog scoren op de mate waarin zij naar eigen zeggen hun cv hebben versterkt. Net als bij het ontwikkelen van vaardigheden scoren jongeren die een MDT van meer dan 80 uur volgen significant beter op de mate waarin zij aangeven hun cv versterkt te hebben.

Bijna de helft van de jongeren geeft aan zich persoonlijk te hebben ontwikkeld

Tot slot zien we op het gebied van persoonlijke ontwikkeling dat 46% van de jongeren (ca. 6.800) het grotendeels of helemaal eens is met de stelling 'Ik weet nu beter wat ik kan' en 39% (ca. 5.700) met de stelling 'Ik weet nu beter wat ik leuk vind'. Jongeren maken daarnaast op hun 'houding' een positieve ontwikkeling door tijdens hun MDT-traject. Met name op het gebied van het vertrouwen in hun arbeidsperspectief is er sprake van een licht positieve ontwikkeling (+9%).

Talentontwikkeling heeft een positief effect op de waardering van MDT

Het kwantitatief onderzoek laat zien dat het ontwikkelen van talenten een positief effect heeft op de waardering van MDT door jongeren. We zien dit terug in de volgende resultaten:

- Het ontwikkelen van vaardigheden heeft de hoogste correlatie met een hoge score voor het MDT-traject. Oftewel het cijfer dat jongeren aan hun totale ervaring van MDT geven, wordt voor een groot deel bepaald door de mate waarin jongeren hun vaardigheden kunnen ontwikkelen.
- De indicatoren 'goede begeleiding', 'leerzaam' en 'uitdagend' hebben een hoge correlatie met een goede score voor MDT (samen met 'plezier hebben' en 'onderdeel zijn van een team'). 81% van de jongeren is het helemaal of grotendeel eens met de stelling dat ze goede begeleiding kregen tijdens MDT. Bij goed scorende proeftuinen op begeleiding is er altijd een begeleider aanwezig en wordt de begeleiding gedaan door professionele medewerkers.
- Het aanbod van diverse trainingen heeft een positief effect op de waardering die jongeren aan MDT geven en de mate waarin ze MDT aan anderen zouden aanraden. De (directe)

[30] Fredricks, J. A., & Eccles, J. S. (2006). Extracurricular involvement and adolescent adjustment: Impact of duration, number of activities, and breadth of participation. Applied developmental science, 10(3), 132-146.

toepasbaarheid van de vaardigheden en kennis uit de training tijdens MDT zien jongeren als een belangrijke randvoorwaarde voor een goede training.

6.2.4 Randvoorwaarden

Om talentontwikkeling bij jongeren tijdens een MDT succesvol tot stand te laten komen zien wij een aantal randvoorwaarden.

Inzetten op talentontwikkeling gedurende de hele MDT-jongerenreis
Proeftuinen dragen op verschillende manieren en op meerdere momenten bij aan de bevordering van talentontwikkeling bij jongeren. Tijdens de episodes waarin jongeren trainingen volgen, begeleiding krijgen en activiteiten uitvoeren bij een gastorganisatie is deze bijdrage het duidelijkst merkbaar. Jongeren ervaren bijvoorbeeld hoe ze de opgedane kennis uit een training direct toe kunnen passen in een praktijksituatie. Begeleiders helpen daarbij door ontwikkelingen te benoemen en te stimuleren. Om ervoor te zorgen dat de talentontwikkeling bij de daadwerkelijke uitvoering van MDT goed op gang komt, is het essentieel om hier bij de intake al aandacht voor te hebben. Op basis van inzicht in de wensen, ontwikkeldoelen en talenten van de jongere kan immers een goede match met een gastorganisatie en/of training gemaakt worden. Maar ook bij de afronding van MDT is aandacht voor talentontwikkeling van belang. Door in een evaluatiegesprek terug te kijken naar de ontwikkeling gedurende het traject is de cirkel rond. Het zorgt ervoor dat jongeren hun eigen talentontwikkeling herkennen, daar trots op kunnen zijn en op terug kunnen vallen in een later stadium. Kortom, talentontwikkeling zit in de hele MDT-jongerenreis. Een doorlopende set aan interventies voor de talentontwikkeling van jongeren is daarom onmisbaar. Voor waardevolle ingrediënten voor deze set aan interventies verwijzen wij naar de werkzame elementen uit de jongerenreis besproken in hoofdstuk 4.

Onderscheid maken in aanpak, intensiteit en tempo
Aandacht voor talentontwikkeling is essentieel voor alle jongeren die deelnemen aan MDT, ongeacht de motivatie. Zo is iedere jongere gebaat bij het opstellen van leerdoelen en ondersteuning bij de reflectie daarop. Of deze nu gericht zijn op het vergroten van zelfvertrouwen (**jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'**), het opdoen van specifieke competenties (**jongeren met de motivatie 'baankansen leuk vergroten'**) of het vergroten van het wereldbeeld (**jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'**). Wel geven projectleiders aan onderscheid te maken in de aanpak, intensiteit en het tempo van activiteiten gericht op de ontwikkeling van talenten. Dit komt met name terug bij **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** en **jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'**.

Jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden' vragen over het algemeen om een rustige opbouw. Zij zijn zich vaak nog weinig bewust van de eigen talenten, valkuilen en interesses. Meerdere kennismakingsgesprekken helpen om stapje voor stapje met deze jongeren te ontdekken welke gastorganisatie passend is en welke leerdoelen daarbij horen. Gedurende MDT helpt intensieve begeleiding de jongeren bovendien om overzicht te bewaren, het (persoonlijke) doel voor ogen te houden en bewust te zijn van de eigen ontwikkeling.

Voor **jongeren met de motivatie 'zinvol werk om deuren te openen'** is actie daarentegen de sleutel. Deze jongeren komen in aanraking met MDT vanuit hun intrinsieke motivatie om met gelijkgestemden maatschappelijke impact te maken. Een bespreking van de mogelijkheden en het maken van een keuze horen daarbij, maar dit moet niet te lang duren. Zij willen zij graag zo snel mogelijk aan de slag en willen tijdens het MDT-traject dat de impact

die ze maken zichtbaar wordt. Te veel aandacht aan het reflecteren op de gemaakte stappen kan ertoe leiden dat deze jongeren te weinig uitdaging ervaren of zelfs afhaken.

Stretchen, maar zonder druk
Jongeren geven aan met MDT talenten te ontwikkelen doordat zij uitgedaagd worden zichzelf te 'stretchen', maar hierbij niet onder druk staan. De nieuwe omgeving waarin zij zich bevinden tijdens MDT biedt kansen om uit hun comfortzone te stappen. Bijvoorbeeld door het ontmoeten van personen buiten de eigen bubbel of het adviseren over onbekende en abstracte maatschappelijke vraagstukken. Deze experimenteerruimte gaat vaak gepaard met een zekere mate van spanning en onzekerheid. Jongeren gaan immers iets aan buiten de routine die ze gewend zijn. De kracht van MDT zit volgens jongeren in de ruimte en het begrip die begeleiders geven ten aanzien van de verandering. Fouten maken mag en het is niet erg als je je dag een keer niet hebt. Dit geldt in het bijzonder voor de **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'**.

> "De opdrachten die we krijgen zorgen ervoor dat je jezelf gaat stretchen. Maar ze zeggen ook: ga niet in de stress zitten en voel je vrij om nee te zeggen. Nee is ook een antwoord." – deelnemende jongere.

> "Op school is het moeten, hier is het mogen. Je krijgt de benodigde structuur en richtlijnen, maar met meer vrijheid en acceptatie als het even niet wil. Het is een warme en veilige omgeving." – deelnemende jongere.

6.3 Ontmoeting

6.3.1 Definiëring

Ontmoetingen binnen MDT moeten leiden tot het vergroten van de leefwereld en het netwerk van deelnemende jongeren. Dit betekent dat we ontmoetingen als waardevol bestempelen wanneer het ontmoetingen buiten de eigen leefwereld van de jongeren zijn. Dergelijke ontmoetingen kennen een grote verscheidenheid. Zo kan de ontmoeting waardevol zijn door verschillen in sekse, leeftijd, etniciteit, opleidingsniveau, religie, ervaren beperkingen, seksuele geaardheid et cetera.

In dit hoofdstuk maken we onderscheid tussen twee verschillende vormen van ontmoetingen: **ontmoetingen binnen de proeftuin tussen jongeren onderling** en **ontmoetingen buiten de proeftuin tussen jongeren en bijvoorbeeld degenen die zij een dienst leveren of degenen met wie zij samenwerken.** Voor de eerste vorm van ontmoeting, binnen de proeftuin, geldt het criterium dat er sprake moet zijn van een diverse groep of diverse groepen deelnemende jongeren. Een voorbeeld hiervan is proeftuin Community Heroes 070. Zij werken in acht groepen uit acht verschillende Haagse wijken. De proeftuin organiseert de ontmoeting tussen de verschillende groepen. Voor de tweede vorm van ontmoetingen, buiten de proeftuin, hanteren wij grofweg de vuistregel dat degene die de jongeren ontmoet "geen vriend van de ouders had kunnen zijn". Een voorbeeld hiervan is proeftuin 't Stationnetje. Deze proeftuin neemt jongeren mee naar het Leger des Heils om daar andere groepen uit de samenleving te ontmoeten.

6.3.2 Op welke manier wordt invulling gegeven aan deze doelstelling?

Binnen proeftuinen vinden ontmoetingen plaats door samenwerking en bijeenkomsten
Ontmoetingen tussen deelnemende jongeren in een proeftuin vinden op veel verschillende manieren plaats. Dit is samen te vatten in twee grote lijnen:

1. Jongeren werken samen om iets te doen voor een ander en/of de samenleving;
2. Jongeren werken eigenstandig en ontmoeten elkaar tijdens plenaire bijeenkomsten gericht op talentontwikkeling of recreatie.

De eerste lijn vindt vaak plaats in combinatie met de tweede: jongeren die samen aan projecten werken krijgen vaak ook samen training of hebben gezamenlijke activiteiten. De eerste lijn komt bovendien op veel verschillende wijzen voor. Zo bouwen jongeren samen een evenement op bij proeftuin Events4All en organiseren jongeren samen een theater bij proeftuin Brabant Remembers.

De tweede lijn komt ook los van de eerste lijn voor in de praktijk. Bij proeftuin Old School ontvangen jongeren dezelfde trainingen, maar doen eigenstandig iets voor een ander en/of voor de samenleving. Voor proeftuin Realistenacademie geldt hetzelfde: de jongeren ontmoeten elkaar tijdens plenaire begeleidingsmomenten en trainingen, maar geven eigenstandig voorlichtingen bij organisaties. Praktijkvoorbeelden van ontmoetingen in de tweede lijn zijn het krijgen van groepsbegeleiding, het gezamenlijk volgen van trainingen, een gezamenlijke maaltijd en een start- en eindfeest.

Ontmoetingen buiten de proeftuin zijn met mensen waar ze iets voor doen of met professionals
Over ontmoetingen buiten de proeftuin is geen specifieke data voorhanden uit het kwantitatief onderzoek. Op basis van de gesprekken met projectleiders en jongeren onderscheiden we twee grote lijnen:

1. Ontmoeting met de doelgroep waar jongeren een dienst aan leveren. Voorbeelden hiervan zijn de ontmoeting met ouderen zoals bij proeftuin Old School, met mensen met een beperking zoals bij proeftuin Vrijwillig Traineeship of met leidinggevenden in een organisatie zoals bij proeftuin Realistenacademie. Ook heeft een aantal jongeren van proeftuin Young Talent Program tijdens de evenementenondersteuning bijzondere ontmoetingen gehad met de bezoekers van Elfia.
2. Ontmoetingen met professionals die de jongeren ondersteunen en begeleiden. Voorbeelden hiervan zijn de ontmoetingen die de jongeren van proeftuin Super Heroes hebben met de medewerkers van het verzorgingstehuis waar zij een pannenkoekenlunch organiseren en de jongeren van proeftuin Fair Future Generators die bij een maatschappelijke organisatie aan de slag gaan om een campagne op te zetten. Medewerkers van organisaties geven aan dat zij deze ontmoetingen als waardevol ervaren. Veel (maatschappelijke) organisaties hebben de ambities om jonge mensen aan te trekken. In de ontmoetingen met jongeren blijkt op welke onderdelen organisaties al dan niet jongerenproof zijn. Voor jongeren kunnen deze ontmoetingen hen meer carrièreperspectief bieden of een uitbreiding van hun netwerk betekenen.

6.3.3 In hoeverre wordt de doelstelling gerealiseerd?

0-meting indicatoren effectmeting
- Aandeel jongeren dat na afloop aangeeft het grotendeels of helemaal eens te zijn met de stelling 'Ik heb nieuwe mensen leren kennen met een andere achtergrond dan ik zelf': 68%
- Aandeel jongeren dat na afloop aangeeft het grotendeels of helemaal eens te zijn met de stelling 'Ik heb nieuwe mensen leren kennen': 79%
- Ontwikkeling voor en na MDT op stelling 'ik ontmoet graag mensen met een andere achtergrond dan ik zelf': +4%

Meer dan de helft van de jongeren geeft aan nieuwe mensen te hebben leren kennen met een andere achtergrond
68% van de jongeren (ca. 10.000) geeft aan het grotendeels of helemaal eens te zijn met de stelling 'Ik heb nieuwe mensen leren kennen met een andere achtergrond dan ik zelf'. Jongeren in proeftuinen die meer dan 80 uur omvatten geven vaker aan dat ze nieuwe mensen hebben leren kennen. In proeftuinen die minder dan 80 uur omvatten is de tijd snel gevuld met het werken aan de doelen talentontwikkeling en iets doen voor een ander en/of de samenleving. Jongeren in de jongste leeftijdscategorie van 12 – 16 jaar geven minder vaak aan dat ze nieuwe mensen hebben leren kennen. Dit is mogelijk te verklaren voordat deze jongeren MDT vaak tijdens schooltijd met klasgenoten doen.

Diversiteit binnen proeftuinen verschilt
Proeftuinen die actief jongeren van verschillende achtergronden werven, hopen daarmee ontmoetingen tussen diverse groepen jongeren te creëren. Dit is niet voor alle proeftuinen een doelstelling en dat is ook zichtbaar in het verschil in samenstelling van de proeftuinen. In de meeste proeftuinen is er sprake van een mix van herkomst van jongeren. Bij 20% van de proeftuinen is een ander beeld te zien en zijn 90% van de deelnemers en hun ouders van Nederlandse afkomst. Op het gebied van onderwijsniveaus zien we dat het mixen van groepen jongeren in praktijk nog een uitdaging is. Bij circa driekwart van de proeftuinen vertegenwoordigt één onderwijsniveau[31] meer dan de helft van de deelnemerspopulatie. Opvallend is dat met name jongeren op het VMBO en MBO weinig 'mixen' met jongeren van een ander onderwijsniveau. Een vergelijkbaar beeld zien we bij de mix van leeftijdscategorieën. Bij circa 60% van de proeftuinen vertegenwoordigt één van vier leeftijdscategorieën meer dan de helft van de deelnemerspopulatie.[32]

In de gemeentelijke subsidieronde is het werven van een diverse groep een expliciete voorwaarde. Proeftuinen die al de eerste ervaringen hebben opgedaan met een gevarieerde groep zien daarin de meerwaarde: jongeren helpen elkaar, kunnen door de verschillende achtergronden hun eigen problemen meer in perspectief plaatsen en krijgen energie van de ontmoetingen met andere groepen jongeren. Wel zorgt een gevarieerde groep ook voor uitdagingen in de organisatie van MDT, onder andere in de werving, begeleiding en trainingsaanbod, zoals beschreven in hoofdstuk 4.

Veel proeftuinen zien ontmoetingen als voortvloeisel uit de andere doelen
In de gesprekken met de proeftuinen blijkt dat een groot deel van de proeftuinen ontmoetingen zien als een voortvloeisel uit de doelen iets doen voor een ander en/of de

[31] 1) VMBO + MBO, 2) HAVO + HBO, 3) VWO + WO

[32] Hiervoor is de vierdeling 1) 12-16jr, 2) 17-21jr, 3) 21-26jr en 4) 26-29jr gebruikt

samenleving en talentontwikkeling. Proeftuinen sturen daarmee meer op deze twee doelen, dan op ontmoeting. Daar vloeien inderdaad ontmoetingen uit voort, maar het thema ontmoeten krijgt minder expliciete aandacht.

6.3.4 Randvoorwaarden

Ondanks dat de momenten voor ontmoeting zich voordoen, vinden de ontmoetingen niet per definitie plaats. Uit de gesprekken met proeftuinen en jongeren blijkt dat veel jongeren geneigd zijn om contact te hebben met bekenden of met jongeren met een vergelijkbare achtergrond. Onze veronderstelling is dat wat je aandacht geeft groeit. Aangezien de proeftuinen geen expliciete aandacht besteden aan het ontmoeten, is dit geen thema waar de jongeren in de meeste proeftuinen expliciet mee bezig zijn. Wil MDT een positief effect hebben op de bereidwilligheid van jongeren om nieuwe mensen te ontmoeten, moeten de proeftuinen het thema ontmoeten belangrijk maken en er bewust aandacht voor organiseren. Dit start met de zienswijze dat ontmoeting niet simpel voortvloeit uit MDT, maar dat ontmoeting net als de andere doelen aandacht en tijd vraagt. We onderscheiden daarnaast een aantal randvoorwaarden om dit te kunnen doen.

Geef ontmoetingen de tijd

In een diverse groep hebben jongeren de tijd nodig om de kat uit de boom te kijken en zich te verhouden tot de andere aanwezigen. Jongeren moeten een groepsgevoel ontwikkelen en voldoende veiligheid ervaren om ook met voor hen onbekende jongeren optrekken. Dit betekent dat een enkel contactmoment vaak niet afdoende is om een kwalitatieve ontmoeting te organiseren, maar echt een investering vanaf het begin vraagt.

Geef een stimulans

Ook met voldoende tijd zijn jongeren gebaat bij een eerste stimulans om de ontmoeting te bevorderen. Voorbeelden hiervan zijn ijsbrekers als onderling speeddaten, een kennismakingsspel, een creatieve voorstelronde waarbij jongeren zichzelf voorstellen aan de hand van een voorwerp, dier of hobby, of het uitvoeren van een gezamenlijke opdracht.

Geef ontmoeting een plek in de werving

Het belangrijk maken van ontmoetingen begint al in de werving. Jongeren geven op dit moment in de vragenlijsten aan dat ontmoeten niet hun primaire motivatie is om mee te doen. Tegelijk gaan de meeste communicatie-uitingen van proeftuinen ofwel over het ontwikkelen van jezelf, of iets doen voor een ander of de samenleving. Door ontmoeting al in de werving centraal te stellen, wordt ontmoeting een thema dat jongeren actief verwerken met naar verwachting langere termijn resultaten als gevolg.

Leg de toegevoegde waarde uit

Niet alle jongeren zien de toegevoegde waarde van ontmoetingen, zowel binnen de proeftuin als daarbuiten. Onderzoek laat zien dat het benadrukken van het voordeel van diversiteit een belangrijke voorwaarde is voor het ontwikkelen van groepsgevoel tussen diverse jongeren. Groepen die bestaan uit jongeren die de diversiteit binnen de groep omarmen, ervaren zelfs een groter groepsgevoel dan homogene groepen. Om dit te bereiken, zouden organisaties met een diverse groep jongeren expliciet tijd moeten besteden aan het overbrengen van het belang van diversiteit en de boodschap dat een diverse groep juist gunstig kan zijn voor het functioneren van de groep.[33]

[33] Van Knippenberg, D., Haslam, S. A., & Platow, M. J. (2007). Unity through diversity: Value-in-diversity beliefs, work group diversity, and group identification. Group Dynamics: Theory, Research, and Practice, 11(3), 207.

Bereid de ontmoetende partij voor

Deze randvoorwaarde geldt voor ontmoetingen buiten de proeftuin. Niet iedere organisatie is van nature in staat om goed aan te sluiten bij de belevingswereld van jongeren. Bovendien hebben niet alle jongeren die meedoen aan MDT voldoende sociale vaardigheden voor ontmoetingen in een professionele context. Een voorbereiding waarin de (on)mogelijkheden, behoeften en wensen van jongeren besproken worden is dan ook essentieel. Met name de **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** zijn er ook bij gebaat dat de begeleider van de proeftuin de eerste ontmoeting aanwezig is. Een voorbeeld hiervan is proeftuin 100% Diversity Skills. In deze proeftuin ontmoeten statushouders (die soms de Nederlandse taal niet nog niet helemaal machtig zijn) ouderen. De proeftuin bereidt de ouderen voor op de ontmoeting.

7 Onze reflectie

MDT is op dit moment hard in ontwikkeling. Zo heeft in de afgelopen negen maanden het aantal deelnemende jongeren zich bijna verdrievoudigd. Bovendien zien we een verbreding van MDT wat betreft deelnemende organisaties: daar waar in de eerste subsidieronde met name organisaties vanuit zorg en welzijn meededen, zien we steeds meer deelname vanuit andere sectoren, zoals sport, media en ICT. Verder zijn de in maart gestarte organisaties uit subsidieronde 4a geen proeftuinen meer, maar zijn zij gezamenlijk de officiële start van MDT en werken zij toe naar een landelijk dekkend aanbod. Parallel hieraan staat de landelijke campagne van MDT klaar gelanceerd te worden om MDT breed te ontsluiten.[34] Samenvattend kunnen we concluderen dat MDT groeit, verbreedt en verstevigt. Juist nu MDT officieel start en er door middel van een campagne ruchtbaarheid gegeven gaat worden, is het zaak om MDT goed te positioneren en de organiserende partijen te faciliteren.

In dit hoofdstuk **reflecteren we op de bevindingen** van het onderzoek en *geven we advies aan het landelijk programma MDT* voor de komende fase waarin MDT zich van proeftuin moet ontwikkelen naar een duurzaam onderdeel van onze maatschappij.

De (lokale/regionale) maatschappelijke waarde van MDT

Een belangrijk onderdeel van het verhaal van MDT is de bijdrage die de jongeren leveren aan een ander of de samenleving. Voor verschillende proeftuinen is nog lastig te concretiseren en ligt de focus voornamelijk op de talentontwikkeling van jongeren. Hoe concreter proeftuinen deze maatschappelijke bijdrage kunnen vormgeven én de waarde daarvan kunnen (aan)tonen, hoe makkelijker het wordt om jongeren te werven, externe financiers te overtuigen en de meerwaarde van MDT als geheel te laten zien.

Wij adviseren daarom om vanuit het Rijk deelnemende partijen te stimuleren de maatschappelijke bijdrage van jongeren en de waarde daarvan te concretiseren. Dit kan onder meer door hier nadrukkelijk naar te vragen bij de subsidierondes en daarop te toetsen. Aanvullend kunnen deelnemende organisaties hierin gefaciliteerd worden door een methodiek toe te passen of te ontwikkelen die de maatschappelijke waarde van de proeftuinen inzichtelijk maakt. Daarmee wordt voorkomen dat iedere partij het wiel opnieuw gaat uitvinden en kan er gekozen wordt voor een gevalideerde en gedragen instrument.

Ontmoeting als doel op zich

Zoals u heeft kunnen lezen in hoofdstuk 6 vinden er allerlei verschillende vormen van ontmoeting plaats in de praktijk van de proeftuinen. 68% van de jongeren (ca. 1.000) geeft dan ook aan dat zij nieuwe mensen hebben leren kennen met een andere achtergrond.

[34] Door de coronacrisis kon de landelijke fysieke aftrap op 16 maart 2020 niet plaatsvinden. Er wordt gezocht naar een alternatieve start. De landelijke website is wel online.

Tegelijkertijd zien we geen positief effect om mensen met een andere achtergrond te ontmoeten na MDT. Dit vloeit naar onze mening voort uit het feit dat een groot deel van de proeftuinen ontmoeting ziet als een voortvloeisel uit de doelen *iets doen voor een ander en/of de samenleving* en *talentontwikkeling*. Het thema ontmoeten krijgt hierdoor minder expliciete aandacht, terwijl het onverminderd een van de drie doelen van MDT is.

Wij adviseren om proeftuinen en MDT-organisaties te stimuleren en faciliteren in het vormgeven van de ontmoeting. Wat aandacht krijgt groeit. Wil MDT bijdragen aan het vergroten van de leefwereld en het netwerk van de jongere, dan verdient dit dezelfde expliciete aandacht als de andere twee doelen. Het landelijk programma zou dit kunnen stimuleren en faciliteren door de verschillende vormen van ontmoeting onder de aandacht te brengen, net zoals de randvoorwaarden voor ontmoeting. Zowel binnen de proeftuin als daarbuiten. De vormen en randvoorwaarden hebben we beschreven in hoofdstuk 6.

Ook adviseren we de ervaringen uit de gemeentelijke subsidieronde te gebruiken voor het vormgeven van ontmoetingen. Eén van de manieren om ontmoeting binnen de proeftuin vorm te geven is om een gevarieerde groep jongeren te hebben. De gemeentelijke proeftuinen zijn hiermee aan het experimenteren. Tot nu toe blijkt dit veel inspanning te vragen, zowel bij het werven als bij de begeleiding. Blijf de ontwikkelingen volgen en gebruik deze om te bepalen of de extra inspanning de uiteindelijke meerwaarde van een gevarieerde groep waard is, of dat ontmoeting binnen proeftuinen in andere vormen kansrijker is.

MDT voor iedereen

Veel proeftuinen richten zich op jongeren in minder kansrijke posities. Dat uit zich een sterke vertegenwoordiging van deze groepen jongeren in MDT. Ook jongeren in het (voorbereidend) beroepsonderwijs en jongeren met een migratie-achtergrond kennen een relatief groot aandeel in de deelnemerspopulatie. Dit is deels het gevolg van een bewuste strategie waarbij zeker in de tweede subsidieronde hierop is gestuurd. Dat is een mooie prestatie, gezien het beeld dat juist deze groepen in het reguliere vrijwilligerswerk ondervertegenwoordigd zijn. Een verdere focus op specifiek jongeren in minder kansrijke posities kan op termijn echter ook een keerzijde kennen. Met name als de nu minder sterk vertegenwoordigde groepen, zoals jongeren in het (voorbereidend) wetenschappelijk onderwijs, zich daardoor minder aangetrokken voelen tot MDT. Het verdient daarom de aanbeveling om ook voor deze groep (meer) specifiek aanbod te ontwikkelen.

Wij adviseren dan ook een breed aansprekend MDT te stimuleren, inclusief aanbod voor de nu minder belichte groepen jongeren. Op dit moment is zichtbaar dat jongeren in het (voorbereidend) wetenschappelijk onderwijs ondervertegenwoordigd zijn. Ook zien we dat, ondanks een aantal mooie voorbeelden, er beperkt aanbod is voor de doelgroep die met name een zinvolle bijdrage wil leveren op maatschappelijke thema's en minder gericht is op het vinden van een betere aansluiting bij de maatschappij. Het landelijke programma MDT kan deze groep behouden of vergroten door in de komende subsidierondes te sturen op vernieuwend aanbod voor deze doelgroep. Een samenwerking met landelijke aansprekende NGO's ligt daarbij voor de hand.

MDT ingebed in (bestaande) structuren

Het is zonde om MDT een op zichzelf staande activiteit te laten zijn. Idealiter wordt MDT onderdeel van een sociale infrastructuur waarin partijen van elkaar weten wat ieders meerwaarde is. Scholen, verenigingen, werkgevers, leerplichtambtenaren en jongerenwerk fungeren bijvoorbeeld als vindplaatsen voor jongeren die gebaat zijn bij en/of interesse hebben in MDT. Na MDT fungeren deze organisaties samen met het (lokale)

vrijwilligersnetwerk tevens als uitstroomplek, om op die plekken de ontwikkeling van de jongeren te bestendigen. Op die manier wordt continu gebouwd aan een duurzame ontwikkeling van jongeren en worden zij niet uit het oog verloren. Onder een sociale infrastructuur verstaan we niet alleen het gemeentelijk sociaal domein. Hier zijn met name jongeren in een minder kansrijke positie bij gebaat. Ook jongeren die geen achterstand ervaren zijn daarentegen gebaat bij een goede aansluiting met partijen als het vrijwilligerswerk en werkgevers. Deze aansluiting vindt ook, maar niet uitsluitend, plaats op lokaal niveau. Ook regionale of zelfs landelijke partijen als overheden, banken, onderwijskoepels (zoals VSNU), NGO's spelen een rol in deze sociale infrastructuur.

Wij adviseren daarom MDT onderdeel te maken van zowel lokale, regionale als landelijke infrastructuren. Maak proeftuinen en MDT-organisaties bewust van de meerwaarde voor hun specifieke groep jongeren wanneer hun MDT ingebed is in een lokale, regionale en/of landelijke infrastructuur. Stimuleer hen ook om deze rol op te pakken. Het uitlichten van goede voorbeelden die ontstaan helpt hierbij, zoals proeftuinen die contact leggen met het gemeentelijk sociaal domein of relevante vrijwilligersorganisaties.

Op weg naar een MDT-community

Er is een beweging gaande waarin proeftuinen niet alleen gefocust zijn op hun "eigen MDT", maar steeds meer een blik naar buiten hebben. Zo worden steeds meer samenwerkingen aangegaan tussen proeftuinen binnen een gemeente of regio. In de gemeenten waar een proeftuin vanuit de gemeentelijke subsidieronde actief is, zie je dat deze vaak het initiatief neemt om deze samenwerking op te zetten. De gemeente ziet zichzelf hierin als logische, onafhankelijke partij. Naast de samenwerking met MDT-proeftuinen, zie je ook steeds vaker de wens om een "MDT-community" op te bouwen, waar verschillende organisaties en proeftuinen aan verbonden zijn. Zo zijn er proeftuinen die actief kennis verzamelen om het goed te ontsluiten voor alle MDT-organisaties. Gezien de focus op samenwerking in de vierde subsidieronde, is onze verwachting dat dit zich steeds meer zal gaan ontwikkelen.

Wij adviseren om aan te sluiten bij de energie van proeftuinen en eigenaarschap te stimuleren en te faciliteren. Voorbeelden om dit te doen zijn het bieden van een centrale toegankelijke plek waar geworven kennis opgeslagen kan worden, of het faciliteren van projectleidersbijeenkomsten waar de MDT-organisaties in de content voorzien. Het landelijk programma MDT stimuleert zo ontmoeting en kennisuitwisseling, terwijl de inhoud bij de MDT-organisaties blijft. Stimuleer eigenaarschap door MDT-organisaties die kennis over specifieke thema's opgebouwd hebben een trekkersrol te geven. Het in te richten accounthouderschap van het programma MDT kan een signalerende rol spelen in het vinden van de juiste mensen.

Tot slot

Met veel plezier hebben we de afgelopen periode onderzoek gedaan naar MDT. Dit hadden we niet kunnen doen zonder de inspanning van alle jongeren en proeftuinen die de vragenlijsten hebben ingevuld en die we hebben gesproken voor het onderzoek. Hierbij willen we hen hartelijk danken voor hun medewerking.

Het feit dat we met deze rapportage de onderzoeksfase van de afgelopen periode hebben afgerond, betekent niet dat het onderzoek naar MDT stopt. Het kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar MDT blijven we voortzetten, zij het deels in andere vormen. We blijven de MDT-projecten kwantitatief monitoren door vragenlijsten en we blijven in gesprek met de praktijk door middel van dialoogbijeenkomsten. Daarnaast richten we het accounthouderschap in. Dit betekent dat ieder MDT-project een vast aanspreekpunt krijgt

vanuit het landelijk programma MDT die in nauw contact staat met de MDT-praktijk. De kennis en ervaring die we daarbij opdoen zijn input voor enerzijds de verdere doorontwikkeling van het ontwerp MDT en anders het onderzoek.

Samen met het landelijk programma MDT formuleren we de komende periode wat de focus wordt van het vervolgonderzoek. Dit bepalen we onder andere op basis van de bevindingen in dit onderzoek en de doelstellingen voor de tweede fase van MDT. Ook houden we daarbij rekening met de nieuwe werkelijkheid waar we door de coronacrisis in zitten. In de periode februari tot en met mei 2020 zouden 26 organisaties samen met hun partners starten met MDT vanuit de vierde subsidieronde. Voor sommige organisaties betekent de coronacrisis dat MDT tijdelijk bevriest; andere hebben de mogelijkheden om de aard van MDT aan te passen op de huidige realiteit. Ook vanuit deze nieuwe, hopelijk tijdelijke, werkelijkheid blijven we de praktijk van de MDT-projecten volgen.

Naast het onderzoek van AEF, Rebel en Significant wordt in 2020 ook een CBS-onderzoek gestart. In dit onderzoek worden zowel deelnemende als niet deelnemende jongeren gevolgd over langere tijd. Zo kan onderzocht worden of deelnemen aan MDT op de langere termijn gevolgen heeft op onder meer de kans op werk en aanvullende vrijwillige maatschappelijke inzet. De eerste resultaten van dit onderzoek worden in 2022 verwacht.

Zo blijven we ook de komende periode werken aan het verstevigen van het ontwerp MDT en het groeien naar een landelijk dekkend netwerk.

Bijlage: overzicht van de werkzame elementen

In hoofdstuk 4 en 5 hebben we de werkzame elementen beschreven van de jongerenreis en de organisatorische factoren van MDT. Sommige werkzame elementen bouwden voort op de vorige rapportage, andere waren nieuw gevonden. In deze bijlage hebben we de werkzame elementen van zowel de vorige rapportage als deze rapportage voor u verzameld.

Werkzame elementen uit de jongerenreis

Werving

- **Sluit aan bij de vindplaatsen van jongeren**: Proeftuinen die in staat zijn de samenwerking organiseren met organisaties waar jongeren zich al bevinden zijn succesvoller in het werven. Dit vraagt om een investering in het netwerk en het leggen van verbanden met bijvoorbeeld scholen en jongerenorganisaties. Het vermogen om dit netwerk op te bouwen is een belangrijke succesfactor.
- **Werving bij scholen zeer effectief**: Werving via het onderwijs maakt de toegang laagdrempelig. Via school worden ook jongeren bereikt die buiten schooltijd minder snel geneigd zullen zijn extra maatschappelijke inzet te tonen.
- **Het hebben van een merkwaarde**: Een belangrijke succesfactor voor het creëren van aanzuigende werking en daarmee voor werving in het algemeen is een goede merkwaarde. Onder een goede merkwaarde verstaan we een merk dat herkenbaar en aanspreekbaar is, en waar jongeren zich graag mee associëren. Merkwaarde creëren kan bijvoorbeeld door samen te werken met of aan te sluiten bij bekende en herkenbare partners en samen met hen een MDT vorm te geven, gebruikmakend van de bekende naam met merkwaarde.
- **Verbinden van rolmodellen aan MDT**: Een merk krijgt nog meer waarde wanneer rolmodellen zich associëren met het merk. Een autoriteit voor jongeren die zich verbindt aan een proeftuin werkt drempelverlagend. Voorbeelden van rolmodellen zijn: lokale rolmodellen, bekende Nederlanders en experts of andere bewezen autoriteiten in een specifiek vakgebied.
- **Jongeren als centrale rol in werving**: Geef de jongeren zelf een centrale rol in de werving. Als onderdeel van de doelgroep weten zij het beste wat andere jongeren motiveert om mee te doen aan MDT. Jongeren laten zich daarnaast graag overtuigen door succesverhalen van peers en face to face werving is effectief, bijvoorbeeld wanneer deelnemende jongeren de nieuwe ambassadeurs van MDT worden.
- **Voldoende mankracht om te investeren in de werving**: Werving is een taak die een substantiële tijdsinvestering vraagt. In de beginmaanden vraagt werving veel tijd en worden er over het algemeen geen grote aantallen jongeren geworven. Naarmate de proeftuin meer deelnemers heeft gehad, zodoende meer ambassadeurs krijgt en een grotere naamsbekendheid, betaalt de investering zich terug.

- **Hoe concreter, hoe beter**: Jongeren zijn het beste te enthousiasmeren wanneer hen een concreet aanbod gedaan wordt, zoals concrete voorbeelden van projecten en een beschrijving van het opleidings- en begeleidingstraject. Uiteraard dient er binnen MDT ruimte te zijn voor initiatief en eigen invulling van de jongere. Over het algemeen geldt dat het *wat* scherp geëxpliciteerd dient te zijn, het *hoe* is aan de jongere.
- **Een divers netwerk zorgt voor een diverse groep**: Samenwerking met andere partijen zoals maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen en bedrijven is een belangrijke succesfactor voor werving. Door veel verschillende partijen aan te haken, bereik je een groter en gevarieerder netwerk van jongeren. Bovendien zijn proeftuinen die relatief veel samenwerken beter in staat om naast een diverse groep ook grotere aantallen jongeren te werven.

Matching

- **Het belang van een goede intake**: Voor een succesvolle MDT zien we dat een persoonlijke en gestructureerde intake na binnenkomst essentieel is voor het vinden van een passende match en een goede begeleiding van de jongere gedurende het traject. Daarmee wordt het mogelijk om wensen en mogelijkheden op elkaar af te stemmen en verwachtingen helder te maken.
- **Bouw een breed netwerk**: Uitgangspunt van proeftuinen is dat jongeren aan de slag kunnen met activiteiten die aansluiten bij hun persoonlijke interesses en ontwikkelwensen. Het is daarom nuttig als proeftuinen waar jongeren gematched worden met gastorganisaties een breed scala aan opties met gastorganisaties hebben om tegemoet te komen aan de diverse wensen van jongeren.
- **Start met werven van organisaties vanuit eigen netwerk of bestaande netwerken**: Dit werkt goed om de eerste plekken gerealiseerd te krijgen en over concrete voorbeelden te beschikken, wat helpt bij het werven van zowel jongeren als andere gastorganisaties. Belangrijk is om vervolgens continu te blijven bezien of het bestaande netwerk voldoende passende opties biedt voor de jongeren, en indien nodig contact te leggen met andere organisaties.
- **Goede voorbereiding van gastorganisaties**: Geef duidelijk aan wat gastorganisaties kunnen verwachten én wat van de gastorganisaties wordt verwacht. Denk aan de groepen jongeren die aan de slag zouden kunnen gaan bij de gastorganisatie en de begeleiding die daarbij nodig is.

Begeleiding en training

- **Ontwikkelgerichte begeleiding is een vak apart**: Het begeleiden van jongeren in hun ontwikkeling is een specialisme. Proeftuinen geven aan dat professioneel opgeleide begeleiders de belangrijkste randvoorwaarde zijn voor goede ontwikkelingsgerichte begeleiding. Dat vraagt om gespecialiseerde competenties van begeleiders die hierin geschoold zijn.
- **Een vast aanspreekpunt**: Frequent en eenduidig contact tussen de proeftuin en de jongere draagt bij aan de kwaliteit van MDT. Het heeft de voorkeur om een vast aanspreekpunt voor jongeren te bepalen van intake tot afronding. De laagdrempeligheid van het contact met het aanspreekpunt is daarbij essentieel.
- **Direct toepasbare en concrete training**: Trainingen worden door jongeren als zeer positief ervaren, mits deze relevant zijn voor de vaardigheden die zij willen ontwikkelen tijdens het traject en of het werk dat ze doen.
- **Motiverende gespreksvoering en persoonlijke aandacht**: Motiverende gespreksvoering is effectief voor de persoonlijke ontwikkeling van jongeren en de mate waarin zij (nieuwe) vaardigheden opdoen. Een motiverende houding van begeleiders zorgt ervoor dat

jongeren in beweging komen. De intrinsieke motivatie om te ontwikkelen en te leren wordt daarbij gestimuleerd.

- **Ontwikkelen door continu te leren:** Het formuleren van leerdoelen vormt de basis van het ontwikkelpad en geeft richting aan het leerproces van de jongere. Door de doelen samen te formuleren leg je bovendien eigenaarschap bij de jongere voor zijn of haar eigen ontwikkeling. Om er vervolgens voor te zorgen dat jongeren de geformuleerde leerdoelen daadwerkelijk behalen, is het essentieel om hier gedurende het MDT-traject continu op te blijven reflecteren.
- **Peer-to-peer begeleiding**: Jongeren die jongeren begeleiden middels individuele coaching of als mentor. Deze vorm van begeleiding is een succesfactor mits de begeleidende jongeren een aantal jaar ouder zijn dan de deelnemende jongeren en zelf begeleiding krijgen van een professional. Het spreken van dezelfde taal en de vergelijkbare leefwereld zijn daarbij het meest helpend.
- **Investeren in het groepsgevoel**: Jongeren kunnen elkaar helpen en van elkaar leren. Bovendien kan het jongeren energie geven om samen te zijn. Het creëren van een groepsgevoel gaat niet vanzelf en vraagt om een investering aan het begin van een MDT-programma.
- **Vrijheid binnen een kader**: het is de kunst om richting aan jongeren te geven tijdens hun MDT en tegelijkertijd voldoende vrijheid te kunnen bieden om eigen ideeën te opperen. De mate waarin een jongere losgelaten kan worden in een MDT-traject is afhankelijk van de motivatie en situatie waarin hij of zij verkeert. Naast het bieden van vrijheid binnen een kader is het daarom per jongere belangrijk om aandacht te hebben voor de juiste balans.

Beloning

- **Jongeren hechten waarde aan erkenning en waardering**: Vrijwel alle jongeren stellen het op prijs als de toegevoegde waarde van de jongere expliciet benoemd wordt in het bijzijn van het netwerk van de jongere, peers of toonaangevende personen als lokale bestuursleden, experts op specifieke thema's en regionale of landelijke rolmodellen.
- **Aansluiten bij motivaties**: Een passende beloning is maatwerk en hangt samen met de motivatie van de jongere om mee te doen aan de MDT.
  - Passende beloningen die **jongeren met de motivatie 'steuntje in de rug en gezien worden'** nodig hebben en gezien willen worden zijn: waardering en erkenning, een gemeenschapsgevoel, praktijkgericht vaardigheden ontwikkelen, trainingen gericht op persoonlijke ontwikkeling en vergoeding.
  - Passende beloningen voor jongeren die hun cv willen verrijken en een leuke tijd willen hebben zijn: leuke cadeaus of een gezamenlijke ervaring en een certificaat, referentie of netwerk.
  - Passende beloningen voor jongeren die zinvol werk willen doen om nieuwe deuren te openen zijn: trainingen en werkervaring en een certificaat, referentie of netwerk.

Perspectief bij afronding

- **Een goed certificaat, referentie of gezamenlijke netwerkgesprek aanbieden**: Hierin zou enerzijds moeten worden geëxpliciteerd wat de jongere heeft bijgedragen en bewerkstelligd tijdens MDT. Anderzijds zou de leerpotentie van de jongere moeten worden geïllustreerd door inzichtelijk te maken welke kennis en vaardigheden de jongeren heeft ontwikkeld. Jongeren hebben daarmee iets wezenlijks voor te leggen aan een werkgever of onderwijsinstelling. Bovendien heeft het document extra waarde omdat het door een objectieve en onafhankelijke partij is uitgegeven.
- **Een vrijwilligersplek aanbieden na afloop**: Het aanbieden van een vrijwilligersplek biedt een mooie kans om de maatschappelijke inzet van de jongere te continueren en te verduurzamen. Met name netwerkorganisaties met een uitgebreid netwerk kunnen

jongeren de mogelijkheid bieden om na hun MDT vrijwilliger te blijven op de plek waar zij hun MDT uitgevoerd hebben. Een alternatief is om enthousiaste jongeren over te dragen aan de lokale vrijwilligerscentrale.

- **Een warme ontmoetingsplek aanhouden**: Met name voor jongeren die een steuntje in de rug nodig hebben en gezien willen worden zijn gebaat bij een plek waar ze ongedwongen kunnen zijn. Ook na een MDT-traject blijft een dergelijke plek waardevol. Voorbeelden zijn het voortzetten van gezamenlijke maaltijden en het starten van een jongerennetwerk van MDT-alumni.
- **Overdragen aan jongerenwerk en andere gemeentelijke diensten**: Omdat MDT een duidelijke kop en staart heeft en over het algemeen maximaal een half jaar duurt, ligt er een kans in goede overdracht richting het reguliere jongerenwerk, een klantmanager bijstand of de RMC-ambtenaar. Voor jongeren die al in een hulpverleningstraject zaten (bijv. via jeugdhulp of schuldhulp), is het belangrijk te zorgen voor een goede overdracht.

De meer verplichtende variant

- **Frame MDT niet als iets verplichts, maar als 'kans'**: Een jongere moet niet het idee hebben dat hij of zij MDT *moet* doen. Dit kan effect hebben op de motivatie van een jongere. Maak expliciet duidelijk wat MDT een jongere kan bieden, bijvoorbeeld dat het een kans is om zijn of haar toekomstperspectief te vergroten en talenten te ontwikkelen.
- **Sluit aan bij de wensen en talenten van jongeren, zodat er motivatie ontstaat**: Als jongeren verplicht mee moeten doen aan MDT, zijn ze zelf niet altijd gemotiveerd. Aansluiting vinden bij de wensen en talenten van jongeren is daarmee des te belangrijker. Hiermee vergroot je de kans om jongeren uiteindelijk gemotiveerd te laten raken voor MDT.
- **Laat de meerwaarde van MDT zien ten opzichte van andere trajecten**: Het is belangrijk om richting leerplicht en werk & inkomen een helder verhaal te hebben wat MDT precies is en waarom het anders is dan de huidige trajecten binnen leerplicht en bijstand. Als meerwaarde noemen de proeftuinen dat MDT maatwerk levert en kijkt naar wat jongeren *wel* kunnen in plaats van wat ze niet kunnen.
- **Maak het concreet bij leerplichtambtenaren en klantmanagers**: Om MDT beter te laten beklijven helpt het als je het met leerplichtambtenaren of klantmanagers over specifieke jongeren hebt waar MDT meerwaarde voor kan hebben.

Werkzame elementen rond organisatorische factoren van MDT

Samenwerking

Voorbereiding

- **Affiniteit.** Het netwerk van de proeftuin en de ervaring/affiniteit met netwerken van de medewerker bepaalt sterk de mate van samenwerking. Netwerken is een continue prioriteit die ervaring en vooral affiniteit behoeft.
- **Concrete behoefte**. Het startpunt voor een succesvolle samenwerking is het kennen van je doelgroep, te weten wat je hen zelf kunt bieden en wat je hierin nog mist. Op basis hiervan is het mogelijk om een duidelijke behoefte te formuleren.
- **Verplicht waar nodig en mogelijk**. Niet alle vormen van samenwerking vinden vanzelfsprekend plaats. Formuleer duidelijk in de subsidieaanvraag welke vormen van samenwerking moeten plaatsvinden en verplicht deze zoveel als mogelijk.

Netwerken

- **Best persons.** Investeer in best persons die een lans voor jouw proeftuin willen breken. Zoek deze niet per sé hoog in de hiërarchie van een organisatie, zoek vooral waar het enthousiasme ligt. Laat het contact idealiter niet op één persoon hangen in verband met eventuele uitval. Investeer in de relatie, dit is niet een eenmalige effort.

- **Netwerk in verschillende sectoren.** Bouw een netwerk op in verschillende sectoren. Jongeren hebben diverse wensen en ontwikkelbehoeften, een breed netwerk helpt om hier zoveel als mogelijk aan tegemoet te komen.
- **Speel in op belangen.** Blijf zoveel als mogelijk weg van liefdadigheid maar probeer in te spelen op de belangen van jouw potentiële samenwerkingspartner: what's in it for them?

Visie en belangen

- **Visie,** belangen en doelen. Ontwikkel een gezamenlijke visie op (de reden van) de samenwerking. Redeneer hierbij vanuit een gezamenlijk belang. Sta evengoed stil bij eventuele eigen belangen. Deze zijn legitiem zolang ze niet strijdig zijn. Formuleer concrete doelen, en bied elkaar de ruimte om die vanuit eigen kracht te behalen. Investeer tijd in het ontwikkelen van een gemeenschappelijke taal, om latere onduidelijkheden te voorkomen.

Zakelijke afspraken

- **Leg afspraken vast.** Hoe meer er verantwoord moet worden, hoe beter het is om afspraken goed vast te leggen. Dit kan in een contract maar een e-mail kan ook afdoende zijn. Heb in de afspraken zowel aandacht voor harde als voor zachte afspraken. Expliciteer duidelijk ieders rol en de verwachtingen.
- **Creëer eigenaarschap door investering.** Vraag de samenwerkingspartner om een investering te doen. Hierdoor ontstaat eigenaarschap en betrokkenheid.
- **Zakelijke afspraken.** Vergeet niet om de volgende zaken zorgvuldig op te nemen:
  - Eventuele betalingsafspraken
  - BTW-afspraken die getoetst zijn door een financieel expert
  - De samenwerkingstermijn
  - Eventuele omrekenkosten.

De praktijk

- **Frequent en laagdrempelig contact**. Laat elkaar gedurende de samenwerking niet los maar houd regelmatig contact. Wekelijks contact via Whatsapp kan hierin al voldoende zijn.
- **Ondersteun waar nodig.** Samenwerken is geen competitie in wie zich het beste aan de gemaakte afspraken houdt. Ondersteun elkaar waar nodig.

Evalueren

- **Continu.** Evalueren is niet een eenmalige activiteit aan het einde van de samenwerking. Evalueer continu.

Cofinanciering

- **Tijd en ruimte maken voor fondsenwerving:** De meest toegankelijke weg naar aanvullende bekostiging is via fondsenwerving. Daarbij dient opgemerkt te worden dat fondsenwerving een vak is. De les is dan ook om hier vanaf de start ruimte voor te creëren in de projectorganisatie. Een alternatieve oplossing is om centraal vanuit de brede MDT-organisatie de projectorganisaties meer intensief in te begeleiden, bij voorkeur al tijdens de aanvraag.
- **Duidelijk en concreet inzichtelijk maken welke maatschappelijke impact wordt bereikt en op welke wijze**: Externe financiers zijn met name geïnteresseerd in het maatschappelijk effect dat met hun bijdrage wordt gerealiseerd. Door in de subsidieaanvraag te sturen op het beoogd maatschappelijke effect, de werkwijze om dit te realiseren en de operationalisering van het maatschappelijk effect, worden partijen vanaf de start gestimuleerd om daar invulling aan te geven.
- **Aansluiten bij de belangen van financiers**: Veel grote organisaties hebben beleid en budgetten voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Uit de praktijk blijkt dat proeftuinen die goed weten in te spelen op de belangen van een potentiële financier, succesvol financiers aan zich weten te binden. Bijvoorbeeld door een investering van de samenwerkende partij als voorwaarde te stellen. Op deze manier ontstaat er

eigenaarschap en betrokkenheid bij de samenwerkingspartner en worden co-financieringsdoelen behaald.

- **Het duurzaamheidsperspectief laten zien**: Een belangrijke voorwaarde voor organisaties om te investeren is de mate waarin de investering duurzaam is. Daarom proberen de proeftuinen te laten zien hoe het kortlopende project een lange termijneffect bewerkstelligd of hoe zij hun project proberen te verduurzamen tot een langlopend programma. Bovendien geven proeftuinen aan dat erkende certificering of accreditatie hen in dit licht zou helpen.
- **Jongeren een centrale rol geven**: Een andere succesfactor in het vinden van financiers is (net als in de werving) een centrale rol voor de deelnemende jongeren. Proeftuinen geven aan dat wanneer jongeren met een goed idee langsgaan bij organisaties, organisaties meer geneigd zijn om mee te financieren. Het enthousiasme van de jongeren steekt deze organisaties aan. Bovendien maakt de inzet van jongeren het verhaal van MDT (voor en door jongeren) geloofwaardig.
- **Kansen die SROI biedt benutten**: Bedrijven krijgen steeds meer te maken met SROI-verplichtingen bij invulling van gewonnen aanbestedingen. Bedrijven zijn dan ook op zoek naar aansprekende maatschappelijke initiatieven die zij financieel kunnen ondersteunen en waarmee zij zelf kunnen voldoen aan hun verplichting. Er liggen met name kansen om op landelijk niveau afspraken te maken over de verbinding van SROI-verplichtingen met MDT.